

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΒ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΙΩΑΝ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308 | 1 ΜΑΪΟΥ 1985 | ΑΡΙΘ. 9

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ

ΕΠΙ ΤΩ ΠΑΣΧΑ,

† ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης παντὶ τῷ πληρώματι τῆς Ἐκκλησίας χάριν καὶ εἰρήνην παρὰ τοῦ ἐνδόξως ἀναστάντος Σωτήρος Χριστοῦ.

«Χριστοῦ τὴν Ἀνάστασιν προσκυνοῦντες οὐ πανόμεθα», ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἀγαπητά. Ὅμως σήμερον, ἅγιαν καὶ μεγάλην Κυριακὴν τοῦ Πάσχα, ἐντονώτερον βιοῦμεν «τὸ καινὸν καὶ παράδοξον θαῦμα» τῆς Ἀναστάσεως καὶ θερμότερον δοξάζομεν καὶ προσκυνοῦμεν τὸν Ἀναστάντα, ἐνῶ πληροῦται χαρᾶς τὸ στόμα μας ἐν τῷ λέγειν πρὸς ἀλλήλους «Ἀνέστη ὁ Κύριος».

Σήμερον εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν ἡμέρα ἡμῶν τῶν χριστιανῶν, ἡ κατ' ἐξοχὴν ἑορτὴ ἡμῶν τῶν Ὁρθόδοξων. Διότι σήμερον, πού ἑορτάζομεν τὴν ζωηφόρον Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, λαμβάνομεν βαθύτερον πείραν τῆς ἀληθείας ὅτι διὰ τῆς Ἀναστάσεως ἀποκτῶμεν ὅτι ὑψηλότερον καὶ ἀγιώτερον ἐπιθυμεῖ ἡ καρδιά μας.

Θέλομεν φῶς; Ἐκεῖνος εἶναι τὸ ἀνέσπερον φῶς καὶ ἡ Ἀνάστασις Του «ἄπασαν ἐφώτισε τὴν οἰκουμένην».

Θέλομεν ἐλευθερίαν; Ἐκεῖνος εἶναι «ὁ ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος», «ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν καὶ τὸν κόσμον ἐλευθερώσας ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἄλλοτρίου».

Θέλομεν εἰρήνην; Ἐκεῖνος εἶναι ἡ ὄντως εἰρήνη, «ἡ ζωὴ καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου».

* Ἀνεγνώσθη ἐπ' ἐκκλησίας, κατὰ τὴν θεῖαν Λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, μετὰ τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον.

Θέλομεν ζωὴν; Ἐκεῖνος «ζωὴ ὑπάρχει ἡμῶν καὶ ἀνάστασις», «ἐκ γὰρ θανάτου πρὸς ζωὴν ἡμᾶς διεβίβασε», «τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζωὴν χαρισάμενος».

Θέλομεν χαρὰν; Ἐκεῖνος εἶναι ὁ πληρώσας χαρᾶς τὰ πάντα, τῆς Ἀναστάσεώς Του τὴν πείραν εἰληφότα.

Θέλομεν δικαιοσύνην; Ἐκεῖνος «ἐγεννήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἀγιασμός καὶ ἀπολύτρωσις» (Α' Κορ. 1,30).

Λοιπόν, πρὸς τίνα ἄλλον ἀπελευσόμεθα (Ἰω. 6, 68), ἀφοῦ Ἐκεῖνος ἔχει καὶ χορηγεῖ τὰ πάντα ὡς Θεὸς κραταιότερος καὶ τοῦ θανάτου; Δὲν εἶναι ἄραγε ματαιοπονία νὰ ζητῶμεν σήμερον μακρὰν τοῦ Χριστοῦ τρόπον καὶ μέσα διὰ νὰ βελτιώσωμεν τὴν ζωὴν μας, διὰ νὰ ἀνακαινίσωμεν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς; Οὔτε ἡ τέχνη, οὔτε ἡ τεχνολογία, οὔτε ἡ ἐπιστήμη, «οὔτε τις κτίσις ἑτέρα» (Ρωμ. 8,39), οὔτε πολὺ περισσότερον οἱ πόλεμοι καὶ ἡ βία, ἡμποροῦν νὰ βοηθήσουν τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον νὰ υπερβῇ τὸ ἀδιέξοδον καὶ νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν ἀπόγνωσιν.

Διὰ νὰ τὸ ἐπιτύχη καὶ διὰ νὰ σωθῇ ὁ ἄνθρωπος, ὀφείλει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡ Ἀνάστασις Αὐτοῦ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς σωτηρίας του καὶ ἄρα καὶ τῆς ἰδικῆς του ἀναστάσεως. Καὶ μάλιστα ἀπὸ τώρα, διότι ὁ Ἀναστὰς μᾶς ἐλευθερώνει ἀπὸ τὴν πρώτην καὶ μοιραίαν αἰτίαν τοῦ θανάτου. Ἡ αἰτία δὲ αὕτη εἶναι ἡ ἁμαρτία, ἡ ὁποία μᾶς χωρίζει ἀπὸ τὴν μοναδικὴν καὶ ἀληθινὴν πηγὴν τῆς ζωῆς, τὸν Χριστόν, «ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαιοσύνην ἡμῶν» (Ρωμ. 4, 25).

Διὰ τοῦτο σήμερον δὲν ἑορτάζομεν ἀπλῶς τὸ ἱστορικὸν γεγονός τῆς Ἀναστάσεως, τὸ ἱστορικὸν Πάσχα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐσχατολογικὸν Πάσχα. Διὸ καὶ ὀφείλομεν συνεχῶς νὰ ἀνακαινίζομεθα καὶ νὰ καθαιρώμεθα, διὰ νὰ εἴμεθα ἄξιοι τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Κυρίου τῆς δόξης. «Καθαρθώμεν τὰς αἰσθήσεις καὶ ὁφόμεθα τῷ ἀπροσίτῳ φωτὶ τῆς Ἀναστάσεως...».

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Η'

18. Διάλογος τῆς Ἐκκλησίας με ἐκπροσώπους ἄλλων θρησκευῶν, τῆς ἀθεΐας, τοῦ μαρξισμού κ.λπ.

Ἡ μορφολογία καὶ μεθοδολογία τοῦ λεγομένου «Οἰκουμενικοῦ Διαλόγου» εἶναι δυνατὸ νὰ χρησιμοποιῆται καὶ ἐξειδικεύεται καὶ στὸ διάλογο τῆς Ἐκκλησίας με ἄλλες θρησκείες (λ.χ. με τὸν Ἰουδαϊσμό, τὸν Μωαμεθανισμό, τὸν Βουδδισμό), ἀκόμη καὶ με τοὺς ἀπίστους ἢ ἀθέους, με τοὺς «οὐμаниστές»²⁴, με τοὺς μαρξιστές²⁵ κ.λπ.

24. Γιά τὸν διάλογο τῆς Ἐκκλησίας με τοὺς κάθε εἶδους «οὐμаниστές» πρβλ. Παναγιώτου Μπρατσιώτου, Οὐμаниσμός καὶ Χριστιανισμός, Ἀθήναι 1955. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Χριστιανικὸς Ἀνθρωπισμός, ἐν Ἀθήναις 1951. Τοῦ ἰδίου, Κριτικὴ τοῦ οὐμаниστικοῦ ἢ ἀνθρωπι-

Ἵπὸ κατάλληλες προϋποθέσεις, μέσα σὲ ὠρισμένα ὅρια καὶ αὐτονοήτως χωρὶς ψευδαισθήσεις καὶ αὐταπάτες γιὰ τὶς ὑπάρχουσες δυσκολίες, εἶναι δυνατὸ νὰ βρεθοῦν σημεῖα ἐπαφῆς τῆς Ἐκκλησίας με ὅλους αὐτούς, ἐφ' ὅσον κάθε τι ἐξωχριστιανικὸ δὲν εἶναι ἀναγκαίως κατὰ σχέσι αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ ἀντιχριστιανικὸ. Τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα σὲ

στικοῦ ιδεώδους ἐξ ἐπόψεως χριστιανικῆς, περιόδ. «Ἐφημέριος» (ἔτη 1966-1967 σὲ πολλὰς συνέχειες). Τοῦ ἰδίου, Μαθήματα Κατηχητικῆς ἢ Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς, ἐκδ. β', ἐν Ἀθήναις 1978, σ. 347-355.

25. Γιά τὸν διάλογο τῆς Ἐκκλησίας με τοὺς μαρξιστές πρβλ. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ Φιλοσοφία τῆς Θρησκείας τοῦ Κάρλ Μάρξ, Ἀνάπτυο ἐκ τοῦ περιόδ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, Ἀθήνα, 1984, ὅπου στὶς ὑποσημειώσεις ἀναφέρεται καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία.

Ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐπιπόθητα,

Μαζί με τὰς περὶ τὴν Μαριάμ, προλαβόντες καὶ ἡμεῖς τὸν βαθὺν ὄρθρον τῆς μᾶς τῶν σαββάτων, εἰσερχόμεθα εἰς τὸ κενὸν μνημεῖον, ἀλλὰ δὲν διαπορούμεθα ὅπως αἱ γυναῖκες, διότι γνωρίζομεν ὅτι ἐν αὐτῷ εὐρίσκονται τὰ ὀθόνια κείμενα μόνον, ὅτι ὁ ἐν αὐτῷ ἠγέρθη, «ὡς ἐλάλησεν ἡμῖν ἔτι ὄν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ» (Λουκ. 24,6). Διὸ καὶ, χωρὶς ἀπιστίαν καὶ χωρὶς σκληροκαρδίαν, χωρὶς νὰ ἀπαιτῶμεν νὰ ἴδωμεν ἐν ταῖς χερσίν Αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἤλων, κηρύττομεν, γεγονυῖα τῇ φωνῇ, τὴν Ἀνάστασίν Του, οὐχὶ μόνον πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ «καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς» (Λουκ. 24, 9), τοῦ ἰδίου τοῦ Κυρίου συνεργοῦντος καὶ τὸν λόγον θεβαιούντος καὶ διὰ τοῦ σημείου τῆς ἐν τῇ Μεγάλῃ ταύτῃ Ἐκκλησίᾳ Του ἱερουργίας τοῦ μυστηρίου τῆς Ἀναστάσεως ἐπὶ αἰῶνας τώρα καὶ παρὰ τὰς ἀπὸ τῆς ἀσταθείας τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων περιστάσεις.

Διὰ τὸ κήρυγμα τοῦτο τῆς Ἀναστάσεως καὶ διὰ τὴν πίστιν εἰς τὸν Ἀναστάντα Ποταμοὶ αἱμάτων ἐχύθησαν ἀνὰ τοὺς αἰῶνας καὶ μυριάδες ὀπαδῶν Του «ὑπερεῖδον καὶ πατρίδος, καὶ οἰκίας... καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς» καὶ Τὸν ἐδόξασαν διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ τῶν θαύματος.

Καὶ ἤδη, τέκνα φωτόμορφα τῆς Ἐκκλησίας, προσκυνήσαντες τὸν Ἀναστάντα Χριστόν, ὑποστρέψομεν εἰς τὴν καθημερινὴν μας ζωὴν μετὰ χαρᾶς μεγάλης. Ἀπέλθωμεν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς μετὰ τὴν θεβαιότητα ὅτι δὲν εἴμεθα μόνον εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς τελειώσεως.

Ἐν Ἀναστάσει Κύριος μᾶς ὑπεσχέθη ὅτι θὰ εἶναι «μεθ' ἡμῶν πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. 28,20). Καὶ εἶναι μαζί μας διὰ τῆς Ἐκκλησίας Του καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Του, ἡ ὁποία εἶναι τὸ μυστικὸν σῶμά Του, εἶναι ἡ «καινὴ κτίσις» (Γαλ. 6,15). Ὁ Κύριος εἶναι μαζί μας καὶ τὸν βλέπομεν ὄχι μόνον ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ὅπως τότε οἱ μαθηταί, ἀλλ' «ἐν παντὶ καιρῷ» καὶ τόπω καὶ μάλιστα ἐν τῷ ἱερωτάτῳ μυστηρίῳ τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ἐκεῖ Τὸν βλέπομεν καὶ Τὸν ψαύομεν καὶ Τὸν γενόμεθα καὶ τότε μᾶς ἀγιάζει ὀλοτελεῖς (Α' Θεο. 5,23).

Ἐπὶ τῇ «Πασχαλίῳ ἑορτῇ τῆς Ἀναστάσεως», ἀπὸ τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ ταύτης Ἐκκλησίας, τῆς «ἀγαλλιωμένης ἐν τῷ Πάθει τοῦ Κυρίου καὶ ἐν τῇ Ἀναστάσει Αὐτοῦ», περιπτυσσόμεθα τοὺς Μακαριωτάτους καὶ Ἱερωτάτους ἀδελφοὺς Προκαθημένους τῶν κατὰ τόπους Ἀγιοτάτων Ὁρθόδοξων Αὐτοκεφάλων καὶ Αὐτονόμων Ἐκκλησιῶν καὶ τοὺς ἀπανταχοῦ Ἱεράρχας τοῦ καθ' ἡμᾶς πανσέπτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ ψάλλομεν μετ' αὐτῶν καὶ μετὰ τῶν πιστῶν αὐτῶν τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη».

Τῷ Ἀναστάντι Χριστῷ δόξα, τιμὴ καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἁγίων Πάσχα τοῦ 1985

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν.

μεγάλη ἔκτασι διαποτίζει καὶ αὐτὴ ἀκόμη τὴν ἀντιχριστιανικὴ σκέψι καὶ νοοτροπία. Ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου «κατ' εἰκόνα» καὶ «καθ' ὁμοίωσιν» τοῦ Θεοῦ· ἡ πανανθρωπίνη θρησκευτικότης καὶ στροφή πρὸς τὸ «Ἅγιο», ποὺ εἶναι ἀνάλογη πρὸς τὴ στροφή τοῦ ἡλιοτροπίου πρὸς τὸν ἥλιο καὶ τῆς μαγνητικῆς βελόνας πρὸς τὸ βορρᾶ· πανανθρώπινες ἐκδηλώσεις, ποὺ παρουσιάζουν, ὅπως θὰ ἔλεγεν ὁ Τερτυλλιανός, «testimonium animae naturaliter christianae»· ἡ ἐπιβίωσις μέσα στὴ διαδρομὴ τῶν αἰώνων μερικῶν στοιχείων τοῦ περιεχομένου τῆς πρώτης ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ στοὺς πρωτοπλάστους καὶ τῆς νοσταλγίας γιὰ τὴν πραγμάτωσι τοῦ δοθέντος σ' αὐτοὺς «πρωτευαγγελίου»· τὸ ὅτι «ἔθνη, τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιεῖ» καὶ «ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν» (Ρωμ. β', 14-15)· τὸ ὅτι ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος παρουσιάζει καὶ ψήγματα χρυσοῦ μέσα σὲ βορβορώδεις καὶ τελματώδεις ἐκτάσεις· ἡ καθολικὴ ἀποκάλυψις τοῦ ἀσάρκου Λόγου στοὺς προχριστιανικοὺς λαοὺς, ὡς τονίζεται ἀπ' τὴ διδασκαλία περὶ «σπερματικῶν λόγων»· τὸ ὅτι «τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν» ρίπτει τὶς ἀκτῖνες του πρὸς «πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον» (Ἰωάν. α', 9)· τὸ ὅτι μερικοὶ ἀπ' τοὺς — ἰδίως ἀρχαίους Ἕλληνας — σοφοὺς φάνηκαν πιὸ δεκτικοὶ σὲ μερικὲς ἀπ' τὶς ἀκτῖνες αὐτές· τὸ ὅτι τὰ βιβλία τῆς εἰδικῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ, δηλαδή τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, διαποτίζουν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τὴν καθ' ὅλου πνευματικὴ ζωὴ· τὸ ὅτι ἡ Μετάφρασις τῶν Ο' καὶ ἡ Ἰουδαϊκὴ φιλοσοφία ἤσκησαν ποικίλες ἐπιδράσεις μέσα στὸν ἑλληνορωμαϊκὸν κόσμον· τὸ ὅτι ἀκόμη καὶ ἄθεοι ἀφομοιώνουν μέσα στὴ συνείδησί τους χριστιανικὰ αἰτήματα, ποὺ διαποτίζουν τὸ ἠθικοκοινωνικὸν τους περιβάλλον· τὸ ὅτι, ὅπως τονίζε αὐτὸς ὁ Fr. Nietzsche, ὑπάρχουν στὴν πνευματικὴ ἀτμόσφαιρα πολλὲς παραδεδωμένες ἠθικὲς προστακτικὲς, ποὺ κατὰγονται ἀπὸ θρησκευτικὲς ἀντιλήψεις παλαιότερων ἐποχῶν²⁶ — ὅλα αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ἐξηγοῦν γιὰ τὴν ὑπάρχουσαν ἀρκετοὶ κοινοὶ πανανθρώπινοι στόχοι καὶ σκοποὶ, ποὺ καθιστοῦν ἐπιτακτικὴ τὴν ἀνάγκη τῆς συνεργασίας τῶν

ἐκπροσώπων τῶν διαφόρων κοσμοθεωριῶν καὶ βιοθεωριῶν.

Ἡ Ἐκκλησία, συνδιαλεγόμενη μὲ αὐτούς, ἀφ' ἑνὸς θὰ γνωρίσῃ καλύτερα τὶς ἀπόψεις των καὶ ἀφ' ἑτέρου θὰ βοηθήσῃ τοὺς καλοπίστους ἐξ αὐτῶν νὰ κρίνουν καὶ ἀξιολογοῦν τὴν Ἐκκλησίαν δικαιοτέρα καὶ νὰ αἰσθάνωνται μέσα τους περισσότερο τὴν ἀνάγκη τῆς ἀναζητήσεως καὶ ἐξιχνιάσεως τῶν «ἀρχετύπων», τῶν γνωστῶν ἐμφύτων στοιχείων τοῦ πανανθρωπίνου ἀξιολογικοῦ προσανατολισμοῦ.

Χαρακτηριστικὸ πρότυπο ἀνθρωπιστικῆς ἐπαφῆς καὶ συνεργασίας ἀκόμη καὶ μὲ ἄλλοθρήσκους εἶναι τὸ παράδειγμα τοῦ ἱεροῦ Φωτίου τοῦ Μεγάλου. Ὁ ἱ. Φώτιος δὲν ἐδίσταζε λ.χ. νὰ διακηρύξῃ, ὅτι, ὅταν δὲν ὑπάρχουν διακόνισσες ἢ εὐσχήμονες πιστὲς γυναῖκες νὰ μεταφέρουν τὴ Θεία Κοινωνία στοὺς Χριστιανοὺς, οἱ ὁποῖοι εἶχαν φυλακισθῆ ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν, πρέπει νὰ ἔχωμε τὸ θάρρος νὰ ἐμπιστευώμαστε κατ' οἰκονομίαν τὴ μεταφορὰ τῆς Θείας Κοινωνίας ἀκόμη καὶ σὲ σοβαρὲς ἄπιστες γυναῖκες ἐμφορούμενες ὑπὸ ἀνθρωπιστικοῦ πνεύματος, εἰς γυναῖκας «πίστεως ἄλλοτρίας βουλομένας εὐποιεῖν Χριστιανοῖς»²⁷.

Ἐπίσης ἄς ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ Νικόλαος Α' ὁ Μυστικὸς ἐξυμνεῖ τὴ συμπεριφορὰ τοῦ Μεγάλου Φωτίου, ὁ ὁποῖος πρὸς

26. Περισσότερα βλ. Friedrich Wilhelm Foerster, *Autorität und Freiheit*, 1923. Ἐξαγγέλου Δ. Θεοδώρου, *Χριστιανικὸς Ἀνθρωπισμὸς*, Ἀθήναι 1951, σ. 152-153.

27. Μ. Φωτίου, Ἐπιστολὴ ιη', Λέοντι Ἀρχιεπισκόπῳ Καλαβρίας, Migne *E.H.*, 102, 780-781, ὅπου ἐκτενέστερον λέγονται χαρακτηριστικῶς τὰ ἐξῆς: «Περὶ δὲ γε τῶν τὴν κοινωνίαν διακομιζουσῶν γυναικῶν τοῖς βαρβαρικοῖς οἰκοῖς ἐγκλεισμένοις Χριστιανοῖς, τοῦτο διώρισται, ὡς εὐσχήμονας εἶναι χρὴ ταύτας, καὶ... ἀξίας εἰς διακονίαν καὶ εἰς διακόνων παραδεχθῆναι βαθμόν· εἰ δὲ τοιοῦτων ἀπορία εἶναι δοκεῖ, μὴ δὲ τῆς πίστεως ἄλλοτρίας βουλομένας εὐποιεῖν Χριστιανοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἐπὶ τοσοῦτον αὐταῖς τεθαρρηκέναι καὶ προσανατεθῆναι, μηδ' αὐτάς ἐκείνας παρατηρεῖσθαι· ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῶν εἰσχομιζέειν τὴν τοῦ ἀγαθοῦ κοινωνίαν τοῖς μηδ' ὑπ' αὐτῆς τῆς τυραννίδος τῆς εἰς Χριστὸν καταλιγωρηχόσι πίστεως· οὐδέποτε γὰρ κοινοῦται τὸ ἅγιον, μᾶλλον δὲ ἀγιάζει καὶ τοὺς κεινοωμένους».

τὸν Ἀμηρᾶν Κρήτης ἐπεδαψίλευσε τέτοια φιλία καὶ ἀγάπη, παρομοίαν τῆς ὁποίας αὐτὸς δὲν βρῆκε οὔτε στοὺς «ὁμοδόξους καὶ ὁμοφύλους» του. Ὁ ἱ. Φώτιος, ὅπως τονίζει ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νικόλαος Μυστικός, «ἄνθρωπος ὢν τοῦ Θεοῦ καὶ πολὺς τὰ τε θεῖα καὶ ἀνθρώπινα, ἤδει ὅτι καὶ τὸ τοῦ σεβάσματος διίστη διατείχισμα, ἀλλὰ τό γε τῆς φρονήσεως, τῆς ἀγγιχίας, τοῦ τρόπου εὐσταθές, τὸ τῆς φιλανθρωπίας, τὰ λοιπὰ ὅσα κοσμεῖ καὶ σεμνύνει τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν προσόντα, πόθον ἀναφλέγει τοῖς τὰ καλὰ φιλοῦσι τῶν οἷς πρόσεστι τὰ φιλούμενα. Διὰ τοῦτο κάκεινος ἐφίλει» τὸν κοσμούμενο ὑπὸ τῶν ἀρετῶν τούτων, «εἰ καὶ μεταξὺ τὸ διαφέρον τῆς πίστεως ἴστατο»²⁸.

19. Γενικὴ δεοντολογία καὶ μορφολογία τῶν διαλόγων τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐκ τῶν λεχθέντων στὶς προηγούμενες παραγράφους γίνεται φανερό, ὅτι ὁ διάλογος εἶναι θεμελιῶδες ὄντολογικὸ γνῶρισμα τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ διάλογος, ποὺ εἶναι αὐτονόητος ἀκόμη καὶ μέσα στὰ ἄδυτα μιᾶς ἀτομικῆς ὑπάρξεως, «μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων» (Ρώμ. β', 15), παρουσιάζεται πολὺ περισσότερο ἀναγκαῖος στὴ ζωὴ τῶν Χριστιανῶν ὡς ὀργανικῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἢ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ μυστικὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Μέσα στὸ Σῶμα αὐτὸ ἡ προσωπικὴ διαλογικὴ ἐπικοινωνία εἶναι λειτουργία ἀνάλογη πρὸς τὴν κυκλοφορία τοῦ αἵματος. Ὅταν οἱ ἀρτηρίες δὲν στέλνουν πιά αἷμα σ' ἓνα μέρος τοῦ σώματος, τότε αὐτὸ πεθαίνει. Ὅταν παρουσιάζεται ἀρτηριοσκληρώσις, τότε ἡ ζωὴ στὸ σῶμα γίνεται ὄλο καὶ πιὸ δύσκολη. Ἀμοιβαία ἀνταλλαγὴ τοῦ αἵματος στὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματος, διατηρεῖ τὴ ζωτικότητά τους καὶ χαρίζει καινούρια δύ-

ναμι καὶ ἐνέργεια σ' αὐτά²⁹. Ἀλλὰ ὁ διάλογος εἶναι ἀπαραίτητος ὄχι μόνον μέσα στὸ μυστικὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ στὴ σχέσι τῆς πρὸς τὶς ἀνθρώπινες ὑπάρξεις, ποὺ ζοῦν ἐκτὸς αὐτῆς, ὅπως ἐπίσης ἐγίνε φανερό με ὅσα γράψαμε ἕως τώρα. Τὸ ὅτι τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας κατέχουν τὴν αὐθεντικῶς ἀποκαλυμμένη ἀλήθεια δὲν αἶρει τὸ γεγονός ὅτι ἡ συνειδητοποίηση καὶ ἐνεργοποίηση τῆς ἀληθείας αὐτῆς, ἢ ἐμβάθυνσις μέσα σ' αὐτὴ καὶ ἡ μετάδοσις ἢ παρουσίασις αὐτῆς σ' ἐκείνους, ποὺ δὲν τὴν ἔχουν γνωρίσει ἢ καὶ τὴν πολεμοῦν, προϋποθέτει προσωπικὲς ἐπαφές, ἐπικοινωνία μέσα σὲ διαλογικὰ πλαίσια.

Εἶναι περιττὸ ν' ἀναπτύξωμε, ὅτι ἀπαιτεῖται κατάλληλη διαμόρφωσις τῶν διαλόγων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὀρισμένη προπαρασκευή, προετοιμασία καὶ ἀσκήσις πρὸς τελεσφόρο ἀσκήσι αὐτῶν. Εἰδικὰ ἔντυπα, ἐγχειρίδια, σεμινάρια καὶ συνέδρια θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ τοὺς ὑποβοηθοῦν, προβάλλοντα τοὺς δεοντολογικοὺς κανόνες καὶ τὶς μορφολογικὰς ἀρχές, ποὺ πρέπει νὰ διέπουν εἰδικῶς κάθε ἐπὶ μέρος περίπτωσι διαλόγου τῶν ἐκπροσώπων καὶ μελῶν τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ ἢ κατὰ περίπτωσιν διαφοροποιήσις τῆς μορφῆς καὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ διαλόγου δὲν αἶρει τὸ αἴτημα, ὅτι γιὰ ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς διαλόγους ἢ γιὰ τοὺς περισσοτέρους ἐξ αὐτῶν εἶναι ἀναγκαῖα μιὰ γενικὴ δεοντολογία καὶ μορφολογία. Γι' αὐτὸ, ὀλοκληρώνοντες στὸ ἐπόμενο τεῦχος τῆς «Ἐκκλησίας» τὴν τελευταία αὐτὴ παράγραφο, θὰ παρουσιάσωμε δειγματοληπτικῶς μερικὰς πτυχὲς τῆς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον γενικῆς αὐτῆς μορφολογίας καὶ δεοντολογίας τῶν διαλόγων, ὑπευθυμίζοντες συγχρόνως καὶ μερικὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα ἤδη προεβλήθησαν σὲ προηγούμενες παραγράφους.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

28. Νικόλαου Μυστικοῦ, Ἐπιστολὴ β' τῆς περιδόξου καὶ λαμπροτάτου ἀμηρᾶ τῆς Κρήτης καὶ ἡγαπημένω, Migne Ἐ.Π. 111, 37.

29. Πρβλ. Coert H. Lindijer, *Begegnung im Gespräch*, Gladbeck, 1979, σ. 12.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΚΤΗΜΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ*

Λέγεται: «ὅτι καὶ ὁ Σωκράτης ὠνόμασεν ἐαυτὸν «κόσμιον», ἦτοι κοσμοπολίτην»¹²⁴. Σαφῆ διδάγματα περὶ κοινοκτημοσύνης καὶ κοσμοπολιτικῆς εὐρηγίας καὶ ἐν τοῖς ὀλίγοις διασωθεῖσι ἀποσπάσμασι τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς Στοᾶς Ζήνωνος τοῦ Κιτιέως (342 - 270 π.Χ.), ὅστις ἐθεώρει τὸ φυσικὸν δίκαιον ὡς τὴν μόνην δάσιν τῆς ζωῆς: «ὁμοιογενῶς τῇ φύσει ζῆν»¹²⁵. Γνωριμώτατα εἶναι τὰ περὶ τοῦ Ζήνωνος παραδεδομένα, καθ' ἃ οὗτος καταργεῖ τὸ κράτος καὶ εἰσάγειται τὴν κοινότητα τῶν ἀγαθῶν, τὴν ἰσότητα τῶν φύλων, τὴν παγκόσμιον ἀδελφότητα: «Καὶ μὴν ἢ πολὺ θαυμάσιον πολιτεία τοῦ τὴν Στωϊκῶν ἀφροσύνην καταβαλομένου Ζήνωνος εἰς ἐν τοῦτο συντείνει: κεφάλαιον, ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ κατὰ δήμους οἰκώμεν ἰδίους ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίους, ἀλλὰ πάντας ἀνθρώπους ἡγώμεθα δημότας καὶ πολίτας, εἰς δὲ βίος ἢ καὶ κόσμος, ὡς περ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῷ συντρεφομένης»¹²⁶.

Εἰς τὴν διάδοσιν τῶν ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος καὶ τῆς Στοᾶς τὰ μέγιστα συνετέλεσαν δύο ἐκτάκτως ἀξιόλογα γεγονότα: α) Αἱ ἐκστρατεῖαι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου (356 - 323 π.Χ.) εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὰς Ἰνδίας (334 - 323 π.Χ.) καὶ β) Ἡ ἐμφάνισις τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ρωμαϊκῇ αὐτοκρατορίᾳ, ὁ Ἑλληνισμὸς ἦτο ἡ κυρία πνευματικὴ δύναμις· ὁ Πλάτων καὶ οἱ φιλόσοφοι τῆς Στοᾶς διεδραματίζον πρωτεύοντα ρόλον. Ἡ κοινὴ ζωὴ ἐθεωρεῖτο ὡς ἀσκῆσις τῆς ὑψηλοτέρας κοινωνικῆς ἀρετῆς, ἐξυμνοῦντο δὲ οἱ νομοθέται, οἱ σοφοὶ καὶ αἱ ὀργανώσεις, αἵτινες εἶχον κοινοκτημονικὰς τάσεις¹²⁷. Ἡ τάσις αὕτη εὐρηγία σαφῶς παρὰ

Φίλων: τῷ Ἰουδαίῳ (25 π.Χ. - 40 μ.Χ.), τῷ Ἰωσήφῳ (Α' καὶ Β' μ.Χ. αἰών) περὶ τῶν Ἑσραίων καὶ τῷ Πλουτάρχῳ (46 - 127 μ.Χ.) περὶ τῶν Νεμοθετῶν τῆς Σπάρτης. Ἐξ ἄλλου πολλοὶ λόγοι ἰδιαιτέρως ἠδύχαριστοῦντο εἰς τὴν περιγραφὴν ἀγνωστων κοινοκτημονικῶν κοινοτήτων. Τοιαύτας περιγραφὰς συνεκέντρωσεν εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ: «Ἱστορικὴ Βιβλιοθήκη» ὁ Ἱστορικὸς Διδώροσος ὁ Σικελιώτης (90 - 20 π.Χ.).

δ) Ἡ κοινότητα ἐν τῇ Πιλαίᾳ Δαθῆκῃ.

Ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δὲν ἀπαντᾷ τὸ σύστημα τῆς κοινοκτημοσύνης. Ὁ κοινωνισμὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶναι ἀπολύτως θεοκρατικὸς¹²⁸, ὅμως διὰ γενικῶν διατάξεων καθορίζει: οὐ μόνον τὴν ἐν γένει κοινωνικὴν ζωὴν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν τοιαύτην συμπίπτουσαν τῆς ἀνθρωπότητος, ἀπὸ τῆς δημιουργίας τῶν πρωτοπλάστων καὶ μέχρι τοῦ τέλους τῆς παρούσης ζωῆς¹²⁹.

Ὁ Ἰσραὴλ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐν Παλαιστίνῃ ἐγκαταστάσεως, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν περίοδον τῆς διαμονῆς αὐτοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, ὡς καὶ κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἐπανεγκαταστάσεως αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἔζη βίον ἡμινομαδικόν. Πάντως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἀξιολόγου κοινωνικῆς ἐξελίξεως τοῦ Ἰσραὴλ, διότι ἡ κοινωνικὴ ἐξέλιξις προϋποθέτει βίον ἐλεύθερον καὶ μόνιμον ἐγκατάστασιν¹³⁰.

Γνωστὸν τυγχάνει, ὅτι ὁ νομαδικὸς καὶ ὁ ἡμινομαδικὸς βίος ἀγνοεῖ μὲν τὴν μεγάλην ἰδιοκτησίαν, γνωρίζει δὲ τὴν κοινοκτημοσύνην, τοῦλάχιστον ὁ νομαδικὸς βίος.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 234 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

124. Ἐπικλήτου, Διατριβαὶ Α', 9,1 «Τὸ τοῦ Σωκράτους μηδέποτε πρὸς τὸ πυθόμενον, ποδαπὸς ἐστίν, εἰπεῖν ὅτι Ἀθηναῖος ἢ Κορινθίος, ἀλλ' ὅτι κόσμιος». Πρβλ. καὶ Κικέρωνα (Tusc. disp. V, 37).

125. Στοβαίου, Ἐκλογαὶ Β' 134,

126. Πλουτάρχου, Π. τῆς Ἀλεξ. τύχης ἢ ἀρετῆς λόγου, Α 6.

127. Ἀπόπειραι μεταρρυθμίσεων κοινωνικοῦ περιεχομένου καὶ προσπάθειαι ἀποκαταστάσεως τῶν ἀκτημόνων ἀπὸρων ἐγένοντο καὶ ἐν τῇ κοσμοκρατείᾳ Ρώμῃ κατὰ τοὺς Β' καὶ Α' π.Χ. αἰῶνας ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Γράκχων, Τιβερίου (ἔτος γεννήσεως 162 π.Χ.) καὶ Γαίου (ἔτος γεννήσεως 150 π.Χ.) καὶ τοῦ Πατριτικοῦ Κατιλίνα (108-62 π.Χ.).

128. Πρβλ. Ἀμίλκα Ἀλιδίζατου, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἐξ ἐπόψεως Ὁρθοδόξου, σελ. 10, Ἀθήναι, 1937.

129. Βλ. Ἀναστασίου Πιερίου, Ὁ Κοινωνισμὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ, σελ. 51, Ἀθήναι, 1963. Βασικαὶ δὲ γενικαὶ διατάξεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀναφερόμεναι εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν δλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι: Γενέσεως, 1, 27-31, 2, 15-17, 18-25.

130. Βλ. Παναγιώτου Μπρατσιώτου, Ἡ κοινωνικὴ σημασία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, σελ. 7, Ἀθήναι, 1952.

Ἡ κοινωνικὴ ἐξέλιξις τοῦ Ἰσραὴλ οὐσιαστικῶς ἀρχε-
ται ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς μονίμου ἐγκαταστάσεως αὐτοῦ
ἐν τῇ γῆ Χαναάν, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τῆς δουλείας
τῶν Αἰγυπτίων.

Ὁ Ἰσραὴλ ἐπανακάμπτων μετὰ δουλείαν τεσσάρων
καὶ πλέον αἰώνων (430 ἐτῶν) ὑπὸ τοὺς Αἰγυπτίους, εἰς
τὴν γῆν τῶν πατέρων αὐτοῦ, ἐγκαθίσταται ἐν χώρᾳ ἱκα-
νῶς πεπολιτισμένη, ὡς μαχθάνομεν ἀπὸ τῶν νεωτέρων
ἀνασκαφῶν τῶν γενομένων ἐν Παλαιστίνῃ¹³¹.

Τῆς μονίμου ἐγκαταστάσεως ἐν ὀρισμένη χώρᾳ λαοῦ
τινος φυσικὸν ἐπακολούθημα εἶναι ἡ ἰδιοκτησία μεθ' ὀ-
λων τῶν παρεπιδήτων αὐτῆς. Ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ τούτου
μαθητὴς καὶ διάδοχος ἐν τῇ ἡγεσίᾳ τοῦ Ἰσραὴλ Ἰησοῦς
τοῦ Ναυῆ διένεμον, ἅμα τῇ ἐγκαταστάσει τοῦ Ἰσραὴλ
ἐν Παλαιστίνῃ, τὸ ἔδαφος εἰς τὰς δώδεκα φυλάς αὐτοῦ
διὰ κλήρου¹³², πλὴν ὅμως ἡ διαφορετικὴ γονιμότης τοῦ
ἐδάφους, ἡ διάφορος ἱκανότης τῶν καλλιεργητῶν καὶ
πολλοὶ ἄλλοι παράγοντες συνετέλεσαν, ὥστε μικρὸν κατὰ
μικρὸν νὰ ἐμφανισθῶσιν αἱ τάξεις τῶν πλουσίων καὶ τῶν
πτωχῶν, ἄγνωστοι πάντῃ ἐν τῷ νομαδικῷ καὶ ἐν τῷ
ἡμνομαδικῷ ἔτι βίῳ. Ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ
τῆς πατριάρχικῆς (κοινοδικῆς) ἀλλὰ καὶ θεοκρατικῆς
κατ' οὐσίαν κοινωνικῆς οὐστῆμα τῆς προϊστορικῆς ἐπο-
χῆς, συνετέλεσεν ὥστε ὁ περιούσιος λαὸς νὰ ἀποστῇ τῆς
προγονικῆς θρησκευτικῆς παραδόσεως, ὡς καὶ τοῦ πνεύ-
ματος τῆς ἐνότητος καὶ τῆς ἀδελφότητος, ὅφ' ὁ ὤρισεν
ὁ Ἅγιος Θεὸς ὅπως ἀναπτύσσεται καὶ ἐξελισσεται ὁχ-
μόνον ἡ ζωὴ ἐκάστου ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ ἡ ὁμαδικὴ
τοιμασίη πάντων τῶν κοινωνικῶν σχηματισμῶν. Οἱ Ἰου-
δαῖοι, οὕτω, διεμόρφωσαν κοινωνικοὺς καὶ κρατικοὺς -
ἐθνικοὺς ὀργανισμοὺς ἀντικειμένους εἰς τὸ θέλημα τοῦ
Θεοῦ. Τὸ γεγονός τοῦτο σαφῶς τονίζει καὶ ὁ Ἀπόστολος
Παῦλος ἐν τῇ ἀμιγείᾳ του πρὸς τοὺς Λυστρῖους, λέγων ὅτι:
«... ὁ Θεὸς ἐν ταῖς παρωχημέναις ἐποχαῖς εἶπεν πάντα
τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν...»¹³³.

Ἡ διάκρισις τοῦ Ἰσραὴλ εἰς πλουσίους καὶ πτωχοὺς
ἀφεύκτως ὠδήγησεν, ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν ἀνυπακοὴν
καὶ ἀποστασίαν ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ
εἰς τὴν δίψαν τοῦ χρέματός, τὴν ἀπληστείαν, τὴν ἐκκο-
σμίκευσιν, τὴν εἰδωλοκρατίαν καὶ τὴν πλουτοκρατίαν,
ὥστε δρμεῖται νὰ ἀκούωνται καὶ ἐπιθέσει τῶν Προφητῶν

ἐναντίον τῆς πλουτοκρατικῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ λαοῦ.
Οἱ Προφῆται ἐν γένει καὶ ἐκ τούτων μάλιστα ὁ Ἄμώς,
ὁ Ὡσηέ, ὁ Ἡσαΐας, ὁ Μιχαίας, ὁ Ἰερεμίας καὶ ὁ Ἰεζε-
κιήλ, διὰ ζωηροτάτων χρωμάτων διετραγωδοῦσι καὶ
μετὰ μεγάλῃς δυνάμεως περιγράφουσι τὴν οἰκτράν καὶ
ἀποσυνθετικὴν κατάστασιν ἐν ἣ διατέλει κατὰ τοὺς χρό-
νους τῆς δράσεώς των ἡ Ἰσραηλιτικὴ κοινωνία. Ἀπὸ
τὴν ἄλλοτε κατὰ Θεὸν ἐξελισσομένην κοινωνίαν τοῦ Ἰσ-
ραὴλ ἐφυγαδεύθη καὶ ἐξηφανίσθη οὐ μόνον τὸ πνεῦμα
τῆς ἀλληλεγγύης καὶ τῆς φιλαλληλίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ
τὸ πνεῦμα τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀσφαλοῦς δάσεως πάσης
κοινωνίας.

Ὁ Προφήτης Ἄμώς (Η' π.Χ. αἰών) περιγράφει
ζωηρότατα τὴν οἰκτράν κοινωνικὴν κατάστασιν τῆς ἐπο-
χῆς του. Οἱ ἄσθεῖς καὶ ἀπάνθρωποι πλοῦσοι ἐπώλουν
τοὺς πτωχοὺς χρεωφειλέτας των ἀντὶ εὐτελεστάτου ἀντι-
τίμου «... ἀνθ' ὧν ἀπέδοντο ἀργυρίου δίκαιον καὶ πέννη-
τα ἔνεκεν ὑποδημάτων»¹³⁴. Διὰ τῆς ἀνισχύτου ἐκμε-
ταλλεύσεως τῶν πτωχῶν ὑπὸ τῶν πλουσίων, οἵτινες ἀ-
πάνθρωπως καταπίεζον τὸν σχεδὸν ἀνυπεράσπιστον πτω-
χὸν καθυδρίζετο καὶ ἠτιμάζετο αὐτὸ τοῦτο τὸ ὄνομα τοῦ
Θεοῦ: «τὰ κατοῦντα (τὰ ὑποδήματα) ἐπὶ τὸν χοῦν τῆς
γῆς καὶ ἐκονδύλιζον εἰς κεφαλὰς πτωχῶν καὶ ὄδον τα-
πεινῶν ἐξέκλινον, καὶ υἱὸς καὶ πατήρ αὐτοῦ εἰσπορεύον-
το πρὸς τὴν αὐτὴν παιδίαν, ὅπως θεδωλώσῃ τὸ ὄνομα
τοῦ Θεοῦ αὐτῶν»¹³⁵. Ὁ μεγαλοφρονότατος πέμπτος «Εὐαγγ-
γελιστὴς» Ἡσαΐας (Η' καὶ Ζ' π.Χ. αἰών)¹³⁶ δριμύτατα
κασαφέρεται κατὰ τῶν ἀπλήστων γαισκτημόνων κατα-
παύοντων καὶ αὐτοὺς τοὺς θεῖους νόμους, ἵνα κορέσῃσι
τὸ ἐπάρατον πάθος τῆς αὐξήσεως τῶν υλικῶν ἀγαθῶν.
Ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος¹³⁷, διὰ τοῦ Ἰωδηλαίου, καθ' ὃ ἀνὰ
πεντηκονταετίαν αἱ γαῖαι ἐπανήρχοντο εἰς τοὺς ἀρχικοὺς
κυρίους, εἶχεν ἀνθρωπιστικόν, κοινωνικόν, ἐθνικόν καὶ
θρησκευτικόν χαρακτῆρα, διότι διὰ τοῦ νόμου τούτου
ἐκηρύσσεται τὸ ἀναπαλλοτρίωτον τῆς χώρας. Οὕτω δὲν
θὰ ὑπῆρχον ἄνθρωποι τελείως ἀκτήμονες, ἀλλ' οὔτε θὰ
περιήρχετο ἡ χώρα εἰς χεῖρας ὀλίγων μὲ ἀποτελεσμα-
τὴν κοινωνικὴν ἀνισορροπίαν, θὰ ἀπεφεύγοντο αἱ ἐξωθεν
ἐπιδράσεις τῶν ἔθνικῶν πρὸς ἀγορὰν τῆς χώρας καὶ
Κύριος τῆς χώρας ἀνεγνωρίζετο ὁ Θεός. Ὁθεν ἡ ἀπλη-
στία τῶν γαισκτημόνων, ἥτις ἔτεινε νὰ καταργήσῃ τὸν
Νόμον τοῦτον καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ ὠφέλη, ἤξιζε τοῦ οὐαί
τοῦ Προφήτου: «Οὐαί οἱ συνάπτοντες οἰκίαν πρὸς οἰκίαν

131. Βλ. Παναγιώτου Μπρατσιώτου, Οἱ Φιλιισταῖοι καὶ ὁ
Αἰγυπτιακοὶ πολιτισμὸς ἐν Παλαιστίνῃ, 1926. W. Alb-
right, The Archaeology of Palestine, 1949. Βασιλείου
Βέλλα, Τὰ ὄστρακα τῆς Λαχῆς, 1936. Ἀθανασίου Χαστούπη,
Τὰ ἐν Ras Schamra ἀρχαιολογικὰ εἰρημάτα, 1951. Πανα-
γιώτου Μπρατσιώτου, Ἡ κοινωνικὴ σημασία τῆς Παλαιᾶς
Διαθήκης, σελ. 8, Ἀθήναι, 1952.

132. Ἀριθμοί, 32,33: «καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς Μωϋσῆς τοῖς
υἱοῖς Γὰδ καὶ τοῖς υἱοῖς Ρουβὴν καὶ τῷ ἡμίσει φυλῆς Μανασ-
σῆ υἱῶν Ἰωσήφ, τὴν βασιλείαν Σηὼν βασιλείως Ἀμορραίων καὶ
τὴν βασιλείαν Ὠγ βασιλείως τῆς Βασάν, τὴν γῆν καὶ τὰς
πόλεις σὺν τοῖς ὄρεισις αὐτῆς, πόλεις τῆς γῆς κύκλῳ». Δευτε-
ρονόμιον, 3,12. 19,14. Ἰησοῦς Ναυῆ, 13,1 ἐξ.

133. Πράξεις Ἀποστόλων, 14, 16-17. Βλ. καὶ Ἀναστα-
σοῦ Πιερρίου, ἐνθ' ἀν., σελ. 54.

134. Ἄμώς, 2,6.

135. Ἄμώς, 2,7. Βλ. καὶ Γενέσεως, 49,4. Λευϊτικῶν, 18,7.
Δευτερονομίου, 23,18.

136. Hieron, Praef. ad Paulam. et Eustoch.: «Ὅχι
τόσον Προφήτης θεὸν νὰ ὀνομασθῇ, ὅσον Ε ὁ α γ γ ε λ ι ο
σ τ ῆ ς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ συμπάσης τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χρι-
στοῦ τὰ μυστήρια οὕτω σαφῶς διεξήλθε». S. Augustini, De
Civitate Dei XVIII, 29, 1.: «Ὁ Ἡσαΐας μετὰ τὸ ἐξελθῆναι
ἐκ τῆς πόλεως... προεῖπε, καὶ περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ περὶ τῆς Ἐκκλη-
σίας πολλὰ πλείονα ἢ οἱ λοιποὶ προεφῆτευσαν» οὕτως ὥστε ὑπὸ
τινων Ε ὁ α γ γ ε λ ι ο σ τ ῆ ς μᾶλλον ἢ προφήτης νὰ λέ-
γεται».

137. Λευϊτικῶν, 25, 8-17. Ἀριθμοί, 27, 1-11.

και ἀγρόν πρὸς ἀγρόν ἐγγίζοντες, ἵνα τοῦ πλησίον ἀφέλωγται τι. μὴ οἰκήσετε μόνοι ἐπὶ τῆς γῆς;»¹³⁸. Ἡ τιμωρία τῶν ἀπλήστων γαιοκτημόνων θὰ εἶναι παραδειγματική. Ἐγθροικὰ στρατεύματα θὰ εἰσβάλωσι καὶ τὰ πάντα θὰ ἐρημωθῶσι¹³⁹.

Συγκλονιστικὴ ὄντως τυγχάνει ἡ ἐν τῷ ἱερῷ βιβλίῳ τοῦ Ἰωὴ περιγραφή τῆς, κατὰ τὴν ἐποχὴν του, οἰκτρᾶς κοινωνικῆς καταστάσεως, καθ' ἣν δεινῶς καταδυναστεύονται οἱ πτωχοὶ ὑπὸ τῶν πλουσίων καί, τὸ φοβερώτατον, ἡ ὀργὴ τοῦ Κυρίου θέν ἐκσπᾶ κατὰ τῶν κακῶν, οἵτινες διὰ ποικίλων μέσων καταπιέζουσι τὸν ἀδύνατον¹⁴⁰.

Ἀναντιρρήτως ἡ ἀπληστία αὕτη τῶν πλουσίων πρὸς θησαυρισμὸν ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ δὴ διὰ μέσων ἀντικρυς ἀντιδαινότων πρὸς τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου, ἡ κατάφωρος ἀδικία καὶ ἐκμετάλλευσίς τῶν πτωχῶν καὶ ἀδύνατων καθ' ὅλου, ἀπέδη τὸ κυριώτερον αἴτιον τῆς διαλύσεως καὶ τῶν διαδοχικῶν ὑποδουλώσεων τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ¹⁴¹.

Οἱ ἀπληστοὶ πλούσιοι καταστρατήγησαν ρητὰς ἐντολάς τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, δι' ὧν ἐπεδιδόκετο ἡ εὐημερία παντός τοῦ λαοῦ. Ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη καὶ τὸ σύνθημα: «μηδεὶς ἔστω ἐν ὑμῖν ἐνδεής» συνιστοῦν τὸ κοινωνικὸν ἰδανικὸν ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, ὅπερ ἀποδίδει: ἔπειτα καὶ τὸ κοινωνικὸν ἰδανικὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ¹⁴². Ἡ Μωσαϊκὴ ρῆσις: «ὅτι οὐκ ἔσται ἐν σοὶ ἐνδεής»¹⁴³ ὑπεθυμίζει τὴν καινοδιαθηκικὴν φράσιν: «Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδιά καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι: ἀλλ' ἦν αὐτοῖς πάντα κοινά... χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς, οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ἦν ἐν αὐτοῖς»¹⁴⁴, ἐξ ἧς πληροφοροῦμεθα ὅτι: κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων μεταξὺ τῶν πιστευσάντων ἐφημερόζετο τὸ σύστημα τῆς κοινοκτημοσύνης, ὅπερ εἰσγγεῖται καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη διὰ τῆς ἀνωτέρω φράσεως τοῦ Δευτερονομίου. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, ὡς καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη, διὰ τῆς ἀνωτέρω διδασκαλίας δραματίζεται κοινωνίαν, ἐξ ἧς παντάπασι θὰ ἀπουσιάζωσιν οἱ πτωχοὶ, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ ἡ ἐκμετάλλευσίς καὶ ἀδικία τῶν πλουσίων εἰς ὄφρος τῶν πτωχῶν.

138. Ἡσαΐας, 5,8.

139. Ἡσαΐας, 5,9 κ.ἐξ. Βλ. καὶ Ἰωὴλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, τόμος ΙΗ', Ὁ Προφήτης Ἡσαΐας, σελ. 59, Ἀθήναι, 1960.

140. Ἰωὴ, 24,1 κ.ἐξ.

141. Βλ. Ἐπισκόπου Ἀγνώνιου Γ. Κόμπου Μητροπολίτου Σισανίου καὶ Σιατίστης, Ὁ Ἰησοῦς, οἱ Μαθηταὶ Του καὶ ἡ κίνησις τῶν Ζηλωτῶν, σελ. 63, ὑποσημ. 141.

142. Δευτερονόμιον, 15,4.

143. Αὐτόθι.

144. Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, 4,32 ἐξ. πρὸλ. καὶ 2,44 ἐξ. 6,1 ἐξ.

Ἐκ τῶν προεκτεθέντων ἐξάγεται ὅτι: ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ δὲν ἀπαντᾷ μὲν σαφῆς περὶ κοινοκτημοσύνης διδασκαλία, οὐχ ἦτον δ' ἕως, τόσο ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ Δευτερονομίου «οὐκ ἔσται ἐν σοὶ ἐνδεής»¹⁴⁵, τοῦ Λευϊτικοῦ «ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σαυτόν»¹⁴⁶, ὅσον καὶ ἐκ τῶν φοβερῶν ἀπειλῶν, ἃς ἐπιτείουσι: κατὰ τῶν παραδειγμάτων τὰς ρητὰς τοῦ Θεοῦ ἐντολάς περὶ μὴ ἐκμεταλλεύσεως τῶν πτωχῶν ὑπὸ τῶν πλουσίων, οἱ ἐντολοδόχοι τοῦ Κυρίου, οἱ Προφῆται καὶ λοιποὶ Ἱεροὶ Ἄνδρες, οἵτινες ἀγωνίζονται διὰ τὴν ἐπικράτησιν μεταξὺ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης. Τούτου ἕνεκα οἱ Προφῆται διὰ τοῦ κοινωνικοῦ αὐτῶν κηρύγματος ἀναδεικνύονται φλογεροὶ καὶ ἐνθερμοὶ συνήγοροι τῶν καταδυναστευομένων πτωχῶν καὶ ἀδύνατων. Οὕτως ὁ θεότατος Προφήτης Ἡσαΐας ἐκσπενδονίζει φοβερὸν «οὐαὶ» ἐναντίον ἐκείνων οἵτινες «γράφουσι πονηρίαν... ἐκκλίνοντες κρίσιν πτωχῶν, ἀρπάζοντες κρίμα πενήτων τοῦ λαοῦ μου, ὥστε εἶναι αὐτοῖς χίρην εἰς διαρπαγὴν καὶ ὄρφανον εἰς προνομήν. καὶ τί ποιήσουσιν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐπισκοπῆς;»¹⁴⁷. Χαρακτηριστικὸς ὡσαύτως εἶναι καὶ ὁ φιλιππικὸς αὐτοῦ κατὰ τῶν μεγαλοκτημόνων καὶ ἀγροφάγων: «Οὐαὶ οἱ συνάπτοντες οἰκίαν πρὸς οἰκίαν καὶ ἀγρόν πρὸς ἀγρόν ἐγγίζοντες, ἵνα τοῦ πλησίον ἀφέλωγται τι. μὴ οἰκήσετε μόνοι ἐπὶ τῆς γῆς; Ἡκούσθη γὰρ εἰς τὰ ὄτα Κυρίου Σαδαὼθ ταῦτα»¹⁴⁸. Ὁ δὲ Προφήτης Ἰεζεκιήλ (Ζ' καὶ ΣΤ' π.Χ. αἰών) θεωρεῖ ὡς μίαν τῶν σημαντικωτάτων κακιῶν τοῦ καταστραφέντος λαοῦ τῶν Σοδόμων τὴν ἀσπλαγχτίαν τῶν πλουσίων πρὸς τοὺς πένητας καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν λόγῳ «τῆς πλημμονῆς ἄρτων»¹⁴⁹. Τὴν ὑπερηφάνειαν ταύτην εἶχε καὶ ἡ Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ θρηνητῆρος Προφήτου Ἱερεμίου (Ζ' καὶ ΣΤ' π.Χ. αἰών): «οὕτω φεθρὴ τὴν ὕβριν Ἰούδα καὶ τὴν ὕβριν Ἱερουσαλὴμ»¹⁵⁰. Ἡ εὐτυχία ἐν τοῖς ὑλικοῖς ἀγαθοῖς προδιθέτε: τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀπιστίαν¹⁵¹. Ἀπιστοὶ οἱ πλούσιοι τῶν Σοδόμων «χεῖρα πτωχοῦ καὶ πένητος οὐκ ἀντελαμβάνοντο»¹⁵².

145. Δευτερονόμιον, 15,4. Βλ. καὶ Παναγιώτου Δημητροπούλου, Ἡ πίστις τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ὡς κανὼν ζωῆς καὶ ὁ κόσμος, σελ. 119, ἐν Ἀθήναις, 1959.

146. Λευϊτικόν, 19,18.

147. Ἡσαΐας, 10,1 ἐξ.

148. Ἡσαΐας, 5,8. Πρὸλ. καὶ ὀμιλίτερον καὶ παρρησιαστικώτερον κατὰ τῶν καταδυναστευτῶν τοῦ λαοῦ κήρυγμα τῶν προφητῶν Μιχαίου (Η' π.Χ. αἰών), 3,3: «ὅν τρόπον κατέφαγεν τὰς σάρκας τοῦ λαοῦ μου καὶ τὰ δέρματα αὐτῶν ἀπ' αὐτῶν ἐξέδειραν καὶ τὰ ὀστά αὐτῶν συνέθλασαν καὶ ἐμέλισαν ὡς σάρκας εἰς λέθητα καὶ ὡς κρέα εἰς χύτραν.». Ἀββακούμ (Ζ' π.Χ. αἰών), 2,6: «οὐχὶ ταῦτα πάντα κατ' αὐτοῦ παραβολὴν λήφονται καὶ πρόβλημα εἰς διήγησιν αὐτοῦ; καὶ ἐροῦσιν οὐαὶ ὁ πληθύνων ἑαυτῷ τὰ οὐκ ἔντα αὐτοῦ ἕως τίνος; καὶ θαρῶν τὸν κλοῦεν αὐτοῦ σιβαρῶς».

149. Ἰεζεκιήλ, 16,49.

150. Ἱερεμίας, 13,9.

151. Ἡσαΐας, 32, 9, 11. Ἱερεμίας, 22,21.

152. Ἰεζεκιήλ, 16,19: «πλὴν τοῦτο τὸ ἀνόμημα Σοδόμων τῆς ἀδελφῆς σου, ὑπερηφάνια: ἐν πλημμονῇ ἄρτων καὶ ἐν εὐ-

ΣΧΕΣΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ*

Ὁ Ἀστρονόμος A R A G O προανήγγειλεν ἐνώπιον συνεδρίου ἐπιστημόνων προσεχεῖ τινα ἐκλειψιν εἰπών· «κατ' αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἡμέραν, κύριοι, ἐκείνην τὴν ὥραν, τὸ λεπτόν, αὐτὸ τὸ δευτερόλεπτον, τρεῖς μεγάλοι ἀστέρες θὰ εὐρεθῶσιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας, ὄχι διότι τὸ προλέγομεν ἡμεῖς, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὴν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ, διότι εἰς Αὐτὸν τὸ πᾶν ὑπακούει καὶ μόνον οἱ ἄνθρωποι ἀπειθοῦν».

Αὐτὴ ἡ μετὰ τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως συνδεομένη θρησκευτικὴ πίστις ὑπῆρξε διὰ μέσου τῶν αἰώνων ὁ τηλαυγὴς φάρος καὶ ἐμπνευστὴς τῶν διασημοτέρων μεγαλοφυῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Συνέδρια πανταχοῦ γίνονται καὶ Ἀκαδημίαι τῶν πλεονάνεπτυνμένων Κρατῶν συνέρχονται πρὸς ἀνακοίνωσιν τῶν ἐπιστημονικῶν ἰδεῶν τῶν ἐπιφανεστέρων κορυφῶν τῶν τε Φυσικῶν καὶ Πνευματικῶν Ἐπιστημῶν, διὰ τῶν ὁποίων βάσει ἀδιασείστων προτάσεων καὶ ἐνδείξεων ὑπερεξαίρεται ἡ ἀρμονικὴ σχέσις τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Θρησκείας. Ἀπὸ τοῦ 16ου καὶ 17ου αἰῶνος ἀναφαίνονται τοιοῦτοι διακεκριμένοι ἐπιστήμονες, ὑπερθεματίζοντες ταύτης, ὡς λόγου χάριν Κοπέρνικος, Γαλιλαῖος, Βάκων, DECARTES, KEPLER, Νεύτων, LEIBNIZ, BOSSUET, FENELON καὶ ἄλλοι. Κατὰ δὲ τὸν 18ον καὶ 19ον αἰῶνα ὁ GAUCHY, LE VERRIER, LAPLACE, FAYE, AMPERE, VOLTA, MAYER, FRESNEL, FARADAY, LIEBIG, BIOT, DALTON, CUVIER, AGASSIR, LATREILLE, LAMANK, SAINT, PASTEUR, LAPPARET, CHATEAUBRIAND, LAMARTINE, VICTOR HUG, POINCARÉ κ. ἄλλοι. Κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ἔχομεν τοὺς KIRKLEY MALTHER, ROBER MILLICAN, ED-DINGTON, CURTIS, CONCLIN, JAMES JEANS, H. DRIESCH κ.λ. Ἐκ τῶν ἡμετέρων δὲ τὸν Ἀστρονόμον Αἰγνίτην, τὸν κατὰ τὰς δυσμὰς τῆς ζωῆς του μετανόησαντα φυσιολόγον Νικολαΐδην, τὸν Ἀνωτιανῶ-

δην, Διευθυντὴν τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου τοῦ MEUDON τοῦ Λονδίνου, Θ. Βλησσίδη, Δημ. Κωτσάκη κ.λ.π.³³.

Οὐχ ἤττον εἰμι ὑποχρεωμένος, ὅπως ἀναφέρω ἐνταῦθα τὰς γνώμας τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Ἰατρικῆς Μέρμηγκας καὶ τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Ἀστρονομίας Πλακίδου. Ὁ μὲν πρῶτος εἰς τὸ θέμα τῆς σχέσεως Ἐπιστήμης καὶ Θρησκείας μεταξὺ ἄλλων γράφει ταῦτα: «Οὔτε ἀπόστασις, οὔτε ἀντίθεσις ὑπάρχει μεταξὺ Ἐπιστήμης καὶ Θρησκείας, ἀλλ' ὑπάρχει συνάντησις αὐτῶν· μόνον ὅταν ἡ συνάντησις αὕτη γίνεται ἐκεῖ ὅπου τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα δὲν ἠδυνήθη εἰσέτι πόρρωθεν ν' ἀτενίσῃ. Ἐὰν ἔμελλέ ποτε ὁ ἀνθρώπινος νοῦς μετὰ διάρκειαν χρόνου τίς οἶδε πόσον μακρὰν, νὰ προχωρήσῃ ἐπαρκῶς εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῶν μυστηρίων τῆς φύσεως, τότε καὶ θὰ ἔφθανε μέχρι τοῦ σημείου τῆς συνατῆσεως ταύτης καὶ τότε θὰ καθίστατο εἰς ὅλους ἀντιληπτὸν ἐκεῖνο ὅπερ σήμερον μόνον ὑπέροχοι ἐπιστήμονες, καὶ δὴ φυσιοδίφαι, διακηρύττουσιν, ὅτι δηλ. ἐν τῇ θρησκευτικῇ πίστει ἐνυπάρχει δύναμις λίαν σημαντικὴ δι' αὐτὴν ταύτην τὴν φυσιολογικὴν συντήρησιν καὶ ἐξέλιξιν τῶν ὀργανι-

33. Δ η μ. Κ ω τ σ ά κ η. Ἐπάρχει ζωὴ εἰς τοὺς ἀστέρας; Ἀθήναι, 1936. Τ ο ὕ Α ὀ τ ο ὕ. Τὸ σύμπαν καὶ ἡ θεωρία τῆς σχετικότητος. (Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ «Δελτίου τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν». Ἐν Ἀθήναις, 1938. Τ ο ὕ Α ὀ τ ο ὕ. Οἱ κομήται. Παράρτημα Δελτίου τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν. Ἔτος Α', Ὀκτώβριος 1937. Φύλλον 3. Τ ο ὕ Α ὀ τ ο ὕ. Ἡ Ἀστρονομία ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα καὶ ὁ Εὐγένιος Βούλγαρης. Ἐν Ἀθήναις, 1939. Τ ο ὕ Α ὀ τ ο ὕ. Ἡ ἔρευνα τοῦ διαστήματος. Τεχνητοὶ δορυφόροι καὶ πλανῆται. Ἀθήναι, 1959. Τ ο ὕ Α ὀ τ ο ὕ. Ἡ ἔρευνα τοῦ διαστήματος. Τεχνητοὶ δορυφόροι — κοσμικοὶ πύραυλοι — διαπλανητικοὶ σταθμοί. Ἐκδόσεις δευτέρου ἐπισημειωμένη καὶ θελωμένη. Ἀθήναι, 1960. Δ ι α κ ῆ ρ υ ξ ι ς τ ῆ ς Χ ρ ι σ τ ι α ν ι κ ῆ ς Ἐ ν ὄ σ ε ω ς Ἐ π ι σ τ ῆ μ ὄ ν ω ν. Ἀθήναι, 1946. S I R A. S. E D D I N G T O N, Καθηγητοῦ τῆς Ἀστρονομίας ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ τοῦ CAMBRIDGE (Ἀγγλίας). Τὸ τέλος τοῦ κόσμου. (Κατὰ μετάφρασιν Δ. Κωτσάκη). Ἐν Ἀθήναις, 1937.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 240 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν ὅθεν τῶν μεγάλων τῆς θρησκείας τοῦ Ἰαθῆ ἡρώων, τῶν Προφητῶν, ἡ ἀδικία καὶ ἀγρία ἐκμετάλλευσις τῶν πηγῶν ὑπὸ τῶν πλουσίων ὁδηγεῖ εἰς τὸν καθολικὸν ἠθικὸν ἐκφυλισμὸν καὶ τὴν σκληρὰν τιμωρίαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

Οἱ Ἅγιοι Προφῆται ἀναδεικνύονται ὄντως ὑπέροχοι ἀγωνισταί, ἀγωνιζόμενοι διὰ τὴν ἐπικρατήσιν ἐπὶ τῆς γῆς τῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ συγχρόνως περιγράφουσι καὶ τὴν ἰδανικὴν κοινωνίαν τῆς μεσσιτικῆς ἐποχῆς, ἧς γνώρισμα κυριώτατον ἡ εἰρήνη. Ἡγεμῶν τῆς ἰδανικῆς ἐκεί-

νης κοινωνίας¹⁵³ θὰ εἶναι ὁ «Πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος»¹⁵⁴, ὁ Μεσσίας (= κεντριμένος, Χριστός). Ἐν τῇ ἰδανικῇ ἐκείνῃ κοινωνίᾳ διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν κοινωνικῶν ἀρετῶν τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ἐλέους, οὐδεμία πλέον θὰ ὑπάρχῃ κοινωνικὴ ἀδικία, οὐδεμία καταδυνάστευσις τῶν ἀδυνάτων, ἐκ μέρους τῶν δυνατῶν, οὐδεὶς πόλεμος καὶ θὰ βασίλευῃ αἰωνίως ἡ εἰρήνη¹⁵⁵.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ANTONIOS

θηγία οἴνου ἐσπατάλων αὐτὴ καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς. τοῦτο διήρχεν αὐτὴ καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, καὶ χεῖρα πτωχοῦ καὶ πένητος οὐκ ἀντελαμβάνοντο».

153. Ἡσαΐας, 9,7. 11,5. 32,1 ἐξ. Ζαχαρίας, 9,9.

154. Ἡσαΐας, 9,6.

155. Ἡσαΐας, 2,4. Μιχαίας, 4,3. Ἡσαΐας, 29,20. 42,1 ἐξ.

σμών ἡμῶν, ὅτι δὲ μάλιστα ἡ δύναμις αὐτή, ἡ τόσοσυντελεστική καὶ εἰς τὴν ἀτομικὴν ἡμῶν εὐδαιμονίαν, ἔτι δὲ μᾶλλον εἰς προαγωγὴν τοῦ γενεαλογικοῦ ἡμῶν εἶδους, παριστᾷ τὸ ἀπαύγασμα τῆς λεπτοτάτης καὶ μᾶλλον ἐξιδανικευμένης λειτουργίας τοῦ κεντρικοῦ ἡμῶν νευρικοῦ συστήματος, ἀλλ' ἔτι πλέον καὶ ὅτι ἡ ἀπάρνησις τῆς θρησκευτικῆς πίστεως ἀλλὰ καὶ ἰσχυροτάτης ἐκφάνσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἔχει ὡς ἐπακολούθημα τὴν ἀνάγκην τῆς προσφυγῆς εἰς τὴν ἐπιδιώξιν ἄλλων, εὐτελεστέρων σκοπῶν τῆς ζωῆς, ὧν ἡ ἐντατική, ἡ μάλιστα ἀποκλειστική ἐξυπηρέτησις ἤμελλε νὰ ἐπενέγκῃ τὴν ταχεῖαν κατατριβὴν καὶ ἐξάντλησιν τῶν ἀντιστοιχῶν συστημάτων τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ συνεπῶς τὴν κληρονομίαν τοῦ ὀλέθρου εἰς τοὺς ἀπογόνους».

Ὁ δὲ Σ. Πλακίδης γράφει ταῦτα: «Ὑπὸ τὴν ἔμφυτον παρ' ἐκάστῳ πνοὴν τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος ἢ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ ἀνυψουμένη καὶ ἐξιδανικευμένη ἐν τῇ λατρείᾳ τοῦ Ὑπεράτου Ὄντος, διαισθάνεται αὐτὸ ἄφθαστον εἰς τελειότητα, πανσοφίαν καὶ παντοδυναμίαν, ἄναρχον, ἄπειρον καὶ ἀτελεύτητον πηγὴν παντὸς ἀγαθοῦ, τῆς ἀγάπης, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἁρμονίας. Ἄλλ' ὅ,τι ἀκριβῶς κηρύσσει ἡ ἐνδόμυχος φωνὴ τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, αὐτὸ ὄντως τὸ αἰσθάνονται οὕτως εἰπεῖν ἀπτότερον καὶ βαθύτερον ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι συχνότερον τῶν ἄλλων ὑψώνουν τὰ βλήματα καὶ τὴν καρδίαν πρὸς τὰ ἄστρα. Ἄν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ εὐσεβεῖς ἀνυμνοῦν καὶ δοξάζουν τὸν Πλάστην εἰς τοὺς ναοὺς, ἀναπέμποντες αἴνους πρὸς δόξαν τοῦ Πανσόφου Δημιουργοῦ, παρὰ τὸν φακὸν τοῦ τηλεσκοπίου ὁ ἐμπνευσμένος τῶν ἄστρον μελετητῆς ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν πᾶν ὅ,τι κατὰ τὸν ἐυγλωττίωτατον τρόπον διηγεῖται δόξαν Θεοῦ»³⁴.

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Σεβασμιώτατοι Ἅγιοι Ἱεράρχαι,

Πανοσιολογιώτατοι Ἅγιοι Πατέρες,

Ἀξιότιμοι Κύριοι Στρατηγοί,

Ἀξιότιμοι Κύριοι Ἀξιωματικοί,

Δι' ὅσων ἐν τῇ παρουσίᾳ διάλεξε ἀνέφερον, ἐπεδίωξα ὅπως ἐν συντομίᾳ ἐκθέσω τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν σχέσιν τῆς ὑγιᾶς Ἐπιστήμης πρὸς τὴν ἐξ Ὑπερφυσικῆς Ἀποκαλύψεως δοθεῖσαν τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει τελείαν Θρησκείαν, τούτεστι τὸν Χριστιανισμόν. Ὅσα ἐνταῦθα ἐλέχθησαν, ἀφεώρων τὸ σημεῖον ἀκριβῶς ἐκεῖνο ἐν τῷ ὁποίῳ εἶναι δυνατὴ ἡ συνάντησις τοῦ κύκλου τῆς ἐμπειρίας, δηλονότι τοῦ ἐπιστητοῦ μετὰ τοῦ κόσμου τῆς Μεταφυσικῆς.

34. Δ. Κ ω τ σ ά κ η. Οἱ κομήται. Παράρτημα Δελτίου Φυσικῶν Ἐπιστημῶν τῆς «Ἐνώσεως Φυσικῶν». Ἔτος Α', Ὀκτώβριος 1937. Φύλλον 3. Τ ο ὖ Α ὖ τ ο ὖ. Τρεῖς Μεγάλοι Ἐρευνηταὶ (Α. EDDINGTON, J. JEANS, E. MILNE). Μετὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Σ. Π λ α κ ἰ δ ο υ (ὡς ἐπιστήμονες καὶ ὡς φιλόσοφοι). Ἀθήναι, 1953.

Πρὸς τὰς ἀληθείας τῆς ἐξ Ὑπερφυσικῆς Ἀποκαλύψεως Χριστιανικῆς Θρησκείας ἀνυψοῦται τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, ὅταν ἐν τῇ ἐρεύρῃ τοῦ θέματος τῶν σχέσεων Ἐπιστήμης καὶ Θρησκείας λαμβάνηται σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν τί ἀποφαίνεται ἡ καθόλου ἐπιστήμη καὶ οὐχὶ ἐπιστήμονες, βασιζόμενοι εἰς γνώσεις τῶν εἰδικότητων αὐτῶν. Ὑπερτονίζομεν δὲ πάλιν, ὅτι ἡ μονομερῆς γνώσις οὐδόλως διευκολύνει εἰς προσέγγισιν τῆς Ἐπιστήμης πρὸς τὴν Θρησκείαν. Μόνον ἄριτον καὶ καλῶς λειτουργοῦν πνεῦμα, δύναται ἐν τῇ σπουδῇ τῶν φυσικῶν φαινομένων νὰ ἐπεκτείνηται πρὸς τὴν Μεταφυσικὴν καὶ τὴν Θρησκείαν, ἀναζητοῦν τρόπους ἐξηγήσεως αὐτῶν, οἵτινες ἱκανοποιοῦν τὸν ὅλον ἄριτον ἄνθρωπον. Λέγομεν δὲ τοῦτο, διότι εἰς τὸν ἄνθρωπον ὑπάρχουν καὶ αἱ ἐνδόμυχοι ψυχικαὶ ἐφέσεις, τὰς ὁποίας ἀδυνατεῖ μόνον ὁ νοῦς νὰ συλλάβῃ ἢ ἐρμηνεύσῃ.

Ἐξεθέσαμεν ἐν προκειμένῳ κατὰ τίνα τρόπον σχετίζονται τὰ συναρμολογοῦντα τὸν ὅλον ἄριτον ἄνθρωπον μέρη, εἰς τίνα ἐδράζεται ἢ λογικὴ τῆς λειτουργίας τῆς νοήσεως, τίνι τρόπῳ αὐτὴ συνδέεται πρὸς τὸ συναισθηματικὸν καὶ τὸ βουλευτικὸν τοῦ ἀνθρώπου. Εἴπομεν, ὅτι πρὸς κατανόησιν τῶν θεμάτων τῆς πίστεως ἀπαιτεῖται πλήρης ἀμεροληψία, διάθεσις δὲ ἀπηλλαγμένη πάσης οἰήσεως. Ἡ ἐπιστημονικὴ σπουδὴ καὶ ἐμβάθυνσις εἰς τὰ ἀνεξήγητα φαινόμενα τοῦ κόσμου, τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀπαιτεῖ σάφρονα νοῦν, μετριοφροσύνην καὶ ἀναγνώρισιν τῆς σχετικότητος. Ἀφ' οὗ δὲ διάσημοι ἐπιστήμονες τῶν τε Θετικῶν καὶ Θεωρητικῶν Ἐπιστημῶν ὁμολογοῦν, ὅτι τὸ ἄπειρον, ἢ Πρώτη Αἰτία τῶν ὄντων, δὲν συλλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ, θὰ εἶναι ματαιοπνία ἢ περιπλάνησις εἰς θεωρίας καὶ συστήματα, τὰ ὁποῖα οὐδόλως ἱκανοποιοῦν, οὐδὲ ἐπαναπαύουν τὸν ἄνθρωπον. Ὁ Δημιουργὸς Θεὸς ἔθηκεν ἐν αὐτῷ «τὸ νοερόν καὶ αὐτεξούσιον», τούτων δὲ ποιούμενος οὗτος καλὴν χρῆσιν, ἐννοεῖ, ὅτι δύναται μὲν νὰ χωρῇ πρὸς εὐρύτεραν ἀνάπτυξιν καὶ σπουδὴν, δὲν δύναται ὅμως νὰ ὑποκαταστήσῃ τὸν Θεόν, τὸν ποιήσαντα πάντα ἐν σοφίᾳ καὶ διέποντα ταῦτα διὰ νόμων, οὓς ἔθετο ἐν τῇ πανσοφίᾳ Αὐτοῦ. Ἡ διακυβέρνησις καὶ ἡ συντήρησις τοῦ κόσμου ἐπιμαρτυρεῖ τὴν ἀλήθειαν ταύτην. Ἡ ὑλική, μηχανικὴ καὶ χημικὴ ἢ οἰαδήποτε ἄλλη προτεινομένη μέθοδος ἐρμηνείας τῶν πάντων δὲν λύει τὸ πρόβλημα, ἀλλὰ συσκοτίζει τὴν ἀλήθειαν καὶ ὀδηγεῖ εἰς χάος καὶ ἀνεπανόρθωτον συμφορὰν. Τί νὰ δεχθῇ ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ἢ κορωνίς τῆς ὅλης δημιουργίας, ἐξ ὅσων κατὰ καιροὺς διατείνονται οἱ ἐρευνηταί, οἱ μὴ ἔχοντες ἀληθῆ ἐπιστημονικὰ ἐρείσματα, οἱ ὕλισται, ὀρθολογισταὶ ἢ πανθεῖσταὶ καὶ ὅσοι ἄλλοι ἐπιχειροῦν νὰ ἐρμηνεύσουν τὰ ἀνεξιχνίαστα θέματα τῆς Μεταφυσικῆς καὶ τῆς Θρησκείας διὰ τοῦ πειράματος καὶ τῆς αὐτοψίας;

Ἀνεξήγητα θὰ παραμένουν πολλὰ φαινόμενα ἐν τῷ κόσμῳ τῆς τε ἀνοργάνου καὶ ὀργανικῆς ὕλης. Ἄλυτα θὰ εἶναι τὰ προκύπτοντα προβλήματα, ἐφ' ὅσων ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα περιστρέφεται εἰς περατὰ καὶ σχετικὰ μόνον ὄρια γνώσεως. Ὅσα σδῆποτε προόδους καὶ ἀν παρατηρῶμεν ἐν ταῖς Θετικαῖς Ἐπι-

στήμαις, ὅσονδήποτε καὶ ἂν προάγῃται ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἢ Μηχανικὴ καὶ ἢ Τεχνολογία, ὅσονδήποτε καὶ ἂν εὐρύνωνται οἱ ὀρίζοντες τῆς ἀνθρωπίνης νοήσεως καὶ γνώσεως, ἄνευ πνευματικῶν ἐρεισμάτων, ψυχικῶν ἐφέσεων καὶ ἀνατάσεων, τὸ πᾶν καταρρέει, ἐπειδὴ τὰ πάντα ἀποδίδονται εἰς τυχαίαν καὶ ἀκαθόριστον προέλευσιν τῶν πάντων. Παραλείπομεν ὅπως μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα Γραφικὰς ρήσεις περὶ τῆς πίστεως καὶ τοῦ θαυμασμοῦ τοῦ πιστεύοντος ἀνθρώπου εἰς τὸν Θεόν. Τὰ μεγαλεῖα τῆς περιβαλλούσης αὐτὸν φύσεως ὥθουν αὐτὸν εἰς ὁμολογίαν τῆς πανσθενοῦς παντοδυναμίας τοῦ Αἰωνίου καὶ Πανσόφου Θεοῦ. Ἀλλὰ τὸ θέμα τῆς σχέσεως Ἐπιστήμης καὶ Θεολογίας δὲν ἐξαισιολογεῖται εἰς τὰ χρονικὰ ὅρια μιᾶς διαλέξεως. Ἠρκέσθημεν μόνον εἰς τὸ νὰ ἐκθέσωμεν πρὸς τὸ ἐκλεκτὸν ἀκροατήριον τῶν κυρίων Ἀξιωματικῶν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὅσα διέπουν τὰς ἀρμονικὰς σχέσεις τῆς ὑγιούς Ἐπιστήμης πρὸς τὴν τελείαν Θεολογίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὴν ἐν τῷ Θεανθρώπῳ Σωτῆρι Χριστῷ δοθεῖσαν τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει καὶ ἀποτελεῖσα ἱστορικὸν γεγονός, μὴ δυνάμενον ἄγνοηθῆ ὑπὸ οὐδενός. Ἡ οὐσία καὶ τὸ βάθος τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐγκλείεται εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ μέγα ἱστορικὸν γεγονός τῆς παγκοσμίου ἱστορίας.

Περαίνων τὴν παροῦσαν διάλεξιν, ἀναφέρομαι εἰς περικοπὴν τινὰ γενομένης ὁμιλίας ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ αὐτοῦ Γρηγορίου Παπαμιχαήλ ἐπὶ τῇ ἐπισήμῳ ἐγκαθιδρύσει αὐτοῦ εἰς τὸ τῆς πρυτανείας ἀξίωμα τῇ 24ῃ Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1937. «Ἡ ἀνθρωπότης ὀλόκληρος διανύει σήμερον μίαν ἐκ τῶν μᾶλλον καταστροφικῶν περιόδων τῆς ἱστορίας της. Ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ζῶμεν εἶναι ἐποχὴ κρίσεως τεραστίας. Διασκελίζομεν τὴν ὁδὸν μιᾶς ἐκ τῶν μεγαλύτερων ἱστορικῶν ἀνατροπῶν, καθ' ἣν ἐπιζητεῖται καινοφανῶν προβλημάτων ἢ λύσεις, συντελεῖται σοβαρὰ ἀναθεώρησις καὶ ἀνεκτίμησις τῶν θεμελιωδῶν ἀξιών τῆς ζωῆς καὶ ἐπιχειρεῖται ἀναζήτησις ἀσφαλῶν αὐτῆς ἐρεισμάτων. Εἰς τὴν ἀγωνιώδη ταύτην ψηλάφῃσιν εὐνόητον, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ βοηθηθῇ ἢ νέα Ἑλληνικὴ γενεά, ἢ ζῶσα κατὰ τὸ ὀδυνηρὸν τοῦτο τῆς ἱστορίας μεταίχμιον, ὅπως ἀποκτήσῃ ὑγιᾶ κοσμοθεωρίαν, δι' ἧς θὰ ἱκανοθῇ νὰ θέσῃ σταθερὰς τὰς βάσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ μέλλοντος. Ἡ ἰσχυρὰ αὕτη ροπὴ τῶν συγχρόνων πρὸς ἀποτελέσει ἱκανοποιητικῆς φιλοσοφίας τοῦ εἶναι, πρὸς ἐμβάθυνσιν εἰς τὸν νοῦν τῆς ἱστορίας καὶ διάγνωσιν τοῦ σκοποῦ τῆς ζωῆς, ἀποτελεῖ κανονικὸν φαινόμενον τῶν κρίσεων τῆς ἱστορίας στιγμῶν: κατὰ τὰς μεγάλας καὶ ἀποτόμους καμπὰς τῆς ζωῆς τῶν λαῶν φυσικὸν εἶναι νὰ ὑψοῦνται ἐκ νέου καὶ ὑπὸ νέαν ἐκάστοτε μορφήν τὰ μεγάλα ἀγωνιώδη προβλήματα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ἀλλ' ἢ ἰδιάζουσα δριμύτης τῶν ψυχικῶν σπαραγμῶν τῆς ἰδικῆς μας ἐποχῆς μαρτυρεῖ, ὅτι ὑπὸ ἐξαιρετικὴν ὄλως διὰ τὰς συγχρόνους γενεὰς μορφήν ἐξεπέδησαν τὰ προβλήματα ταῦτα»³⁵.

35. Γρηγορίου Παπαμιχαήλ. Ἡ οὐσία καὶ τὸ βάθος τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐν Ἀθήναις 1937, σελ. 4.

«Ὅθεν ἐπάναγκες κρίνεται, ὅπως, καὶ κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην ἱστορικὴν περίοδον, ἣν διέρχεται σύμπας ὁ κόσμος, ἀλλὰ καὶ πάντοτε, διαλαλῆται τὸ μέγα καὶ ἱστορικὸν γεγονός τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον χάριν τῆς σωτηρίας αὐτοῦ: «οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ»³⁶. Ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ Μοναδικὸς Σωτὴρ καὶ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου καὶ πρὸς Αὐτὸν στρεφόμενοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς ἀνευρίσκουν τὸν ἀληθῆ αὐτῶν προσανατολισμὸν, ἀπαλλάσσονται ἐκ τῶν μυρίων ὅσων κακῶν τῶν λυμαινομένων τὰς κοινωνίας αὐτῶν καὶ ἀνυψοῦνται εἰς πνευματικὰς ιδέας καὶ ἀξίας, δημιουργοῦντες τὸν ἀληθῆ αὐτῶν πολιτισμὸν.

Ἀτυχῶς παρὰ τὰ ἐκ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου³⁷ ἐπελθόντα φοβερὰ δεινὰ εἰς ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα, οἱ ἡγέται τῶν λαῶν οὐδόλως συνετίσθησαν ἐξ αὐτῶν καὶ οὐδεὶς γνωρίζει τί πρόκειται νὰ ἐπακολουθήσῃ, ἐφ' ὅσον διακηρύσσεται μὲν ἡ ἀνυπέβλητος ἀξία τῆς εἰρήνης, ἀλλὰ δὲν ἐφαρμόζεται ἐν τῇ πράξει. Τὸ Χριστιανικὸν Εὐαγγέλιον τῆς ἀγάπης καὶ δικαιοσύνης τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ διαφωτίζει τοὺς ἀνθρώπους, τίνι τρόπῳ δύναται νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ εἰρήνη, κοινωνικὴ καὶ παγκόσμιος ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Ἄρχων τῆς εἰρήνης, ὁ Αἰώνιος Πνευματικὸς Βασιλεὺς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης, τὸ ἀνακαινίζον τὸν ἀνθρώπον πνευματικὸν φῶς, ἡ πηγὴ τοῦ φωτός καὶ τῆς ζωῆς καὶ ἐὰν οἱ ἀνθρώποι δὲν πιστεύσουν εἰλικρινῶς Αὐτῷ καὶ δὲν ἀκολουθήσουν τὴν καινὴν Αὐτοῦ διδασχὴν, οἱ ἀνθρώποι μὴ συνετιζόμενοι, εὐπαίδευτοι καὶ ἀπαίδευτοι, ἐπίσημοι καὶ ἄσημοι, ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, θὰ πλανῶνται, εἰς μάτην ἀναζητοῦντες τὴν ἀληθῆ γνώσιν καὶ τὴν πηγὴν τῆς ἀληθείας εἰς θεωρίας καὶ συστήματα, προκαλοῦντα νέας ἀναταραχὰς καὶ μυρίας ὅσας συμφορὰς εἰς ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα»³⁸.

Ἡ ἀνθρωπότης καλεῖται, ὅπως ἀλλάξῃ πορεῖαν ἀναζητοῦσα τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν σωτηρίαν εἰς τὸν Θεάνθρωπον Ἰησοῦν Χριστόν. Ἰδιαιτέρως τὸ ἡμέτερον Ἑλληνικὸν Ἔθνος, τὸ ὁποῖον κατέστη πρωτόπρον εἰς τὰς πνευματικὰς καὶ ἠθικὰς ιδέας καὶ ἀξίας, καλεῖται καὶ πάλιν, ὅπως ἀνασυντασσόμενον εἰς ἀναζωογόνησιν καὶ διακήρυξιν αὐτῶν, εὐαγγελισθῇ τὰ ρήματα τῆς σωζούσης Χάριτος τοῦ Ἰδρυτοῦ καὶ Θεμελιωτοῦ τῆς Ἀγιωτάτης ἡμῶν Ἐκκλησίας. Λαεὶ

36. Ἰωάν. 3,17.

37. Σημειοῦμεν νῦν καὶ ἐκ τοῦ ἐπισυμβάντος δευτέρου τοιούτου λίαν καταστρεπτικοῦ δι' ἡμᾶς τὴν ἀνθρωπότητα.

38. Τίτσο Ἐμμ. Ματθαῖα κ η, Αἱ περὶ εἰρήνης ιδέαι τῶν Προφητῶν τοῦ Ἰσραήλ. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία». Ἀθήναι, 1983.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΠΡΩΗΝ ΛΑΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΑΤΑΜΩΝΟΣ

Ι Α Κ Ω Β Ο Σ Σ Χ Ι Ζ Α Σ (1909 — 5.4.1985) (+)

Τὴν πρωτὰν τῆς Παρασκευῆς, 5 Ἀπριλίου 1985, ἐξεδήμησεν εἰς Κύριον ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης πρώην Λαρίσης καὶ Πλαταμῶνος κυρὸς Ἰάκωβος κατὰ κόσμον Χρῆστος Σχίζας. Τὴν ἐπομένην, Σάββατον τοῦ Λαζάρου, τὴν 12ην μεσημβρινὴν ἐκηδεύθη ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν. Τῆς ἐξοδίου ἀκολουθίας προέστη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων κ. Κλεόπας, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἱεραῆς Συνόδου, συμπαραστατούμενος ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λαρίσης καὶ Τυρνάβου κ. Σεραφεῖμ καὶ τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Δωδώνης κ. Χρυσοστόμου. Ἐπίσης παρέστη συμπροσευχόμενος καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεγάρων καὶ Σαλαμῖνος κ. Βαρθολομαῖος. Τὸν ἐπικηδεῖον λόγον ἐξεφώνησε καὶ ἐντολὴν τῆς Ἱεραῆς Συνόδου ὁ Γραμματεὺς αὐτῆς πανοσ. Ἀρχιμ. Ἰγνάτιος Λάμπας. Ἡ σοφὸς τοῦ μετασιάντιος ἐνεταφιάσθη εἰς τὴν Ἱεράν Μονὴν Πεντέλης.

Ο ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ

«Τῶν μὲν παρόντων εἰμὶ πάντων ἔμπλεως,
πλούτου, πείρας, χαρμονῶν, οὐ χαρμονῶν,
δόξης, ἀτιμίας τε, δυσμενῶν, φίλων
Τῶν δ' οὐ παρόντων εὐχόμεαι πείραν λαβεῖν».

Γρηγόριος Θεολόγος («Πόθος θανάτου»,
Migne XXXV II, 1299, στίχ. 6-9).

ἄνευ θρησκευτικῶν καὶ ἠθικῶν πεποισήσεων, ἐξαφνίζονται. Κατ' ἐξοχὴν ἡ σφριγῶσα Ἑλληνικὴ νεότης, ὀφείλει νὰ διαπαιδαγωγηθῇ χριστιανικῶς καὶ ἔθνικῶς, τιθεμένη ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῶν ἱερῶν ἡμῶν παραδόσεων. Εἰς αὐτὴν ἀνατιθέμεθα τὰς ἐλπίδας ἡμῶν καὶ εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι ὁσάκις τὸ χριστιανικὸν καὶ ἔθνικόν καθήκον ἐπιβάλλει εἰς αὐτὴν τὴν ἀνάληψιν ἱεροῦ ἀγῶνος, θὰ προσέλθῃ σύσσωμος, προασπίζουσα τὰς ἱεράς καὶ ἔθνικὰς ἡμῶν παραδόσεις»³⁹.

(Τέλος)

ΤΙΤΟΣ ΕΜΜ. ΜΑΘΘΑΙΑΚΗΣ

Μητροπολίτης πρ. Παρραμυθίας,

Φιλικτῶν καὶ Γηρομερίου

39. Οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι ταῦτα ἐλέχθησαν τρία μόλις ἔτη πρὸ τῆς κηρύξεως τοῦ Ἰταλοελληνικοῦ πολέμου 1940 - 1941,

Αὐτοὺς τοὺς στίχους τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου,

Σεπτῆ τῶν Ἁγίων Ἱεραρχῶν χορεία,

Ἄδελφοὶ Συμπρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι,
καὶ Εὐλαβὲς Ἐκκλησίασμα,

αὐτοὺς τοὺς θλιβεροὺς στίχους, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ σκεφθῶμεν ἀπαγγέλλοντα τὸν ἀπερχόμενον Ἱεράρχην, Μητροπολίτην πρώην Λαρίσης καὶ Πλαταμῶνος κυρὸν Ἰάκωβον Σχίζαν. Τοὺς στίχους οἵτινες ἐν ὀλίγοις ἱστοροῦσιν τὴν μορφήν καὶ τὸν βίον τοῦ ἐκλιπόντος. «Ἀπὸ ὅλα τὰ παρόντα, ἀπὸ ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου, εἶμαι γεμάτος, φεύγω γεμάτος. Ἀπὸ πλοῦτο, ἀπὸ φτώχεια, ἀπὸ χαρῆς, ἀπὸ λύπης, ἀπὸ δόξης καὶ ἀπὸ ἀτιμίας, ἀπὸ ἐχθρῶν καὶ ἀπὸ φίλων. Μόνο ὅσα δὲν εἶναι παρόντα, τ' ἀθάνατα εὐχόμεαι τώρα νὰ γευθῶ».

Καὶ σκιαγραφεῖται οὕτως ἀδρᾶ ἡ ἐν γῆ ζωὴ του. Ἀνατέλλοντος τοῦ αἰῶνος, τὸ ἔτος 1909 ἐγεννήθη ὁ Χρῆστος Σχίζας εἰς τὴν Ἀνδραβίδα τῆς Ἠλείας. Τὸ δύστηνον καὶ κακόνυμον ἔτος 1922 εἰς ἡλικίαν 13 ἐτῶν ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ὡς μαθητὴς Γυμνασίου. Ὡς μαθητὴς Γυμνασίου, ἐγνώρισεν τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ πατέρα καὶ χειραγωγὸν εἰς τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν Μητροπολίτην τότε Καρυστίας Παντελεήμονα Φωστίνην. Μετ' οὐ πολὺ, ἀναζητῶν τις αὐτόν, εὗρισκει μαθητὴν εἰς τὸ Γυμνάσιον τῆς γραφικῆς καὶ φιλοσόφου Κύμης, καὶ ἀνατρεφόμενον εἰς τὸ αὐτόθι ἴδρυμα, ἐκ τοῦ

κατὰ τὸν ὁποῖον πράγματι σύσσωμον τὸ Ἔθνος ἡμῶν ἠγέρθη κατὰ τὸν ἐπιβραμόντων ὄλιγος ἀναίτιος Ἰταλῶν φασιστῶν. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἱεροῦ σθένους καὶ τῆς αγωνιστικῆς διαθέσεως ἀντιμετωπίσθη παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἡμῶν λαοῦ ἡ δευτέρα ἀδικία καὶ ἐγκληματικὴ καταδρομὴ τοῦ Γερμανικοῦ Χιτλερικοῦ Στρατοῦ ἐν ἔτει 1941. Διαρκούντος τοῦ Ἰταλοελληνικοῦ πολέμου, ὅτε ἐπιστρατευθέντες ὑπηρετήσαμεν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Στρατόν, ὡς ἐφεδρὸς στρατιωτικὸς ἱερεὺς (λοχαγός), ἀρχικῶς μὲν ἐν στρατιωτικαῖς νοσοκομείοις, ἐν συνεχείᾳ δὲ ἐν τῷ μετώπῳ μέχρι τῆς λήξεως τοῦ Γερμανοελληνικοῦ πολέμου, ἐξεφωνήσαμεν ἀπὸ τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῆς Ἑθνικῆς Ὄργανώσεως Νεολαίας Ἀθηνῶν ἐν ἔτει 1940 ἑμιλίαν ἔχουσαν θέμα τὴν «ὁ π ὁ τ ο ὦ Σ ω τ ῆ ρ ο ς Χ ρ ι σ τ ο ὦ ε ὗ λ ο γ ῖ α ν τ ο ὦ Ἑ λ λ η ν ι κ ο ὦ Ἔ θ ν ο υ ς» τὴν ὁποῖαν περιελάβομεν εἰς τὸν Γ' τόμον τῶν «Θεμάτων τοῦ ἁμῶνος», ἐκδοθέντα ἐν ἔτει 1983. Βλ. Τ ὶ τ ο υ Ἐ μ μ. Μ α τ θ α ῖ ἄ κ η, Μητροπολίτου πρ. Παρραμυθίας, Φιλικτῶν καὶ Γηρομερίου. Θέματα τοῦ ἁμῶνος. Τόμος Γ' (Ὁμιλίαι, Λόγοι, Μελέται, Ἄρθρα). Ἀθήναι, 1983, σελ. 315-319. Τ ο ὦ Α ὁ τ ο ὦ. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Κληρικοῦ ἐν τῷ Στρατῷ. Ἀθήναι 1940. Τ ο ὦ Α ὁ τ ο ὦ. Ἡ συμβολὴ τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνικοῦ Κλήρου εἰς τὸν ἀμυντικὸν πόλεμον 1940-41. Ἀνάπτυον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία». Ἀθήναι, 1957. Ἰ ω ἄ ν ν ο υ Θ. Π α ν α γ ο π ο ὦ λ ο υ. Τὶ προσέφερον ὁ Κλήρος κατὰ τοὺς πολέμους 1940-41 καὶ κατὰ τὴν κατοχὴν. Ἀθήναι, 1953.

δοπίου ως γνωστόν εξεπήδησαν άνδρες ίκανοί διαλάμψαντες εν τή Έκκλησιαστική Διακονία. Τό έτος 1937, τήν 31ην τού μηνός Μαρτίου εισάγεται εις τόν ιερόν κλήρον χειροτονούμενος Διάκονος, και τήν 1ην Οκτωβρίου τού έτους 1938, χειροτονείται πρεσβύτερος εις τόν Ίερόν Ναόν Αγίου Παντελεήμονος Κύμης. Κατά τόν Έλληνοϊταλικόν πόλεμον τών έτών 1940 - 1941, ύπηρετεί και δρα ως Στρατιωτικός Ίερέυς. Δια τήν δράσιν του κατά τούς χρόνους αυτούς, ό πνευματικός αύτου πατήρ τόν έπαινεϊ γράφων: «Κατά τόν Άλθανικόν άγώνα, έναντίον τού Άξονος κληθείς εις τās τάξεις τού άγωνιζομένου Στρατού από τής 29ης Οκτωβρίου 1940 μέχρι τής 15ης Μαΐου τού έτους 1941, ότε διελύθη ό Στρατός, ό Αρχιμανδρίτης Ίάκωβος, έπετέλεσεν εύόρκως τό καθήκον αύτου, τιμηθείς διά πολεμικών Σταυρών, μεταλλίων έξαιρέτων προάξεων και άριστηίων άνδρείας». Μετά τόν πόλεμον, και κατά τά έτη 1943 - 1948 σπουδάζων εις Άθήνας τήν άγίαν έπιστήμην, ύπηρετεί ως έφημέριος παρά τώ Σεβασμιωτάτω Μητροπολίτη Άττικής και Μεγαριδος Ίακώβω. Τό έτος 1948, πτυχιούχος ών, διορίζεται πρωτοσύγκελλος τής Ίεράς Μητροπόλεως Άττικής και Μεγαριδος, εν ή διακονία «διακρινόμενος —ως βεβαιοϊ ό οικείος αύτου Μητροπολίτης— επί συνέσει και βίω άνεπιλήπτω, άσκει τό καθήκον τού κηρύγματος τού θείου λόγου άνελλιπώς, και λίαν εύδοκίμως, κηρύσσει πεντάκις τής έβδομάδος, στηρίζων, παρηγορών και άνορθών διά τού ιεροϋ Μυστηρίου τής Έξομολογήσεως ψυχάς από τής άμαρτίας». Συγχρόνως άσκει έργον πνευματικόν, εις τās φυλακάς Έφής και Κηφισίας, εις τό Σκιαριδειον Πρεβαντόριον και εις τās τεχνικάς Σχολάς τού Βασιλικού Ίδρύματος.

Τήν 9ην Μαΐου τού έτους 1960 εκλέγεται ύπό τής Σεπτής Ίεραρχίας τής Έκκλησίας τής Ελλάδος Μητροπολίτης Λαρίσης και Πλαταμώνος και τήν 18ην Μαΐου τού αύτου έτους, χειροτονείται Ίπίσκοπος ύπό τού Αρχιεπισκόπου Άθηνών Θεοκλήτου. Η εν Λαρίση άγία αύτου πομπαντική Διακονία, διακόπτεται ύπό τής κακοδαμονίας τών καιρών. Πολιτειακή έπεμβάσει έξηναγασθη εις παραίτησιν από τού Μητροπολιτικού αύτου Θρόνου τήν 1ην Μαΐου τού έτους 1968, και τήν 5ην τού αύτου μηνός άπεμακρύνθη τής διαποιμήσεως τής Ίεράς Μητροπόλεως του.

Έκτοτε, και ως χθές, έζη έντίμως και άσκητικώς. Έχων εκκλησιαστικόν ως εκ τής πνευματικής αύτου καταγωγής φρόνημα, ούδέποτε ήκούσθη κατά τό διάστημα τών 17 αύτων διατρεξάντων έτών γογγύζων κατά τών εκάστοτε κρατούντων εν τή Έκκλησιαστική ήγεσία. Έφρόνει και έβίον τό τού Ίωάννου τού Χρυσοστόμου: «Έκκλησίας όνομά έστιν όμονοίας και συμφωνίας όνομα». Ό άσκητισμός του, διά τόν όποιον δυνάμεθα σήμερα νά τόν προβάλλωμεν ως ύπόδειγμα, τόν καταξιώνει ως εκκλησιαστικόν άνδρα περιωπής, άφου ή άσκησις είναι ή πεμπουσία τής Όρθοδοξου ήμών πίστεως. Διά τής άσκήσεως, είναι καταφανές, ν ε υ ρ ο υ τ α ι τό Σώμα τής Έκκλησίας, ήτις άλλως θα ήτο παραλελυμένη. Καρπός τής άσκήσεως, είναι ή τελεία ύπακοή τού ανθρώπου εις τόν Θεόν, καρ-

Ό Σεβ. Μητροπολίτης πρ. Λαρίσης και Πλαταμώνος κυρός Ίάκωβος.

πός τής άσκήσεως είναι ή ένδυσις τού πιστού με τήν στολήν τής ταπεινοφροσύνης, διά τής άσκήσεως τέλος ένοποιείται ό άνθρωπος έσωτερικώς. Και ό εκλιπών Ίεράρχης, αυτά τά χαρακτηριστικά έπεδείκνυε ως χθές. Ύπάκουος και ύποταγμένος, εις ό,τι εκκλησιαστικόν, ταπεινός και εύσπλαγχνικός, προσηνης και άξιαγάπητος, παραδίδει τό πνεύμα του.

Σεβασμιώτατοι Άγιοι Άρχιερείς,

Ό προκείμενος νεκρός Ίεράρχης, ό ως χθές άσθενής, άπνους εν μέσω ήμών διά τής σιωπής του βοά τήν στιγμήν ταύτην, ότι «παράγει τό σχήμα τού κόσμου τούτου» (Α΄ Κορ. ζ΄ 31) και ότι «ό κόσμος παράγεται και ή επιθυμία αύτου» (Α΄ Ίω. β΄ 17). Είναι άληθές ότι εν τή διδασκαλία τής πίστεως ήμών, έγκειται τό αξίωμα ότι εκαστος εξ ήμών πιστός, είναι «δυνάμει άσθενής» και «δυνάμει έτοιμοθάνατος». «Η δέ στιγμή τού θανάτου —και κάθε άσθένεια είναι δυνάτον νά οδηγήσθ εις θάνατον— φαίνεται νά είναι ή στιγμή τής άπολύτου μοναξιάς». («Όρθοδοξία» - Παύλου Ευδοκίμου). Και τότε τί συνακολουθεί; Και ποία ή έλπίς; Τό συμπληροϊ ό Ευαγγελιστής Ίωάννης: «Ό κόσμος παράγεται και ή επιθυμία αύτου, ό δέ ποιών τό θέλημα τού Θεοϋ, μένει εις τόν αιώνα» (Α΄ Ίω. β΄ 17). Αυτά είναι τά «ου παρόντα», τών έλιπιζομένων,

ΤΟ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΣΗΜΕΡΟΝ

(Χρονικόν, εισηγήσεις, πορίσματα Ἱερατικοῦ Συνεδρίου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δράμας) *

Β' Περὶ τοῦ Ἱερῶν Ναόν.

Ὁ ἱερεὺς μπορεῖ νὰ κάμῃ πολὺ σπουδαίαν ἐργασίαν καὶ περὶ τῶν Ἱερῶν Ναόν. Ἄς τὸ ἐξηγήσωμεν αὐτό.

1. Γ ρ α φ ε ἰ ο γ - Α ἴ θ ο υ ς α.

Εἶναι πάρα πολὺ σπουδαῖον νὰ ὑπάρχῃ ἓνα καλὸν καὶ φροντισμένον Γραφεῖον εἰς τὸν περίβολον τοῦ Ἱεροῦ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 247 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

«τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν ἢ ἀπόλαυσις» τὴν ὁποίαν ὁ ρηθεὶς ἱερός πατὴρ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, ἐκφράζει τὴν εὐχὴν νὰ γευθῇ καὶ οὗτος ὁ νεκρὸς καὶ ἀπελθὼν Ἐπίσκοπος. Ἦτο, γράφει ἀλλαχοῦ ὁ πνευματικὸς πατὴρ αὐτοῦ διὰ τὸν Μητροπολίτην Ἰάκωβον «δεινὸς ἱεροκῆρυξ». Καὶ ἰδοὺ καὶ νῦν κηρύττει ἔτι. Ἐπομειδιῶν ἐν τῇ νεκρικῇ αὐτοῦ κλίνῃ διδάσκει ἡμᾶς κηρύττων τὴν πατραγαθίαν ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ ἡμῶν ζωῇ. Ἦτο πνευματικὸν θεῆμα καὶ γέννημα ἀξίου πνευματικοῦ πατρός, πέριξ τοῦ ὁποίου εἶχεν συμπτυχθεὶ πλῆθος νέων ἐφωτισμένων νὰ ἱερωθῶσιν. Αὐτοὶ ἀπὸ κοινοῦ πάντες ἀπετέλεσαν μίαν δύναμιν, ἀποδεκνόντες ὅτι ἠνωμένοι νικῶμεν καὶ ὅτι ἐν τῇ πνευματικῇ βιοτῇ ἰσχύει πνευματικὴ συγγένεια δυνατωτέρα τῆς ἐξ αἵματος συγγενείας. Συγγένεια, στηριζούσα ἐν τῇ πίστει, παρκαλοῦσα, θερμαίνουσα. Διὰ ταύτην μᾶς διδάσκει πάμπολλα, ὁ μεταστὰς ἐκκλησιαστικὸς ἀνὴρ. Ποῖος ἐξ ἡμῶν κληρικὸς, δὲν ἐνθυμεῖται ἐν τῷ γήρει αὐτοῦ τὸν ἀπόστολον Παῦλον διδάσκοντα τὸ ἀπαραίτητον τῆς πνευματικῆς ταύτης ἐξαρτήσεως, ὅταν ἀπευθύνῃ ἐκκλησίαν γέρον ὧν ἐν τῇ παγερᾷ ἐν Ρώμῃ φυλακῇ πρὸς τὸ πνευματικὸν αὐτοῦ τέκνον, Ἀπόστολον Τιμόθεον, λέγων: Ὡ Τιμόθεε, ... «σπούδασον ἐλθεῖν πρὸς με ταχέως»... (Β' Τιμ. δ' 9) ... «ἐρχόμενος φέρε τὸν φαλόνην καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα δὲ τὰς μεμβράνας» (Β' Τιμ. δ' 13). Ὁ Ἀπόστολος Τιμόθεος ἦλθεν ἐν Ρώμῃ καὶ τὸν ἐθέρμανεν ἐν τῇ φυλακῇ. Ὁ μύστης ἀπέθανεν εἰς τὰς ἀγκάλας του. Ἡ εἰκὼν ἢ παρουσιαζομένη ἔμπροσθεν ἡμῶν, εἶναι ἓνα μεγαλειῶδες ἔργον τοῦ πνεύματος. Τοιαύτης σχέσεως συνεχιστὴς ὁ Μητροπολίτης Ἰάκωβος, διδάσκει ἡμᾶς τὴν ὄντως πατραγαθίαν. Καὶ ἐν ἐποχῇ κατὰ τὴν ὁποίαν δοκιμάζεται ἡ ἀγάπη ὡς ὑπεραξία καὶ κλονίζονται ριζηδὸν αἱ πνευματικαὶ τῶν ἀνθρώπων σχέσεις, ὁ αἰδισμός, ἀπέρχεται πρὸς τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ πατέρα, ἀπὸ ἐδῶ μὲν προαγόμενος καὶ κατευδοούμενος ὑπὸ ἀδελφῶν, ἐκεῖσε δὲ ἀναμενόμενος καὶ περιστοιχιζόμενος ὑπὸ ἀδελφῶν. Ζώντων, ζώντων πάντων. Καὶ ἐνῶ σήμερον πολλοί, ψευδεῖς δεσμούς συνιστάντες καταργοῦνται καὶ ἀπόλλυνται ὡς οἱ 70 υἱοὶ τοῦ Κριτοῦ Γεδεών, ὄρμοι πνευματικοὶ ἄνδρες ὡς ὁ μεθιστάμενος Ἱεράρχης, συνιστοῦν

Ναοῦ. Δόξα τῷ Θεῷ, πολλοὶ Ναοὶ ἔχουν τὸ Γραφεῖον τους καὶ τὴν αἴθυσά τους. Συγγήθως εἰς τὴν αἴθυσαν γίνονται αἱ τελεταὶ τῶν μνημοσύνων. Καὶ πράγματι: διὰ τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν εἶναι πολὺ ἐξυπηρετικαὶ αἱ αἴθυσαι αὐταί.

Ἄν θέλαμε ὅμως νὰ ἰσοῦμε τὰ πράγματα ἀπὸ ἀπόψεως ποιμαντικῆς καὶ πνευματικῆς, θὰ ἐλέγαμεν τὰ ἑξῆς: Καλὸν εἶναι ὁ ἱερεὺς, μελετημένος καὶ κατηχημένος πνευματικῶς καθὼς θὰ εἶναι, νὰ ἔχῃ ἓνα πρό-

εἰς ἡμᾶς διδάσκοντες ἐμπράκτως, τὴν ἱεράν ταύτην καὶ πένθιμον στιγμὴν, ὅτι καὶ ὁ θάνατος εἶναι ἀδύναμος νὰ δαμάσῃ σχέσεις πνευματικὰς ὡς ἡ σχέσις τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Ἰακώβου, μετὰ τῶν προαγόντων αὐτὸν σήμερον εἰς τὴν ἄληκτον χαρὰν πνευματικῶν αὐτοῦ τέκνων καὶ ἀδελφῶν, καὶ τῶν ἀναμενόντων αὐτὸν εἰς ταύτην. Σχέσεις αἵτινες μόνον ἐν τῇ Ἀγιωτάτῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ δύνανται νὰ ἀναπτυχθῶσιν καὶ νὰ καρποφορήσωσιν.

Ἀοἰδμε Ἱεράρχα,

Τὰ μηνύματα δι' ὧν ἔσαι θὰ διδάσκῃς ἡμᾶς, ἀπετυπώσαμεν καὶ τὰ κρατῶμεν ὡς κληρονομίαν ἀγίαν καὶ ἀνεξάλειπτον, ἀπονέμοντες τὴν εὐχὴν ὅπως μετὰ τῶν Ἁγίων τεταγμένος δοξάζῃς τὸν ἐν Τριᾷδι Θεὸν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ὁ μακαριστὸς Μητροπολίτης πρόην Δαρίσης καὶ Πλαταμῶνος κυρὸς Ἰάκωβος ἐγεννήθη τὸ 1909 εἰς Ἀνδραβίδαν τῆς Ἠλείας. Τὸ 1922 μετέβη εἰς Ἀθήνας, ἐνθα ἐσυνέχισεν τὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς του. Τὸ 1937 ἐγένετο κληρικὸς ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Καρυστίας καὶ Σκύρου κυροῦ Παντελεήμονος. Κατὰ τὸν ἐλληνοϊταλικὸν πόλεμον ὑπῆρξεν ὡς στρατιωτικὸς ἱερεὺς, τιμηθεὶς διὰ παρασήμων. Μετὰ τὸν πόλεμον ἐφοίτησεν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Ἀθηνῶν. Τὸ 1943 προσελήφθη εἰς τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος, ὅπου ὑπῆρξεν ὡς πρωτοσύγκελλος καὶ ἐφημέριος τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Μεταμορφώσεως Κηφισίας. Μητροπολίτης Δαρίσης καὶ Πλαταμῶνος ἐξελέγη καὶ χειροτονήθη τὸν Μάϊον τοῦ 1960. Τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Δαρίσης διεποίμανεν ἐπὶ ὀκταετίαν, μέχρι τοῦ ἔτους 1968, ἔκπαιτε ἀσχοληθεὶς μὲ τὸ πνευματικὸν καὶ συγγραφικὸν ἔργον.

Ἀρχμ. ΠΝΑΤΙΟΣ ΛΑΠΠΑΣ
Γραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου

γραμμα Γραφείου. Νά ἔχη ὠρισμένες ὥρες, τακτὲς ὥρες, πού νά εὐρίσκειται εἰς τὸ Γραφεῖον καὶ εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ νά δέχεται τὴν ἐπίσκεψιν τῶν χριστιανῶν. Οἱ ἄνθρωποι ἔχουμε τὰ προβλήματα μας. Ἔχουμε ἀπορίες, ἔχουμε θλίψεις καὶ στενοχώριες. Θέλουμε μίαν συμβουλήν, μίαν παρηγορίαν, μίαν διαφώτισιν εἰς τὰ προβλήματα μας. Ὅταν εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ καλὸς ἱερεὺς εἶναι πάντοτε εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ λαοῦ, τότε οἱ πονημένοι, οἱ ποικιλοτρόπως ταλαιπωρημένοι, θὰ καταφεύγουν εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ ἱερέως διὰ τὰ ζητήματά τους. Καὶ οἱ μεγάλοι καὶ οἱ νεώτεροι καὶ τὰ παιδιά. Καί, ἀναλόγως μὲ τὰ θέματα, ὁ ἱερεὺς, ὁ καλὸς ποιμὴν, θὰ διακονῇ τὸν λαόν μας. Καὶ θὰ φροντίζῃ δι' ὅλα.

Βεβαίως εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἴσως νά μᾶς πλησιάσουν καὶ τύποι, πού νά θέλουν ἀπλῶς ὑλικὴν ἐξυπηρέτησιν. Διὰ τὰς ὄντως ἀνάγκας, ἐν ἡμπορῇ ὁ ἱερεὺς νά κάμῃ κάτι, ἄς τὸ κάμῃ. Βασικῶς ὅμως τὸ ἔργον μᾶς ἄς εἶναι πνευματικόν. Ἡμεῖς νά δίδωμεν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Τόνωσιν καὶ ἐνίσχυσιν καὶ παρηγορίαν πνευματικὴν.

Καί, ἂν εἰς τὴν αἴθουσαν ὑπάρχῃ μία χριστιανικὴ βιβλιοθήκη μὲ κατάλληλα βιβλία, πολλὰ θὰ μπορούσε νά προσφέρῃ. Πολλοὶ δὲν ἀποφασίζουσιν νά ἀγοράσουν ἕνα βιβλίον. Νά δανεισθοῦν ὅμως κάποιο διὰ νά τὸ διαβάσουν, τὸ κάμουν εὐχαρίστως.

Ἐπίσης ὁμιλίαι μπορούσιν νά ὀργανωθοῦν μέσα εἰς τὴν αἴθουσαν ἀπὸ καλοὺς καὶ συνετοὺς ὁμιλητάς. Νά εἰμεθα βέβαιοι, ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ διψασμένοι ψυχαί.

Καὶ ἕνα μικρὸ ἐντευκτήριο διὰ τὰ παιδιά δὲν εἶναι καὶ τόσον δύσκολο νά ὑπάρχῃ. Μόνον πού χρειάζεται πολλὴ προσοχὴ καὶ παρακολούθησις, ὥστε νά λειτουργοῦν ὅλα αὐτὰ πρὸς οἰκοδομήν. Διότι μπορούσιν νά παρουσιάσθωσιν καὶ χαλασμένοι τύποι, πού νά ζημιώσουν μὲ τὴν συμπεριφορὰν τους καὶ τοὺς ἄλλους. Ἀγρύπνως πρέπει νά παρακολουθοῦνται τὰ πάντα. Καὶ ὁ ἱερεὺς νά τακτοποιῇ μετὰ συνέσεως τὰ ἐκάστοτε θέματα. Δι' αὐτὸ χρειάζεται διὰ τὸ κάθε διακόνημα καὶ οἱ κατάλληλοι ἄνθρωποι. Πάντως μὲ μίαν προσοχὴν καὶ τὴν κατάλληλον ἐπιμέλειαν ὑπάρχουν δυνατότητες νά προσφέρωμεν εὐκαιρίας οἰκοδομῆς εἰς τοὺς ἐνορίτας μας.

2. Ὁ λ ὀ ρ ο ς ὁ χ ῶ ρ ο ς τ ῆ ς ἐ ν ο ρ ί α ς
μ α ς ν ᾶ ε ἶ ν α ι Ἰ ε ρ ῶ ς Ν α ὀ ς.

Ὁ ἱερεὺς εἶναι ποιμὴν εἰς ὅλην τὴν ἐνορίαν του. Ὅλη ἡ ἐνορία, ὅλα τὰ σπιτία, εἶναι χῶρος ἁγίος. Χῶρος εἰς τὸ ὅποιον ὁ ἱερεὺς εἶναι ποιμὴν. Νά παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν νά μᾶς δίδῃ αὐτὴν τὴν συναίσθησιν. Ὅλοι οἱ ἐνορίται ἔχουν δικαίωμα νά μᾶς ἔχουν πνευματικόν τους πατέρα. Καὶ ὁ κάθε ἱερεὺς ἔχει ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τῶν ἐνοριτῶν του.

Ἡμεῖς θὰ παρηγορήσωμεν, ἡμεῖς νά ἐνισχύσωμεν εἰς τὸν ἀγῶνα του τὸν λαόν τοῦ Θεοῦ. Ἡμεῖς θὰ τὸν προστατεύσωμεν ἀπὸ τοὺς ποικίλους πειρασμούς του, ἀπὸ τὰς αἰρέσεις, ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν. Ἡμεῖς θὰ ἀγαπάωμεν τὰς ταλαιπωρημένους ψυχὰς, μὲ τὴν χάριν τῆς ἱερωσύνης, πού ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωκε. Νά προσπαθοῦμε νά ἐκμε-

ταλλεύωμεθα κάθε περίστασιν. Ὅταν οἱ ἐνορίται μᾶς ἔχουν κάποιαν χαρὰν ἢ κάποιαν λύπην, νά εἰμεθα πάντοτε κοντὰ τους. Καί, ἀναλόγως τῆς περιπτώσεως, νά ρυθμίζωμεν τὴν παρουσίαν μας. Πάντοτε σκοπὸς μᾶς νά εἶναι ἡ πνευματικὴ ὠφέλεια τῶν χριστιανῶν μας. Νά μᾶς ἀπασχολῇ ἡ ἐνορία μᾶς μὲ τὰ προβλήματα τῆς κάθε ψυχῆς, ὥστε νά ἐπιτελοῦμε τὸ χρέος μᾶς ἀπέναντι τῶν συνανθρώπων μας.

Νά ἐκμεταλλεύωμεθα κάθε περίπτωσιν πρὸς πνευματικὴν οἰκοδομήν τοῦ λαοῦ μας. Ὅταν μᾶς καλοῦν εἰς τὰ σπιτία τους διὰ νά κἀνωμεν Ἁγίασμόν, Ἁγίον Εὐχέλαιον, Παράκλησιν κ.λπ. ἐκεῖ, μὲ κατάλληλον τρόπον, νά φροντίζωμεν διὰ τὴν ψυχικὴν προκοπὴν τῶν ἐνοριτῶν μας. Ὁ ἱερεὺς δὲν εἶναι μεροκαματιάρης. Εἶναι ποιμὴν. Φροντίζει μὲ κάθε τρόπον, διὰ νά σώσῃ ψυχὰς. Ἐργάζεται μὲ φόβον Θεοῦ, διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν αἰώνιον σωτηρίαν τῶν ψυχῶν, τοῦ λαοῦ μας. Καὶ ὅλα τὰ ἐκμεταλλεύεται πνευματικῶς διὰ νά ἐπιτύχῃ τὴν ἀποστολήν του. Ὅλη ἡ ἐνορία εἶναι ἕνας ἀπέραντος Νάος, μέσα εἰς τὸν ὅποιον ὁ ἱερεὺς ἐργάζεται συνεχῶς καὶ ἀδιάκοπως, μὲ πνεῦμα θυσίας καὶ αὐταπαρνήσεως, διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου. «Ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητήσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλὸς» (Λουκ. ιθ' 10). Καὶ ὁ ἱερεὺς, πού ἔργει ἱερεὺς ἀπὸ τὸν «υἶον τοῦ ἀνθρώπου», τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἔχει χρέος νά ζητήσῃ καὶ νά σώσῃ τὸ ἀπολωλὸς.

Νά μοῦ ἐπιτρέψετε νά σημειώσω καὶ μίαν περίπτωσιν, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ πρέπει νά δοθῇ ἰδιαίτερα προσοχή. Ἡ περίπτωσις τῶν χριστιανῶν, πού εἶναι κοντὰ εἰς τὸν θάνατον. Ὑπάρχουν βέβαια καὶ οἱ ξαφνικοὶ θάνατοι, ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ οἱ ἄλλοι θάνατοι, πού γνωρίζωμεν ὅτι πλησιάζουν. Αὐτοὺς τοὺς ἀδελφούς μας, πού ζοῦν τὰς τελευταίας ἡμέρας των, πρέπει ἰδιαίτερος νά τοὺς φροντίζωμεν. Νά τοὺς τονώσωμε εἰς τὴν πίστιν. Νά τοὺς γαληνεύσωμε. Νά τοὺς βοηθοῦμε νά ἐξομολογηθῶσι καὶ νά κοινωνοῦν. Νά μὴν μᾶς ξεφύγῃ κανεὶς. Κάθε μελλοθάνατος νά ἐξομολογήτῃ. Νά καταβάλλωμεν πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς τοῦτο. Τὸ κέρδος εἶναι αἰώνιον.

3. Ν ᾶ δ ἰ α θ ἑ τ ω μ ε γ κ ῶ ρ ο ς.

Ἀσφαλῶς αὐτὸ τὸ ἔργον διὰ νά γίνῃ χρειάζεται πολλὴ προσοχή. Ὁ ἱερεὺς πρέπει νά διαθέτῃ πολὺ κύρος. Νά εἶναι πνευματικῶς ὀλοκληρωμένος. Νά εἶναι δυνατὸς εἰς τὴν πίστιν. Νά ἔχῃ πολλὴν διάκρισιν καὶ σύνεσιν. Νά εἶναι προσεκτικὸς εἰς τὴν συμπεριφορὰν του. Νά μὴν σκανδαλίσῃ ποτὲ κανέναν. Νά εἶναι καθαρὸς εἰς τὴν ψυχὴν καὶ νά ζῇ τὸν ἁγίασμόν. Νά εἶναι ἀφιλόγυρος, ταπεινὸς καὶ ἱεροπρεπής.

Κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, νά εἶναι «τύπος τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστραφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἀγνείᾳ» (Α' Τιμ. δ' 12). Παντοῦ τύπος. Εἰς τὰ λόγια, εἰς τὴν συμπεριφορὰν, εἰς τὴν ἀγάπην, εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν, εἰς τὴν πίστιν, εἰς τὴν ἀγνότητα. Ἐθεὶ ὁ Κύριος νά ἐνισχύῃ ὅλους μᾶς εἰς αὐτὸν τὸν μεγάλον ἀγῶνα.

Βεβαίως ὁ ἀγὼν αὐτὸς ἔχει καὶ τὰς δυσκολίας του. Ἄς σημειώσωμεν μερικὰς.

Γ'. Δυσκολία: τοῦ ἔργου μας.

Εἰς τὸ μεγάλο ποιμαντικὸν ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον μᾶς ἐκάλεσεν ὁ Θεός, ὑπάρχουν καὶ πολλὰ δυσκολία. Χρήσιμον εἶναι: γὰρ γνωρίζωμεν τὰς δυσκολίας αὐτάς, διὰ γὰρ τὰς ἀντιμετωπίζωμεν μὲ τὸν κατάλληλον τρόπον.

1. Μερικά: δυσκολία:

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι: ἐκ φύσεως θρησκευτικός. Ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος εἶναι δημιουργημένος «κατ' εἰκόνα Θεοῦ», ἔχει ἀπὸ τὴν φύσιν του τὴν στροφήν πρὸς τὸν Θεόν. Καί, ὅταν μερικὰ περιστατικά τὸν ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸν Θεόν, ἡ ψυχὴ του εἶναι ἀνήσυχος μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεόν. Θὰ ἀναπαυθῆ μόνον, ὅταν ὁρῆ τὸν Θεόν. Παρ' ὅλα αὐτὰ εἰς τὸν σημερινὸν ἄνθρωπον παρουσιάζονται: πολλὰς θλιβερὰς καταστάσεις. Ἡ ψυχολογία τοῦ κόσμου σήμερον εἶναι: θλασθερή. Ἄς τὸ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας αὐτὴ.

Σήμερον πολλοὶ ἄνθρωποι εἶναι, ὡς πρὸς τὴν χριστιανικὴν ζωὴν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, ψυχροὶ καὶ ἀδιάφοροί. Ζοῦν κοσμικὴν ζωὴν. Ὁ Θεὸς καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ δὲν τοὺς ἐνδιαφέρουν. Ἀσχολοῦνται: μὲ τὴν διασκέδασιν, μὲ τοὺς ποικίλους τρόπους κακῆς διασκέδασις. Ἀσχολοῦνται: μὲ τὰ σπῆρ καὶ τὰ παχνίδια, μὲ τὴν ἐξοχὴν καὶ τὴν θάλασσαν. Μὲ τὸ χαρτοπαίγιον καὶ τὰ κέντρα. Τοὺς ἀπασχολεῖ ἡ τηλεόρασις καὶ τὰ ποικίλα ἄλλα ἔργα. Ἔτσι, ζαλισμένος ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, χάνει: τὴν ἐπαφὴν του μὲ τὸν Θεόν. Πολλοὶ εἰ ψυχροί, οἱ ἀδιάφοροι, οἱ σκανδαλισμένοι. Αὐτὸ ἕμως δημιουργεῖ δυσκολίας εἰς τὸ ποιμαντικὸν ἔργον μας. Δὲν δέχονται: εὐκολα τὴν πνευματικὴν διακονίαν μας. Κατὰ κάποιον τρόπον μᾶς ἀπαυθούν.

Ἄλλοι: ἔχουν πλανηθῆ ἀπὸ διάφορα ἄλλα ὀλισθητικὰ καὶ ἀθεϊστικὰ κηρύγματα. Ὁ ὀλισθηδὸς καὶ ἡ ἀθεΐα εὐρίσκονται: εἰς ἔξαρσιν. Διάφορα συστήματα ὑπόσχονται: ὀλιγούς παραδείστους. Ἐπλάνησαν καὶ πλανοῦν πολλούς. Μποροῦμε γὰρ ποῦμε ὅτι: εἰς ἕνα μεγάλο θαῦμα, ἔχρησε ὁ Ἕλληνας τὸν σωστὸ προσανατολισμὸν του. Ὁ ἐγωϊσμός, ἡ εὐημερία, τὰ πολλὰ χρήματα, αἱ ποικίλαι θεωρίαι: τοῦ κυκλοφοροῦν, διέφθειραν τὸν Ἕλληνα. Ἐχασε τὴν ταυτότητά του. Παρουσιάζεται σήμερον ἕνας ἄλλος τύπος Ἕλληνας. Ἡμεῖς ἐγνωρίζομεν τὸν Ἕλληνα ὡς χριστιανὸν Ὁρθόδοξον, μὲ πλήρη σεβασμὸν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰς παραδόσεις της. Σήμερον ὅλα ξεθώριασαν καὶ καλὰ - καλὰ οὕτε ὁ ἴδιος δὲν ξέρει: τί εἶναι.

Ἀθλίον ρόλον παίζει καὶ ἡ τηλεόρασις καὶ τὰ ποικίλα μέσα ἐνημερώσεως. Δὲν παύουν γὰρ κατηγοροῦν καὶ γὰρ συκοφαντοῦν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὅτι: ἔχει: σχέσιν μὲ τὸν Χριστιανισμὸν. Ἀδιάκοπος πλύσις ἐγκυφάλου γίνεται: εἰς τὸν ταλαιπωροῦν λαὸν μας.

Ἐπίσης ἡ ἀμαρτωλὴ ζωὴ δημιουργεῖ μεγάλα ψυχολογικὰ προβλήματα. Ἡ κοινωνία μας εἶναι: κοινωνία «σκολιὰ καὶ διεστραμμένη» (Φιλ.π. 6' 15). Αἱ ἠθικαὶ παρατροπαι εἶναι: πολὺ διαδεδομένα. Αἱ ἀδικίαι, αἱ ἐκματαλλεύσεις τὸ ἴδιο. Τὸ ἔγκλημα καὶ οἱ φόνοι: τῶν ἐκτροπῶν προμερῆ πραγματικότητος. Καί, κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Κυρίου, «πᾶς ὁ φάυλα πράσων μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται: πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῆ τὰ

ἔργα αὐτοῦ» (Ἰωάν. γ' 20). Μισεῖ τὸ φῶς, τὴν ἀλήθειαν, τὸ κήρυγμα. Δὲν θέλει: γὰρ τὸν ἐλεγχθῆ κανεὶς διὰ τὰ ἀμαρτωλὰ ἔργα του. Δύσκολα πλησιάζεται: ὁ τύπος αὐτός.

Αἱ αἱρέσεις εἶναι: γάγγραινα σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα μας. Λυσσασμένοι λύκοι. Λεγεῶνες πολλὰς διαδόλων.

Αὐτὴ εἶναι: ἡ πικρὴ ἀλήθεια. Αὐτὴ εἶναι: ἡ σημερινὴ πραγματικότητα. Δὲν τὰ ἀναφέρομεν αὐτὰ διὰ γὰρ φόβου ἢ γὰρ ἀπογοητευθῶμε. Ὅχι. Ὁ ἱερεὺς, δὲν φοβάται, δὲν τρομάζει, δὲν ἀπελπίζεται. Ὁ ἱερεὺς παραβίδει: τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὸ ἔργον του εἰς τὸν Θεόν.

2. Ἡ ἀντιμετώπισις τῶν δυσκολιών.

Ἡ ἀντιμετώπισις τῶν δυσκολιών ἀπαιτεῖ πνευματικὰ ἐφόδια. Δι' αὐτὸ ὁ ἱερεὺς πρέπει: γὰρ ἀναναώνεται καὶ γὰρ ζωογονῆται: πάντοτε. Νὰ συμπνευματιάζεται: μάλιστα μὲ ἄλλους πατέρας. Νὰ ἔχη καὶ αὐτὸς τὸν πνευματικόν του, ὁ ὁποῖος θὰ τὸν τροφοδοτῆ. Μὲ τὸν πνευματικόν του γὰρ τακτοποιῆ τὰ ἰδικὰ του προβλήματα, διὰ γὰρ ζῆ ὁ ἴδιος μίαν ἥραμον καὶ πνευματικὴν ζωὴν, γεμάτην ἀπὸ πνευματικῶν καρπῶν.

Νὰ εὐρίσκειται: εἰς συνεχῆ ἐπικοινωνίαν καὶ συνεργασίαν μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου του, ὥστε γὰρ καθοδηγῆται ἀναλόγως καὶ ὅλα γὰρ γίνονται: κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ συμβουλή τοῦ Ἐπισκόπου μας εἶναι: μεγάλο κεφάλαιον εἰς τὴν διακονίαν μας. Ὁ Θεός, διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ, μᾶς ἀσφαλίζει.

Τότε ὁ ἱερεὺς, ἐνισχυμένος καὶ δυνατός, ἀντιμετωπίζει: τὰς δυσκολίας τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου του μὲ πίστιν. Πιστεύει: δυνατὰ ὁ ἱερεὺς. Ἐχει: πίστιν, ποῦ μετακινεῖ ἔρη, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου. Πιστεύει: ὅτι: ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τὰ παιδιὰ Του. Καὶ ὅτι: ἐργάζεται: ὁ Θεὸς διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Καὶ συνεχῶς σώζει: ὁ Θεὸς πλυνθέντους, ἀθέους, ἀμαρτωλοὺς καὶ ἀπίστους. Τὰ ἔργα τῆς Χάρτος εἶναι: θαυμαστὰ καὶ ἅγια. Πιστεύει: ὁ ἱερεὺς καὶ μὲ ἀκλόνητον πίστιν ἐργάζεται: τὰ ἔργα τῆς ἀποστολῆς του.

Εἶναι: ἐργατικός ὁ ἱερεὺς. Εἰρηγικός καὶ γαλήνιος εἰς τὴν ἐργασίαν του. Γεμάτος ἐνθουσιασμὸν καὶ χαράν. Δουλεύει. Κουράζεται: συνεχῶς. Μοχθεῖ. Θυσιάζεται: διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Εἶναι: ὑπομονητικός ὁ ἱερεὺς. Δὲν κάμπτεται. Ὅτι: καὶ γὰρ ἀντιμετωπίση, ἐλπίζει: πάντοτε καὶ ὑπομένει. Καὶ εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν μὲ ὑπομονὴν τρέχει: τὸν προκείμενον ἀγῶνα. Πρόθυμος διὰ πᾶσαν θυσίαν. Πρόθυμος καὶ διὰ τὸ μαρτύριον ἀκόμη.

Ὁ ἱερεὺς προσεύχεται. Ἀδικαλείπτως. Μὲ θερμὴν προσεύχεται. Παντοῦ καὶ πάντοτε ἡμιλεῖ: μὲ τὸν Θεόν. Ἀνακινῶν: εἰς τὸν Θεόν ὅλα τὰ προβλήματα τῆς διακονίας του. Ὅλα τὰ καταθέτει: ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης. Καὶ ἡ προσευχὴ του κάμνει: θαύματα. Καὶ ὁ Θεὸς εὐλογεῖ καὶ ἀγιάζει: τοὺς ἀγῶνας του.

Ὁ ἱερεὺς ζῆ τὴν πνευματικὴν ζωὴν. Ζῆ τὸν Χριστόν. Γεύεται: καθημερινῶς τὰς χάριτας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἶναι: πνευματικὸς. Ὁ Θεὸς ἀγιάζει: καθημε-

ΤΟ "FILIOQUE,, ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ*

II. ΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΙΔΙΟ ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΘΗΚΗΣ ΤΟΥ FILIOQUE

1. Δέν μπορούμε νά ἀρνηθοῦμε ἕνα κάποιο ρίζωμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Filioque στή λατινική θεολογία πρὶν τὸν ἅγιο Αὐγουστίνου (πρβλ. Τερτυλλιανός, Νοβατιανός, ἅγιος Ἰλάριος, ἅγιος Ἀμβρόσιος). Παρὰ ταῦτα οἱ πρόωρες αὐτὲς ἐκφράσεις πού σχετίζονται μὲ τὸ Filioque δέν ἐπιτρέπουν καθόλου νά διακρίνουμε τὴν τριαδική θεολογία σὲ σχέση μὲ τὴν τριαδική οἰκονομία τῆς σωτηρίας. Ἀκόμη καὶ στὸν ἐπίσκοπο τῆς Ἰππώνος, τὸ Filioque παραμένει ἡ ἐκφραση μιᾶς προσωπικῆς θεολογικῆς ἀναζητήσεως καὶ ἐπομένως προσωρινῆς. Οἱ ἴδιες οἱ ψυχολογικὲς ἀναλογίες τῆς δέν ἔχουν παρὰ χαρακτῆρα παραστατικό.

Οἱ συνοδικὲς διακηρύξεις, κατ' ἀρχὰς στήν Ἰσπανία τὸν ΣΤ' αἰώνα, ἡ υἱοθέτηση τοῦ Filioque ἀπὸ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 243 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

ρινῶς τὸν ἱερέα. Καὶ ὁ ἱερεὺς ἐργάζεται καθημερινῶς διὰ τὸν ἁγιασμόν τοῦ περιούσιου λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Σεβασμιώτατε,

Σεβαστοὶ Πατέρες,

Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐφθάσαμε εἰς τὸ τέλος τῆς παρουσίας εἰσηγήσεως. Πρῶτον ὅμως τελειώσωμεν, ὡς ἐνθυμηθούμε τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ὁ ὅποιος ἔζησε τόσον δυνατὰ τὴν ποιμαντικὴν του διακονίαν. Τὸ παράδειγμα του θὰ μᾶς ἐκσχύη. Θὰ ἀναφέρωμεν μόνον τρία χωρία ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς του.

Εἰς τοὺς Κορινθίους γράφει ποία ἦτο ἡ συνεχὴς σκέψις του καὶ ἡ συνεχὴς ἐργασία του. «Ἡ μέριμνα πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν» (Β' Κορ. ια' 28). Συνεχῶς ἐφρόντιζε δ' ὅλας τὰς Ἐκκλησίας.

Εἰς τοὺς προεδυτέρους τῆς Ἐφέσου εἶπεν ὅτι ἐπὶ «τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δικρῶν κούφτων ἕνα ἕκαστον» (Πράξ. κ' 31).

Καὶ εἰς τοὺς Γαλάτας: «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἔμοι Χριστὸς» (Γαλ. δ' 20). Ζούσε τὸν Χριστὸν καὶ ἐργάζετο πάντοτε διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Ἦτο ἕτοιμος κάθε ἡμέραν νά ἀποθάνῃ διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ὁ Κύριος ἠλόγησε τοὺς ἀγῶνας του. Τὸ ἔργον, πού ἔκαμε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, εἶναι μοναδικόν. Ἄς μιμηθοῦμε τὸ παράδειγμα του.

τὸν Κάρολο τὸ Μέγα, ὕστερα στή Ρώμη τὸν ΙΑ' αἰώνα, δίνουν στή διδασκαλία αὐτὴ μιὰ ἀπήχηση καὶ μιὰ ἐπικύρωση ἐκκλησιαστική. Ἡ σύνοδος τῆς Λυών (1274) τῆς δίνει δύναμη νόμου καὶ δόγματος γιὰ δλόκληρη τὴ λατινική χριστιανοσύνη καὶ συνοδεύει τὴν ἀπόφαση μ' ἕνα ἀναθεματισμὸ (damnamus et reprobamus). Ἡ ὀρθόδοξη Ἀνατολή δὲ θὰ δεχτεῖ ποτὲ τοὺς δογματικοὺς ὅρους αὐτῆς «τῆς ἐνωτικῆς συνόδου». Παρὰ τὴ σκληρὴ πίεση τῆς πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἐξουσίας, ὁ ὀρθόδοξος λαὸς ὀργανώνει μιὰ πραγματικὴ ἀντίσταση ἐνάντια σ' αὐτὴ τὴν τεχνιτὴ καὶ χωρὶς μέλλον «ένωση».

Πρόθεσή μου δέν εἶναι νά παρουσιάσω ἐδῶ λεπτομερῶς τὸ ἱστορικὸ τῶν ἐνωτικῶν διαπραγματεύσεων μεταξὺ τῶν «Γραικῶν» καὶ τῶν «Λατίνων» μετὰ τὴ Σύνοδο τῆς Λυών. Ὅμως ἄς σημειώσουμε ὅτι ἡ λαϊκὴ συγκίνηση πού προκλήθηκε ἀπὸ τὴ δογματικὴ συμφωνία τῆς Συνόδου τῆς Φλωρεντίας (1438-39) δέν ὑπῆρξε μικρότερη ἀπ' ὅτι μετὰ τὴ Σύνοδο τῆς Λυών, ἀν καὶ ἐκείνη (ἡ συμφωνία) τῆς Φλωρεντίας φαινόταν ὅτι προσφέρει μιὰ καλύτερὴ κοινὴ βάση συμφωνίας μὲ τὴν τελικὴ διατύπωση γιὰ

Ταπεινῶς καὶ εὐλαβῶς παρακαλοῦμεν τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην μας νά μᾶς δώσῃ τὴν εὐχὴν καὶ τὴν εὐλογίαν του.

Τῷ ἐν Τριάδι: Θεῷ ἡμῶν ἀνήκει: ἡ δόξα, ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ

Ἡ παρουσίας ἀμφοτέρων τῶν εἰσηγήσεων ὑπῆρξεν πλήρης καὶ διαφωτιστικὴ τῶν θεμάτων, διὸ καὶ ἱκανοποίησε τοὺς αἰδεσιμωτάτους συνέδρους. Ἡ ἐπακολούθησα πολὺπλευρὸς διαλογικὴ συζήτησις ἦτο ἐπίσης λίαν ἐξουχιστικὴ καὶ καρποφόρος, διότι: ἔδωσε τὴν ἀφορμὴν εἰς τὸν Σεβασμιώτατον νά διευκρινίσει πολλὰ σημεῖα τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου καὶ νά χαράξῃ κατευθυντηρίους γραμμὰς εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν πρακτικὴν ἀντιμετώπισιν διαφορῶν προβλημάτων τῆς ποιμαντικῆς.

Τὸ ἐνδιαφέρον τῶν συνέδρων ἦτο ζωηρόν κυρίως ἐπὶ θεμάτων προσηλυτισμοῦ τῶν Χιλιастῶν καὶ ἄλλων αἰρετικῶν καθὼς καὶ τοῦ ἀντικληρικιστικοῦ καὶ ἀντικληρικοῦ πνεύματος, πού καλλιεργεῖται τεχνιμένως ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως. Αἱ συζητήσεις συνεχίσθησαν ἐποικοδομητικῶς καὶ κατὰ τὸν ἐλεύθερον χρόνον καὶ εἰς τὸν περίπατον, ὅπου καθ' ἑμάδας πλέον οἱ συνέδροι εἶχον τὴν εὐκαρίαν νά ἐπικοινωνήσουν καὶ νά ἀνταλλάξουν σκέψεις, γνώμας καὶ πολῦτιμον πείραν. Ἐπηκολούθησεν ὁ Ἐσπερινός, τὸ δεῖπνον καὶ τὸ Ἀπόδειπνον, μεθ' ὃ οἱ Ἐφημέριοι πλήρεις πνευματικῶν καὶ ὑλικῶν εὐλογιῶν, ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ κελλία των, εὐχαριστοῦσας τὸν Κύριον διὰ τὰς ἀφθόγους δωρεάς Του.

(Συνεχίζεται)

τὴν ἐκπόρευση τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκ τοῦ Πατρὸς «δὲ Ὑῖο Ὑ», ὅμως μέσα σὲ μιὰ ἐρμηνεῖα αὐστηρὰ «φιλιογκβιστικῆ». Πρέπει νὰ προσθέσουμε ἐπίσης ὅτι οἱ θεολογικὲς συζητήσεις στράφηκαν εἴτε γύρω ἀπὸ τὴ νομιμότητα τῆς προσθήκης τοῦ Filioque στὸ Σύμβολο τῆς πίστεως, εἴτε γύρω ἀπὸ ἀμυντικὲς ἀντιλατινικὲς θέσεις, χωρὶς ἢ παλαμικὴ σύνθεση, πού εἶχε ἤδη προηγηθεῖ μετὰ τὸ Γρηγόριο Κύπρου καὶ χρησιμοποιηθεῖ ἀπὸ τὸν ἴδιο στὴ θεολογία τῶν προόδων, νὰ μπορέσει νὰ εὑρεῖ τὴ θέση της καὶ νὰ τεθεῖ σὲ ἐφαρμογή.

2. Μετὰ τὴν εὐκαιρία τοῦ σύντομου αὐτοῦ ἱστορικοῦ, θὰ ἤθελα ἀκόμη νὰ καταστήσω σαφέστερη τὴ συνείδηση τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας ὅτι, ἔξω ἀπὸ τὸ καθαρὰ δογματικὸ περιεχόμενο τοῦ Filioque — στὸ ὁποῖο θὰ ἐπανεέλθω πιὸ πέρα—, ἡ «ἠθικὴ» πλευρὰ τοῦ Filioque εἶναι ἡ ἴδια σημαντικὴ, ἂν ὄχι πρωταρχικὴ.

Πιθανῶς ὁ σλαυόφιλος θεολόγος Ἀλέξιος Khomiakov εἶναι ἐκεῖνος πού διατυπώνει μετὰ τὴ μεγαλύτερη ἀκριβεία αὐτὴ τὴ συνείδηση τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας ὅτι ἔχει ὑποστεῖ μιὰ πραγματικὴ ἠθικὴ ἀδελφοκτονία ἀπὸ αὐτὴ τὴ δογματικὴ καταπίεση πού ἀσκήθηκε διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Μόνη ἡ Ἐκκλησία, στὸ σύνολό της καὶ ὁμόφωνα, εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ καθορίσει καινούργια δόγματα ἢ νὰ τροποποιήσει τὸ Σύμβολο τῆς πίστεως. Μετὰ τὸ νὰ ἰδιοποιεῖται τὸ δικαίωμα αὐτὸ ἕνα τμήμα τῆς Ἐκκλησίας ἀνέτρεπε τὴν ἰσότητα τῶν δικαιωμάτων μεταξύ τῶν διαφόρων κοινοτήτων καὶ τὴ σημασία τῆς πνευματικῆς καὶ ἀγαπητικῆς ἐνότητας, πάνω στὴν ὁποία ἦταν θεμελιωμένη ἡ πίστη τῆς πρώτης χριστιανικῆς κοινότητας». «Αὐτὴ ἡ ἀλαζονεία τῶν διηρημένων Ἐκκλησιῶν πού τόλμησαν ν' ἀλλάξουν τὸ Σύμβολο ὀλόκληρης τῆς Ἐκκλησίας χωρὶς τὴ συγκατάθεση τῶν ἀδελφῶν τους, δὲν ἐμπνεύστηκε ἀπὸ τὴν ἀγάπη: ὑπῆρξε ἕνα ἐγκλημα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας. Καὶ πῶς ἡ πίστη, ἡ ἀλήθεια μπορεῖ νὰ ὑπάρξει ἀγνή, ἐκεῖ ὅπου ἡ ἀγάπη φτωχαίνει;»¹⁷

Ἀπὸ τὴ δική του πλευρὰ, ὁ π. Σέργιος Boulgakov παρατηρεῖ, ὅπως ἔχουμε δεῖ, ὅτι «στὴ διαμάχη τοῦ Filioque τὸ δογματικὸ πρόβλημα εἶχε γίνεῖ ἕνα ὄργανο κυριαρχίας ἢ ἀμυνας, ὅτι τὸ Filioque ἔγινε τὸ σύμβολο τῆς παπικῆς ἀπολυταρχίας, ἢ, ἀντίθετα, ἐκεῖνο τῆς ἀρνήσεώς της. Ἔτσι ἐξηγεῖται γιὰ τοὺς Ἕλληνες στὴ Φλωρεντία τὸ ζήτημα τῆς προσθήκης τοῦ Filioque στὸ Σύμβολο ἦταν πιὸ σημαντικό ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ περιεχόμενο τοῦ δόγματος»¹⁸.

3. Μοῦ φαίνεται πολὺ σημαντικό νὰ ἀποδώσω τὴν πρέπουσα ἀξία στὴν «ἠθικὴ» αὐτὴ πλευρὰ τῆς προσθήκης τοῦ Filioque. Αὐτὸ δὲ σημαίνει γιὰ μένα ὅτι θέτω σὲ ἀμφιβολία τὴν καλοπιστία τῆς λατινικῆς Δύ-

σεως. Ἐνα μέρος παρεξηγήσεως ὄχι ἀμελητέο μένει συνδεδεμένο μετὰ τὴ βαθιὰ ἀποξένωση τῆς Ρώμης καὶ τοῦ Βυζαντίου. Δέχομαι πλήρως τὴ σκέψη τοῦ π. A. de Halleux ὅτι «ἡ εἰσαγωγή τοῦ Filioque στὸ Σύμβολο τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ὄφειλε νὰ σημαίνει στὴν ἀρχὴ τίποτε ἄλλο παρὰ μιὰ φυσικὴ προσαρμογὴ στὴν τοπικὴ παράδοση, πού ἐκφράζει ἀναμφίβολα μιὰ ἀξιολύπητη ἀγνοία τῆς συνοδικῆς παραδόσεως, ἀσφαλῶς ὅμως ὄχι μιὰ ὑποκειμενικὴ δυσπιστία ἀπέναντι στὴν ὀρθόδοξη Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία»¹⁹.

Ὡστόσο ἡ προσθήκη τοῦ Filioque παραμένει μιὰ πέτρα προσκόμματος καὶ σκανδάλου γιὰ τὴν Ὀρθοδοξία, τόσο ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ γεγονός τῆς προσθήκης ὅσο καὶ ἀπὸ τὸ θεολογικὸ περιεχόμενο τοῦ Filioque. Τὸ τραῦμα πού ὑπέστη ὁ ἴδιος ὁ λαὸς τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας ἐκφράζεται μετὰ ἀλήθεια στοὺς λόγους τοῦ Khomiakov, πιθανὸν σκληροῦς, πού παράθεσα πιὸ πάνω. Πιστεύω ὅτι τὸ πρῶτο βήμα τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας νὰ ἀφαιρέσει τὸ Filioque ἀπὸ τὸ Σύμβολο τῆς πίστεως εἶναι ἐπιθυμητό, πρὶν ἀπ' ὅλα ὡς μαρτυρία ἀδελφικῆς συμφιλίωσης καὶ ὡς ἀναγκαῖο προηγούμενο γιὰ τὴν ἀποκατάσταση ἐνὸς ἀμοιβαίου θεολογικοῦ διαλόγου, χωρὶς αὐτὴ ἢ ἀφαίρεση τοῦ Filioque νὰ ὀφείλει νὰ σημαίνει ipso facto μιὰ ἄρνηση ἐκ μέρους τῶν καθολικῶν τοῦ δογματικοῦ περιεχομένου τοῦ Filioque, τὸ ὁποῖο γι' αὐτοὺς εἶναι παράδοση. Ἡ χειρονομία αὐτὴ θὰ εἶχε μιὰ τεράστια ἐκκλησιολογικὴ σημασία, σὰν μιὰ χειρονομία αὐθόρμητη πού δὲν θὰ ἔμπαινε στὸ τέρμα ἐνὸς ὀποιοῦδήποτε ἐκκλησιαστικοῦ παζαρέματος ἢ θεολογικοῦ συμβιβασμοῦ, ἀλλὰ πού, ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν αὐθορμητισμό της, θὰ ἀνέβαζε τὰ πνεύματα στὸ ἐπίπεδο τῆς ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης, συντελώντας ἔτσι σημαντικὰ στὸ νὰ φωτίσει τὸ σύνολο τοῦ κλίματος τῶν ἐκκλησιαστικῶν σχέσεων καὶ τῆς παλαιᾶς θεολογικῆς συζητήσεως.

Ἐνας δεῦτερος σταθμὸς θὰ ἐπέτρεπε τὴν ἀπαρχὴ ἐνὸς ἀληθινοῦ θεολογικοῦ διαλόγου (ἐπὶ τοῦ παρόντος προώρου) μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν μας, ὅπου μιὰ δίκαιη παραβολὴ τῶν διαφορῶν μας θὰ ὀδηγοῦσε σὲ μιὰ πραγματικὴ κοινὴ θεολογικὴ ἐμβάθυνση.

Ὁ σταθμὸς αὐτὸς θὰ μπορούσε νὰ ἀκολουθηθεῖ ἐνδεχομένως ἀπὸ μιὰ κοινὴ ἀναμόρφωση τοῦ πνευματολογικοῦ ἄρθρου τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως, τὸ ὁποῖο νὰ ἀνταποκρίνεται στὴ θεολογικὴ πείρα καὶ νὰ ἐκφράζει τὴ δογματικὴ συμφωνία πού θὰ πετυχαίνονταν καὶ πού θὰ ἦταν ἡ ἴδια ἕνας σημαντικὸς σταθμὸς πρὸς τὴν ἀποκατάσταση τῆς μυστηριακῆς κοινωνίας μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν μας.

17. Κείμενα πού παραθέτει ὁ A. Gratieux, A. S. Khomiakov et le Mouvement slavophile, τόμ. Β': Les doctrines, Paris 1939, σσ. 83 καὶ 85. Βλέπε ἐπίσης σσ. 119 καὶ 139.

18. Ὁπ. π., σ. 123.

19. «Pour un accord oecuménique sur la procession de l'Esprit Saint et l'addition du Filioque au symbole», στὸν ἴδιο τόμο, σσ. 79-95.

III. ΤΟ ΘΕΤΙΚΟ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ FILIOQUE

Εἶναι καιρὸς πλέον γιὰ τὴ σύγχρονη ὀρθόδοξη θεολογία νὰ κάνει καὶ ἡ ἴδια μιὰ προσπάθεια «πνευματικῆς διακρίσεως» νὰ ἐπιχειρήσει νὰ διαστείλει τὸ Filioque καὶ τὸν «filioquisme», ξαναβρίσκοντας ἔτσι τὸ ἀκριβὲς θεολογικὸ καὶ σωτηριολογικὸ πλαίσιο τῆς λατινικῆς (καὶ ἀλεξανδρινῆς) παραδόσεως πρὶν τὸν ἅγιο Αὐγουστῖνο καὶ πρὶν τὶς δυτικὲς συνόδους τῆς Λυῶν καὶ τῆς Φλωρεντίας.

1. Τὸ ἀκριβὲς χριστολογικὸ πλαίσιο τοῦ Filioque.

Μιὰ συγκριτικὴ μελέτη τῶν θεολογικῶν παραδόσεων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως κατὰ τὴ διάρκειά τῶν πρώτων αἰώνων μὲ ὁδηγεῖ στὴν πεποίθησι ὅτι, ἀπὸ τὴ διαμόρφωσι κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα τῶν «δυτικῶν» θεολογιῶν, λατινικῆς καὶ ἀλεξανδρινῆς, δίνεται διαφορετικὸς τόνος ἀπ' ὅτι στὴν Ἀνατολὴ στὴν ἴδια τὴν κίνησι τῆς τριαδικῆς ἀποκαλύψεως ὡς ἀποκαλύψεως τοῦ ἴδιου τοῦ μυστηρίου τῆς σωτηρίας.

Στὴ Δύση ὁ τόνος μπαίνει μὲ τρόπο ὑπερέχοντα (ὅμως, βέβαια, ὄχι ἀποκλειστικὸ) σὲ μιὰ κίνησι ἀποκαλύψεως Πατῆρ-Υἱὸς-Πνεῦμα, ὅπου τὸ Πνεῦμα, ὡς φανέρωσι καὶ ὑποστατικὸ δῶρο τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, μεταδίδεται στοὺς ἀνθρώπους ἐκ συμφώνου ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱό. Κατ' ἐξοχὴν τὸ Τέταρτο Εὐαγγέλιο ἐκφράζει τὴν ὑπόσχεσι τοῦ Παρρακλήτου, ποὺ ἀποστέλλεται διὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ (Ἰω. 17 καὶ 20). Ἀπὸ τὸ χριστολογικὸ αὐτὸ σχῆμα Πατῆρ-Υἱὸς-Πνεῦμα, ἡ θεολογικὴ μελέτη (ἢ ἡ θεωρία) ὑψώνεται ἀυθόρμητα πρὸς τὸ αἰδίο θεμέλιο αὐτῶν τῶν ἐν χρόνῳ ἀποστολῶν, πρὸς τὶς «προόδους» ἢ αἰτίαις ἐνδοτριαδικῆς «σχέσεις». Σὲ ἐποχὴ ποὺ ἡ διάκρισι ἀνάμεσα στὶς ἀποστολὰς καὶ τὶς προόδους δὲν εἶναι προσδιορισμένη (δὲ βιαζόμεσθε νὰ δοῦμε ἐδῶ μιὰ ἀτελῆ «ἀρχαϊκὴ» θεολογία), ἡ ἰδέα μιᾶς αἰτίας ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ (ἰδέα ἀκόμη πολὺ διστακτικὴ) θὰ ἐκφράσει οὐσιαστικὰ αὐτὴ τὴν ἴδια δυναμικὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐμπειρίας τοῦ Πνεύματος, μέσα στὴν Ἐκκλησία καὶ μέσα στὴν ἀνθρώπινη ζωὴ, ὡς δῶρο τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ.

Σὲ μιὰ τέτοια προοπτικὴ, τὸ Πνεῦμα ἐνεργεῖ μέσα στὴν Ἐκκλησίαν πρὶν ἀπ' ὅλα ὡς δύναμις ἐξαπλώσεως καὶ μαρτυρίας ποὺ μᾶς καθιστᾷ ἱκανοὺς ν' ἀναλάβουμε τὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ μέσα στὸν κόσμον διὰ μέσου τῆς ἱστορίας μέχρι τὰ τέλη τῶν καιρῶν, σὲ μιὰ Ἐκκλησίαν ποὺ καὶ ἡ ἴδια βρίσκεται ἐν πορείᾳ πρὸς τὴν οὐράνια βασιλεία²⁰.

20. Ὁ καθηγητῆς Ἰωάννης Ζηζιούλας τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια προσπάθησε (σὲ μιὰ σειρά μελετῶν ἢ ἀρθρῶν) νὰ ἀναεῶσει τὸ πρόβλημα τῆς πνευματολογίας καὶ τῶν προεκτάσεων

Αὐτὴ ἡ ἱεραποστολικὴ καὶ «ἀποστολικὴ» προοπτικὴ τῆς σωτηρίας διαμορφωμένης μέσα στὴν ἐξάπλωσὴ τῆς στὸ χρόνο καὶ τὸ χῶρον εἶναι, βέβαια, βαθιὰ βιβλικὴ καὶ παραδοσιακὴ, ὅμως διαπότισε κατὰ τρόπο πολὺ μονόπλευρο τὴν ἴδια τὴν ἀντίληψιν τῆς σωτηρίας, τῆς Ἐκκλησίας, τῶν λειτουργημάτων, τῆς ἀποστολῆς, τῆς θεολογικῆς γλώσσας. Ἐν τούτοις πρὶν νὰ κρίνουμε τὶς ἀδυναμίες μιᾶς μερικῆς καὶ ἐλλιποῦς θεολογικῆς θεωρήσεως, ἃς κρατήσουμε ἐν πρώτοις τὸ θετικὸ καὶ χρήσιμο στοιχεῖο αὐτῆς τῆς πλευρᾶς τῆς ἴδιας τῆς δυναμικῆς τῆς σωτηρίας, συγκεντρωμένο στὴν ἀποστολὴ καὶ τὴν ἐξάπλωσι τῆς Ἐκκλησίας μέσα στὸν κόσμον, «διὰ» καὶ «ἐν τῇ δυνάμει» τοῦ Πνεύματος: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη» (Ματθ. 28,19). Ἡ Ἐκκλησία ὑπακούει σ' αὐτὴν τὴν ἀποστολὴν ὅταν, στὸ τέλος τῆς λειτουργίας, συνεχῶς εὐχαριστιακῆς Πεντηκοστῆς, «ζαναστέλνει» (ἢ μᾶλλον «ἀποστέλλει») τοὺς πιστοὺς μέσα στὸν κόσμον (ite missa est, «ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν»), φορεῖς τῆς Καλῆς Ἀγγελίας, ἀναδειγμένοι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἢ Καλὴ Ἀγγελία μὲ τὴν εὐχαριστιακὴν ἔνωσι.

2. Ἄλλες θετικὲς ὀψεις τοῦ Filioque.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ θετικὰ στοιχεῖα τῆς λατινικῆς θεολογίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος, θὰ τὰ συνόψιζα σὲ τρία σημεῖα τὰ ὁποῖα ἔχουν τὴ θέσι τους σὲ μιὰ ὀρθόδοξη τριαδικὴ θεώρησι:

A— Τὸ ἅγιο Πνεῦμα εἶναι ἡ ἀμοιβαία ἀγάπη καὶ ὁ δεσμὸς ἀγάπης τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ. Αὐτὴ ἡ ἀντίληψιν ποὺ ἐμπνέεται πιθανὸν ἀπὸ ψυχολογικὲς ἀναλογίας τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου, βρίσκεται στὴν Ἀνατολὴ στὸν ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ τὸ ἸΔ' αἰῶνα, ἀνατοποθετημένη ὅμως μέσα σὲ ὀρθόδοξο τριαδικὸ πλαίσιο²¹. Θὰ προσέθετα ἀκόμη ὅτι σύμφωνα μὲ τὴν ὀρθόδοξη τριαδικὴ συνειδήσι τὸ ἅγιο Πνεῦμα δὲν ἔχει μόνον τὸ «προνόμιον» νὰ εἶναι ὁ σύνδεσμος τῶν θεῶν Ὑποστάσεων. Κάθε τριαδικὴ Ὑπόστασις συγκεντρῶ-

τῆς μέσα στὴ σκέψιν καὶ τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας στὴν Ἀνατολὴ καὶ τὴ Δύση. Μὲ τρόπο πιθανῶς ἀρκετὰ σχηματικὸ, διακρίνει μιὰ πνευματολογία δυτικῶν τύπου, ὅπου τὸ Πνεῦμα δίδεται καὶ ἐνεργεῖ μέσα στὴν Ἐκκλησίαν ὡς δύναμις τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ μιὰ πνευματολογία ἀνατολική, πρὸ ἰσορροπημένη, ὅπου τὸ ἅγιο Πνεῦμα καθιστᾷ παρόντα τὸν ἀναστημένο Χριστὸ πρὶν ἀπ' ὅλα στὸ κέντρο τῆς εὐχαριστιακῆς κοινότητος, φανερώνοντας ἔτσι τὸν Κύριο τῆς Παρουσίας στὸ σῆμα τῆς Ἐκκλησίας. Πρβλ. π.χ. «La portée de l'Église des Apôtres pour l'Église d'aujourd'hui», στὸ Istina, 1974, No 1, σσ. 65-94, καθὼς καὶ τὴν περίληψιν μιᾶς διαλέξεως μὲ θέμα «L'Ésprit Saint et l'Église», στὴν ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ, No 169 τῆς 1ης Ἰουνίου 1977.

21. Πρβλ. Jean Meyendorff, Initiation à la théologie byzantine, Paris 1975, σ. 247.

ΔΙΜΕΡΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ (ΕΚΔ) ΕΙΣ ΚΑΒΑΛΑΝ

'Από 3 έως 8 'Οκτωβρίου 1984 έλαβε χώραν εις Καβάλαν και δὴ εις τοὺς χώρους τῆς 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου ἡ Ζ' Συνάντησις τοῦ διμεροῦς Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξὺ ἀντιπροσώπων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου και τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας (ΕΚΔ). Ὡς γνωστόν, ὁ διμερῆς οὗτος διάλογος ἤρξατο ἐν ἔτει 1969, τοιοῦτου δὲ εἵδους συναντήσεις λαμβάνουν χώραν ἀνά διετίαν περίπου. Αἱ προηγούμεναι συναντήσεις ἔλαβον χώραν ἐν: Κωνσταντινουπόλει (1969), Arnolshain (1971), Chambésy (1973), Friedewald (1975), Βόννη (1978) και Stapelage (1981).

Εἰς τὴν συνάντησιν ταύτην προσεκάλεσε τὴν φορὰν ταύτην τὸ Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον (αἱ προσκλήσεις γίνονται ἐναλλάξ) και διωργάνωσε σεπτῆ Πατριαρχικῆ ἐντολῆ ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Γερμανίας. Τὴν διεξαγωγὴν τῶν θεολογικῶν συζητήσεων ἀλλὰ και τὴν ἐν γένει παραμονὴν ἐν Καβάλα διηκολύνη τα μέγιστα ἡ ἐπίσης σεπτῆ Πατριαρχικῆ ἐντολῆ κατὰ πάντα ἐγκάρδιος φιλοξενία, ὑποδοχὴ και συμπαραστάσις ἐκ μέρους τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου κ. Προκοπίου. Λεκτέον ἐνταῦθα, ὅτι ἦτο ἀνέκαθεν ἐπιθυμία τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὁ διμερῆς οὗτος διάλογος λάβῃ ποτὲ χώραν ἐν Ἑλλάδι. Τοῦτο — ἀποδειχθὲν και ἐκ τῶν ὑστέρων ὄλως θετικόν — κατέστη δυνατόν διὰ τῆς ἐπιλογῆς μιᾶς τῶν ἐν Ἑλλάδι Μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν ὡς τόπου διεξαγωγῆς τῆς θεολογικῆς ταύτης συναντήσεως.

Τῆς ὀρθοδόξου Πατριαρχικῆς Ἀντιπροσωπείας προϊστάτο ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γερμα-

νίας και Ἐξάρχος Κεντρῶας Εὐρώπης κ. Αὐγουστίνος, ὁ ὁποῖος και προήδρευε τῶν ἐργασιῶν τῆς συναντήσεως, συμπροεδρεύοντος τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Εὐαγγελικῆς Ἀντιπροσωπείας, τοῦ Προέδρου τῆς Ὑπηρεσίας Ἐξωτερικῶν Ὑποθέσεων τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας (Kirchenamt der EKD) κ. Δρ. Held.

Τὴν ὀρθόδοξον Ἀντιπροσωπείαν ἀπετέλουν οἱ:

Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γερμανίας, Αὐγουστίνος (Βόννη)

Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἑλσιγκίου, Ἰωάννης (δὲν ἠδυνήθη νὰ εἶναι παρών)

Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ἀρίστης, Βασίλειος (Στουτγκάρδη)

Πρωτοπρεσβύτερος Ἡλίας Μελία (Γαλλία)

Καθηγητῆς Βασίλειος Ἀναγνωστόπουλος (Ἀθῆναι)

Καθηγητῆς Βασίλειος Σταυρίδης (Κωνσταντινούπολις)

Καθηγητῆς Θεόδωρος Νικολάου (Βόννη)

Καθηγητῆς Γρηγόριος Λαρεντζάκης (Αὐστρία)

Θεολόγος Δρ. Ἀθανάσιος Μπασδέκης (Φραγκφούρτη)

Πατριαρχικὸς Διάκονος Χρυσόστομος Καλαϊτζῆς

(Κωνσταντινούπολις)

Πρωτοπρεσβύτερος Δρ. Δημήτριος Κωνσταντέλος

(Ἡνωμένα Πολιτεῖαι)

νει και ἐνάνει τις ἄλλες στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ τῆς: ὁ Πατὴρ μέσα στὴν Μοναρχία ὡς ἡ πηγὴ, ὁ Υἱὸς ὡς Ἐκεῖνος στὸν ὁποῖο ὁ Πατὴρ και τὸ Πνεῦμα ἀναπαύονται.

В— Τὸ Πνεῦμα εἶναι τὸ κοινὸ δῶρο τοῦ Πατρὸς και τοῦ Υἱοῦ. Ἡ ὀρθοδοξία ἐν τούτοις θὰ προσθέσει στὸ σημεῖο αὐτό: α) ὅτι τὸ ἅγιο Πνεῦμα προσφέρεται ἐπίσης ἀπὸ μόνο Του, διότι κάθε θεικὸ δῶρο πρὸς τὰ δημιουργήματα εἶναι κοινὴ δωρεὰ τῆς Ἁγίας Τριάδος. Τὸ ἅγιο Πνεῦμα λοιπὸν δὲν εἶναι ξένο (ἀνεργὸ) στὴ δικὴ Του ἔλευση. β) Ὅτι τὸ ἅγιο Πνεῦμα ἀπὸ τὴν πλευρὰ Του μᾶς ὀδηγεῖ πρὸς τὸν Υἱὸ και δι' Αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατέρα. Εἶναι λοιπὸν ὄχι λιγότερο σωστὸ νὰ ποῦμε ὅτι τὸ Πνεῦμα παρεχόμενο, μᾶς παρέχει ἐπίσης τὸν Πατέρα και τὸν Υἱό.

Г— Ὁ αἰδιος Υἱὸς δὲν εἶναι ξένος στὴν ἐκπόρευση τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ὅμως θὰ προσθέσει ἡ ὀρθόδοξη θεολογία, α) κατὰ τρόπο ἄρρητο, β) χωρὶς νὰ εἰσάγει τὴν ἰδέα τῆς αἰτιότητος, και γ) χωρὶς νὰ θέτει σὲ ἀμφιβολία τὸν ἀκοινοποίητο χαρακτήρα τοῦ ὑποστατικοῦ ιδιώματος τοῦ Πατρὸς νὰ εἶναι μόνος Πηγὴ και Ἀρχὴ τῆς θεότητος τοῦ Υἱοῦ και τοῦ Πνεύματος.

(Συνεχίζεται)

Πρωτοπρ. BORIS BOBRINSKOY

Καθηγητῆς Ἰνστιτούτου Ἁγίου Σεργίου Παρισίων

(Μετάφραση: Ἀρχιμ. Συμεὼν Κούτσας)

Καθηγητής 'Αθανάσιος Θεοχάρης (Θεσσαλονίκη)
(καί ὡς παρατηρητής καί σύμβουλος)
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σηλυβρίας Αἰμιλιανός.

Τῆς Εὐαγγελικῆς Ἀντιπροσωπείας
μετεῖχον:

Präsident, Dr. Heinz Joachim Held
Prof. Barbara Aland
Prof. Wolfgang Bienert
Prof. Lothar Perlt
Prof. Wilhelm Schneemelcher
Prof. Robert Stupperich
Präsident, Prof. Theodor Schober
Pfarrer, Klaus Schwarz
Prof. Hans Geisser

Αἱ ἐργασίαι τῆς θεολογικῆς ταύτης συναντήσεως ἤρχισαν μὲ μίαν ἐπίσημον ἐσπερινὴν ἀκολουθίαν, τελεσθεῖσαν ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων, εἰς τὸ Μητροπολιτικὸν Παρεκκλήσιον τοῦ 'Αγ. Γεωργίου, ἐν τῷ τέλει τῆς ὁποίας ἐγένοντο κατάλληλοι προσφωνήσεις ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου, κ. Προκοπίου, τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Γερμανίας, κ. Αὐγουστίνου καὶ τοῦ ἡγουμένου τῆς εὐαγγελικῆς ἀντιπροσωπείας, Δρ. κ. Held. Τῶν καθ' ἡμέραν θεολογικῶν ἐργασιῶν προηγούντο πρῶται προσευχαί καὶ ἀκολουθίαι, παρευρισκομένων εἰς αὐτάς ἀπάντων τῶν μελῶν ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπροσωπειῶν καὶ τελουμένων ἐναλλάξ ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων καὶ ὑπὸ τῶν εὐαγγελικῶν ἀντιπροσώπων. Αἱ πρῶται αὗται ἀκολουθίαι ἐλάμβανον χώραν οὐχί εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν ἢ τὸ Παρεκκλήσιον, ἀλλ' εἰς τινα ἄλλον χώρον τοῦ μητροπολιτικοῦ οἴκηματος. Εἰς τὸν αὐτὸν χώρον ἐτελέσθη ὑπὸ τῆς εὐαγγελικῆς ἀντιπροσωπείας καὶ μία Λειτουργία μετ' Εὐχαριστίας, ἐνῶ τὴν Κυριακὴν, 7ην 'Οκτωβρίου ἐτελέσθη εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τοῦ 'Αγίου Παύλου πανηγυρικὴ Θεία Λειτουργία, συλλειτουργούντων τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Γερμανίας, Αὐγουστίνου καὶ Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου, Προκοπίου ὡς καὶ ἄλλων ὀρθοδόξων κληρικῶν.

Θέμα τῆς Ζ' Συναντήσεως τοῦ διμεροῦς τούτου θεολογικοῦ Διαλόγου ἦτο: «Τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἡ τέλεσις τῆς θείας Εὐχαριστίας», ὅπερ ἐζητάσθη ἀπὸ ἀγιογραφικῆς, ἱστορικῆς, συστηματικῆς καὶ οἰκουμενικῆς ἀπόψεως. Ἐπὶ τοῦ γενικοῦ θέματος ἐγένοντο τρεῖς εἰσηγήσεις ἀπὸ ὀρθοδόξου καὶ τρεῖς ἀπὸ εὐαγγελικῆς πλευρᾶς καὶ δὴ κατὰ σειράν:

- Δημήτριος Κωνσταντέλος, Αἱ βιβλικαὶ βάσεις τῆς Θείας Εὐχαριστίας,
- Wilhelm Schneemelcher, 'Η περὶ Εὐχαριστίας διδασκαλία καὶ πράξις τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλη-

σίας τῆς Γερμανίας κατὰ τὰς βιβλικὰς αὐτῶν βάσεις,

- Wolfgang Bienert, 'Η σχέσις μεταξὺ λόγου καὶ μυστηρίου εἰς τὴν πράξιν τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας.
- 'Ηλίας Μελλίας, Τὸ Εὐαγγέλιον ἐν τῇ διακονίᾳ τοῦ κηρύγματος,
- Θεόδωρος Νικολάου, Εὐαγγέλιον — Εὐχαριστία — οἰκουμενικὴ κίνησις,
- Theodor Schober, 'Η τράπεζα τῶν πεινῶντων καὶ ἡ ἡμετέρα τέλεσις τῆς Εὐχαριστίας.

'Ὡς καταφαίνεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἰσηγήσεων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ μετὰ τὸ πέρασ τῶν ἐργασιῶν ἐκδοθέντος «Κοινοῦ Ἀνακοινωθέντος», αἱ θεολογικαὶ συζητήσεις περιστράφησαν μεταξὺ ἄλλων περὶ τὰ ἐξῆς κυρίως σημεῖα: Πρῶτον περὶ τὴν βιβλικὴν δομὴν καὶ ἀγιογραφικὴν κατοχύρωσιν τῆς Θείας Εὐχαριστίας, τ.ἔ. τῆς Θείας Λειτουργίας, δεύτερον περὶ τὸν μυστηριακὸν χαρακτῆρα τοῦ κηρύγματος καὶ τὸν διδακτικὸν (κηρυγματικὸν) χαρακτῆρα τῆς Θείας Εὐχαριστίας, τρίτον περὶ τὴν ἐπίδρασιν καὶ σημασίαν τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἱστορικῆς ἐμπειρίας εἰς τὴν διαμόρφωσιν, τέλεσιν καὶ ἀποψιν περὶ τῆς Θείας Εὐχαριστίας, καὶ κυρίως — ὡς ἦτο φυσικὸν — τέταρτον περὶ τὰς μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ὑπαρχούσας καθαρῶς θεολογικὰς διαφορὰς ὅσον ἀφορᾷ τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν σύγχρονον οἰκουμενικὴν προβληματολογία (π.χ. εὐχαριστιακὴ ἐπικοινωνία μεταξὺ τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν — *Intercommunio*).

Μετὰ τὸ πέρασ τῶν θεολογικῶν συζητήσεων ἠκολούθησεν ἐπίσκεψις εἰς τοὺς ἀρχαιολογικοὺς χώρους τῶν Φιλίππων, ὅπου καὶ ἐγένετο καταναυκτικὸς Ἐσπερινὸς εἰς τὸν ἐκεῖ εὐπρεπῆ ἱερὸν Ναὸν, ἐνῶ τὸ ἀπόγευμα τῆς προηγουμένης Κυριακῆς, 7ης 'Οκτωβρίου, ἔλαβε χώραν ἐκδρομὴ εἰς τὴν Θάσον.

'Αναχωρήσαντες ἐκ Καβάλας τὴν 9.10.1984, ἐπεσεκέφθησαν τὰ μέλη τῆς εὐαγγελικῆς ἀντιπροσωπείας τῇ συνοδείᾳ καὶ μελῶν τῆς ὀρθοδόξου ἀντιπροσωπείας α) τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης, γενόμενοι δεκτοὶ ὑπὸ τοῦ Πρωτοσυγγέλλου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, β) τὴν Ἱερὰν Μονὴν Βλατάδων, γ) τὸ Πατριαρχικὸν Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν εἰς τὴν αὐτόθι Ἱ. Μονήν, δ) ἀξιοθέατα τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης καὶ ε) ἐπὶ διήμερον τὸ "Ἅγιον Ὄρος. Τέλος, μέλη τῆς ὀρθοδόξου ἀντιπροσωπείας ἀπεδέχθησαν πρόσκλησιν τῆς εὐαγγελικῆς ἀντιπροσωπείας καὶ ἔλαβον μέρος εἰς δεξιῶσιν δοθεῖσαν ὑπὸ τῆς ἐν Θεσσαλονικῇ εὐαγγελικῆς ἐνορίας γερμανικῆς γλώσσης.

Κρίνοντες ἐν ὀλίγοις τὴν Ζ' Συνάντησιν τοῦ διμεροῦς τούτου θεολογικοῦ διαλόγου, ὀφείλομεν νὰ ἐπισημώμεν, ὅτι αὕτη ὑπῆρξεν ἡ ἐπιτυχέστερα ἀπάντων τῶν προηγηθειῶν τοιούτων συναντήσεων μεταξὺ ἀντιπροσώπων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ

τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας. Τοῦτο ὀφείλεται μεταξύ ἄλλων ὁπωσδήποτε:

Πρῶτον εἰς τὴν ἀρτίαν προετοιμασίαν καὶ διοργάνωσιν τῆς συναντήσεως ἐκ μέρους τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γερμανίας, τοῦ ὅπως ἰδιαίτερος προσωπικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τῆς θυσίας τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Γερμανίας, κ. Αὐγουστίνου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ προσωπικὸν ἐνδιαφέρον καὶ τὴν κατὰ πάντα ἄψογον καὶ πλουσίαν φιλοξενίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου καὶ τῶν συνεργατῶν αὐτοῦ. Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὅτι κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα συνείρχετο εἰς Ἀθήνας ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῶν ἐργασιῶν τῆς ὁποίας δὲν μετέσχεν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Προκόπιος, προκειμένου νὰ παρακολουθήσῃ ἐκ τοῦ συνεγγυς προσωπικῶς τὰς ἐργασίας τῆς συναντήσεως καὶ νὰ παράσῃ πᾶσαν δυνατὴν βοήθειαν διὰ μίαν καλλιτέραν διεξαγωγὴν τοῦ διαλόγου.

Δεύτερον εἰς τὴν ἐν Καβάλα ἐπιτελεσθεῖσαν θεολογικὴν ἐργασίαν ἐπὶ τοῦ θέματος καὶ εἰς τὰς μετ' αὐτοσυνειδησίας, εἰλικρινείας, εὐθύτητος, ἐλευθερίας ἀλλὰ καὶ ἀλληλοσεβασμοῦ διεξαχθεῖσας θεολογικὰς συζητήσεις, ὡς δεικνύει καὶ τὸ «ἀνακοινωθὲν» τῆς συναντήσεως.

Τρίτον εἰς τὸ γεγονὸς, ὅτι ἡ θεολογικὴ αὐτὴ συνάντησις ἔλαβε χώραν ἐν Ἑλλάδι, τ.ε. ἐν μιᾷ ὀρθοδόξῳ Μητροπόλει, πράγμα τὸ ὅποιον ἔδωκεν εἰς τὴν εὐαγγελικὴν ἀντιπροσωπεῖαν τὴν δυνατότητα καὶ εὐκαιρίαν ἀμέσου ἐπαφῆς καὶ βιώματος μετὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ τοῦτο πρὸς καλλιτέραν κατανόησιν τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ βίου αὐτῆς.

Τέταρτον, τέλος, εἰς τὸ πλούσιον καὶ πολυπλευρον πρόγραμμα, τὸ ὅποιον συνᾶδεν τὰς θεολογικὰς ἐργασίας ἢ καὶ ἐπηκολούθησεν αὐτῶν, τόσον ἐν Καβάλα, ὅσον καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Ἀγ. Ὄρει.

Ἀνεξαρτήτως πάντως τῶν καθαρῶς θεολογικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς συναντήσεως καὶ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων θετικῶν σημείων, δεόν ὅπως τονισθῇ ἐνταῦθα μετ' εἰλικρινείας, ὅτι ἀκριβῶς ἡ διεξαγωγὴ τῆς συναντήσεως ἐν Ἑλλάδι, ἐν χώρῳ καθαρῶς ὀρθοδόξῳ, ἔφερεν εἰς τὸ φῶς ὠρισμένα προβλήματα καὶ δεδομένα, τὰ ὁποῖα πάντοτε προκύπτουν εἰς τοιοῦτου εἴδους συναντήσεις. Π.χ. τὸ θέμα τῆς «λειτουργικῆς» ἐπικοινωνίας, προκειμένου περὶ συνάξεων, κοινῶν προσευχῶν καὶ παρομοίων ἐπαφῶν. Αἱ ὀρθόδοξοι θέσεις ἐπ' αὐτοῦ εἶναι μὲν καθορισμέναι καὶ σαφεῖς, ἢ πράξις ὅμως εἶναι ἡ ἕτερα πλευρὰ τοῦ θέματος. Πῶς ὀφείλει π.χ. νὰ ἀντιμετωπίζεται τὸ θέμα τῶν κοινῶν προσευχῶν εἰς τοιοῦτου εἴδους συναντήσεις ἢ ἀκόμη καὶ ἡ τέλει λειτουργικῶν ἀκολουθιῶν ἐκ μέρους μὴ ὀρθοδόξων, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν εὐαγγελικῶν χριστιανῶν; Ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ θεολογικῶς καὶ ὀρθοδόξως ἴσως ἀδύνατον τῆς τελέσεως τούτων εἰς ὀρθοδόξους ναοὺς, ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἡ «παραπομπή»

τούτων, καὶ κατ' ἀνάγκην καὶ τῶν ὀρθοδόξων τότε ἐκ λόγων εὐνοήτων, εἰς ἄλλους χώρους καὶ αἰθούσας. Τὸ τοιοῦτον ἐνέχει ὅπως ἰδιαίτερον σημασίαν, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν Γερμανίᾳ, οὐχὶ δὲ μόνον ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Γερμανίας, ἀναγκάζεται ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων, καὶ εἶναι διὰ τοῦτο εὐγνώμων, νὰ χρησιμοποιοῖ εἰς τὰς πλείστας περιπτώσεις εὐαγγελικοὺς ἢ καὶ καθολικοὺς ναοὺς διὰ τὰς λειτουργικὰς αὐτῆς ἀνάγκας. Τὸ πρόβλημα εἶναι πάντως ἐν προκειμένῳ ἐμφανές.

Ἄλλὰ καὶ τὸ ἕτερον θέμα ἢ μία ἐρώτησις πρὸς τὴν Εὐαγγελικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Γερμανίας: Ἦτο καὶ εἶναι ὀρθὴ ἡ ἐγκατάστασις καὶ ὁ διορισμὸς γυναικὸς ὡς πάστορος τῆς εὐαγγελικῆς ἐνορίας τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ τοῦτο ἐν μέσῳ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ, παρὰ τὸ γεγονὸς καὶ τὴν δεδομένην ἀναγκαιότητα σεβασμοῦ καὶ ἀναγνωρίσεως τῶν ἀρχῶν καὶ τῆς δομῆς τῆς εὐαγγελικῆς ἐκκλησίας ἢ καὶ ἄλλων ἐκκλησιῶν; Τὸ ὀρθόδοξον αἶσθημα καὶ ἡ ὀρθόδοξος εὐθιξία ὀφείλον νὰ ληφθοῦν ἰδιαίτερος ὑπ' ὄψιν ἐν προκειμένῳ.

Τὸ μέλλον θὰ καταδείξῃ πάντως, τοὺς καρποὺς καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς συναντήσεως ταύτης ἐν Ἑλλάδι, τὰ καθαρῶς θεολογικὰ ἀλλὰ καὶ τὰ ἀφορῶντα τὰς καθαρῶς ἀνθρωπίνους καὶ διεκκλησιαστικὰς σχέσεις. Θέλομεν νὰ ἐλπίζομεν, ὅτι ταῦτα θὰ εἶναι μᾶλλον θετικὰ καὶ δὴ δι' ἀμφοτέρων τὰς ἐκκλησίας.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΠΑΣΔΕΚΗΣ

ΤΟ «ΚΟΙΝΟΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ»

ΤΗΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΩΣ

Ἡ Ζ' Συνάντησις τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ ἐκπροσώπων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας ἐπραγματοποιήθη ἀπὸ τῆς 3ης μέχρι τῆς 8ης Ὀκτωβρίου 1984 ἐν Καβάλα. Τοῦ Διαλόγου προήδρευσαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γερμανίας κ. Αὐγουστίνος καὶ ὁ Διευθυντὴς τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικῶν Ὑποθέσεων τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας, Πρόεδρος κ. Heinz Joachim Held. Τόπος τῆς Συναντήσεως ὑπῆρξεν ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου.

Ἡ ἰδιαίτερος ἐγκαρδία ὑποδοχὴ ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Προκοπίου καὶ ἡ φιλοξενία ἧς ἐτύχουεν εἰς τὸν τόπον, ἐνθα διὰ πρώτην φοράν ἐπάτησεν εὐρωπαϊκὸν ἔδαφος ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, συντέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴν τοῦ Διαλόγου.

Ἐν συνεχείᾳ τῶν προηγουμένων συναντήσεων ἐν Βόννῃ «Εὐχαριστία καὶ Ἱερωσύνη» 1978 καὶ ἐν Stapelage «Εὐαγγέλιον καὶ Ἐκκλησία» 1981, ἔθεω-

ρήθη άπαραίτητον δι' άμφοτέρας τας πλευράς, όπως αϋται προβώσιν εις ειδικήν εξέτασιν του θέματος «Τό κήρυγμα του Εϋαγγελίου και ή τέλεισις τής Θείας Εϋχαριστίας». Τοϋτο έγένητο δια τριών εισηγήσεων υπό ορθοδόξων και εϋαγγελικών Θεολόγων έκαστέρωθεν, επί των οποίων άκολούθως διεξήχθησαν συζητήσεις.

Οι αντιπρόσωποι τής 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας κατέστησαν ιδιαιτέρως έμφανές, ότι ή δομή των λειτουργικών ακολουθιών, κυρίως όμως του μυστηρίου τής Θείας Εϋχαριστίας, βασίζεται καθ' ολοκληρίαν εις την 'Αγίαν Γραφήν και εκδηλοϋται συμβολικώς. Οι 'Ορθόδοξοι αντιπρόσωποι κατέδειξαν, τίνι τρόπῳ ή ως ζνω άγιογραφική δομή τής Θείας Λειτουργίας εν τῇ τελείσει του μυστηρίου τής Θείας Εϋχαριστίας συντελεῖ εις συγκεκριμένην εν τῷ σώματι του Χριστου συνάντησιν και κοινωνίαν μετά του Τριαδικου Θεου και οδηγεί εις την σωτηρίαν.

Τα μέλη τής εϋαγγελικής 'Αντιπροσωπείας έτόνισαν την έμπειρίαν τής 'Εκκλησίας αϋτων κατά την Μεταρρύθμισιν, ιδιαιτέρως κατά την διάρκειαν του λεγομένου «'Εκκλησιαστικου άγώνος» (1933-1945) συμφώνως προς την όποιαν ή Βιβλική μαρτυρία και ή εν ταϋτη κρίνουσα και σώζουσα δύναμις του Θείου λόγου, όφείλει να καθίσταται άδιαλείπτως καταληπτή υπό τής 'Εκκλησίας, δι' έπισταμένης από κοινου άκροάσεως τής 'Αγίας Γραφῆς.

Παρά την διαφορετικὴν τοποθέτησιν επί ώρισμένων θεμάτων άμφοτεροι αί πλευραί συνεφώνησαν, ότι τόσο το κήρυγμα του λόγου όσον και ή τέλεισις του μυστηρίου τής Θείας Εϋχαριστίας, δέν επιτρέπεται να θεωρώνται κεχωρισμένως. Πολλῶ δέ μάλλον όφείλει τις να έχη άδιαλείπτως τόν σπενδόν μεταξϋ αϋτων δεσμόν και την έκαστέρωθεν περιχώρησιν πρό οφθαλμών. 'Εν προκειμένῳ συνεζητήθη κατά την διάρκειαν των συνομιλιών διεξοδικώς τόσο το πρόβλημα του μυστηριακου χαρακτήρος του κηρύγματος του λόγου, όσον και το του διδακτικου χαρακτήρος του μυστηρίου τής Θείας Εϋχαριστίας. Αί παραδόσεις των δύο 'Εκκλησιών διαφέρουσιν επί των ως άνω θεμάτων, δι' ό και έγένητο διεξοδική εξέτασις επί τῷ σκοπῷ επιτεύξεως μιᾶς κοινῆς αντιλήψεως. Κατεδείχθη δέ δια πρώτην φοράν τόσο έντονα ή σημασία τής ιστορικῆς έμπειρίας των δύο 'Εκκλησιών. 'Η ιστορική αϋτη έμπειρία ώδήγησεν εις την κατανόησιν του τονισμού ώρισμένων ιδιαιτεροτήτων.

Κατά την τελευταίαν φάσιν των συνομιλιών κατέστη αίσθητή και ή κοινωνική διάστασις του θέμα-

τος. 'Εν προκειμένῳ δέν πρόκειται περί μιᾶς προφορικῆς μόνον αναφοράς εις την εϋθύνην και το καθήκον των χριστιανών, άλλ' έτι περισσότερο έντονίσθη, ότι ό Θεός είναι εκείνος, ό όποιος εν τῇ έμπειρία τής εϋχαριστιακῆς κοινωνίας δίδει εις την 'Εκκλησίαν και τους χριστιανούς την άμεσον έντολήν, όπως οϋτοι έπιλαμβάνωνται εν τῇ ύπηρεσία αϋτων των αναγκών των ανθρώπων.

Δογματικαί διαφοραί και επί μέρος προβλήματα εν τῷ βίῳ των δύο 'Εκκλησιών συνεζητήθησαν έλευθέρως και εν πνεύματι χριστιανικῆς άγάπης και κατανόησεως. 'Αμφοτεροι αί αντιπροσωπείαι εξέφρασαν την έπιθυμίαν, όπως αί τας δύο 'Εκκλησίας χωρίζουσαι θεολογικά διαφοραί διατυπωθώσι και διαπραγματευθώσιν επί το άκριβέστερον. Είς την παρούσαν πάντως συνάντησιν κατέστη εις ήμᾶς σαφές, ότι ήμεῖς, άκόμη και μετά πάροδον έτων και παρά την αύξανόμενην έμπιστοσύνην και κατανόησιν μεταξϋ υμών, δέν γνωρίζομεν έπαρκώς την παράδοσιν άλλλων.

Μεγαλύτερας ύσως σημασίας παρ' ό,τι εις προηγούμενας συναντήσεις ήτο δι' άμφοτέρας τας αντιπροσωπείας ή από κοινου προσευχή και ή εν προσευχῇ συμμετοχή εις τας λειτουργικάς ακολουθίας έκαστης των 'Εκκλησιών, κυρίως δέ κατά την τέλεισιν τής Θείας Λειτουργίας εν τῷ Καθεδρικῷ Ναῶ Καβάλας την Κυριακήν, 7ην 'Οκτωβρίου 1984. 'Εν προκειμένῳ διησθάνημεν μετά πόνου, ότι δέν δυνάμεθα εισέτι να έχωμεν μυστηριακήν κοινωνίαν. Οϋχ ήττον όμως ιστάμεθα κατά τας λειτουργικάς ταύτας ακολουθίας από κοινου ένώπιον του Τριαδικου Θεου. 'Εμπιστευόμεθα όθεν εις τόν Θεόν την συνέχισιν του Διαλόγου ήμῶν εν τῇ όδῷ προς την ένότητα τής 'Εκκλησίας και συμφώνως προς το Θέλημα αϋτου.

Καβάλα, τῇ 8ῃ 'Οκτωβρίου 1984

Διά την 'Αντιπροσωπείαν

του Οικουμενικου Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως

† 'Ο Μητροπολίτης Γερμανίας

Αϋγουστίνος,

Διά την 'Αντιπροσωπείαν

τῆς Εϋαγγελικῆς 'Εκκλησίας τής Γερμανίας

Πρόεδρος, Δρ. Heinz Joacim Held

ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΕΚ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΛΘΗΚΗ

Ἀπὸ τὴν ἔρευνα τῶν ἱερῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης προέκυψαν στοιχεῖα σχετικὰ πρὸς τὸ θέμα τοῦτο, τὰ ὁποῖα ἐκτίθενται κατωτέρω ὑπὸ τὰ ἐξῆς κεφάλαια:

α) Κίνδυνος προκλήσεως βλάβης τῆς υγείας ἐκ καταδυναστεύσεως τῆς μειονότητος ἀπὸ τὸ κράτος.

Οἱ Αἰγύπτιοι γνωρίζοντες τὸν κίνδυνο προκλήσεως βλάβης τῆς υγείας ἀπὸ τὴν ἐπικίνδυνο, βαρεία καὶ ἀνθυγιεινὴ ἐργασία ἔποθετον τοὺς ἀρχαίους Ἰσραηλίτες «ἐπιστάτας τῶν ἔργων, ἵνα κακώσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ἔργοις... καὶ κατεδυνάστευον... τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ βία καὶ κατωδύνων αὐτῶν τὴν ζωὴν ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς σκληροῖς, τῷ πληγῶ καὶ τῇ πλινθείᾳ καὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις τοῖς ἐν τοῖς πεδίοις κατὰ πάντα τὰ ἔργα, ὧν κατεδουλοῦντο αὐτοὺς μετὰ βίας»¹.

β) Νόσοι προκληθεῖσαι ἐκ τῆς ἀντιστάσεως τῆς ὑπὸ τοῦ κράτους καταδυναστευομένης μειονότητος.

Ὁ Μωϋσῆς «ἔλαβε τὴν αἰθάλην τῆς καμινάιας ἐναντίον Φαραῶ, καὶ ἔπασεν αὐτήν... εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐγένετο ἔλκη, φλυκτίδες ἀναξέουσαι... τοῖς ἀνθρώποις»².

γ) Τὰ ἐκ τοῦ πολέμου τραύματα καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ ἀναπηρίες.

Ὁ βασιλεὺς Ἰωράμ τραυματίσθηκε εἰς τὸν κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας Ἀζαήλ πόλεμο. Ὁ ἐν προκειμένῳ τραυματισμὸς ἔλαβε χώρα ὑπὸ τὴν ἐξῆς συνθήκην. Ὁ Ὀχοζίας «ἐπορεύθη μετὰ Ἰωράμ υἱοῦ Ἀχαάβ εἰς πόλεμον μετὰ Ἀζαήλ βασιλέως ἄλλοφύλων ἐν Ρεμμώθ Γαλαάδ, καὶ ἐπάταξαν οἱ Σύροι τὸν Ἰωράμ, καὶ ἐπέστρεψεν ὁ βασιλεὺς Ἰωράμ τοῦ ἱατροεῦθιναί ἐν Ἰεζράελ ἀπὸ τῶν πληγῶν... καὶ Ὀχοζίας υἱὸς Ἰωράμ κατέβη τοῦ ἰδεῖν τὸν Ἰωράμ... ὅτι ἠρρώσκει αὐτός»³.

Ἐπίσης εἰς τὴν πολεμικὴν δραστηριότητα τοῦ βασιλέως Ἀδωνιβεζὲκ προφανῶς ὀφείλεται ἡ ἀναπηρία τῶν «ἐβδομήκοντα» βασιλέων, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸ ἱερὸ κείμενο «τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν αὐτῶν καὶ τὰ ἄκρα τῶν

ποδῶν αὐτῶν ἀποκεκομμένοι ἦσαν»⁴. Ἀλλὰ καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτὸς ὑπέστη ἀκρωτηριασμὸν κατὰ τὸν πόλεμο. Τὸ ἱερὸ κείμενο ἀναφέρει σχετικῶς, ὅτι οἱ Ἰσραηλίτες «κατέδραμον ὀπίσω αὐτοῦ καὶ ἐλάβοσαν αὐτὸν καὶ ἀπέκοψαν τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν αὐτοῦ»⁵.

Προσέτι ὁ ἐπὶ εἴκοσι ἔτη Κριτῆς τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ Σαμψὼν τυφλώθηκε ἀπὸ τοὺς Φιλισθαίους προδοθεὶς ἀπὸ τὴν Δαλιδᾶ. Κατὰ τὸ ἱερὸ κείμενο οἱ ἀλλόφυλοι «ἐκράτησαν αὐτόν... καὶ ἐξέκοψαν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ»⁶.

Ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐπίσης «ἐξέτιφλωσε» τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Ἰεριχούς ὑπὸ τῶν Χαλδαίων συλληφθέντος βασιλέως Σεδεκίου⁷.

Ἐξ ἄλλου ὁ βασιλεὺς Νάας ὁ Ἀμμωνίτης ἐδέχθη νὰ συνθηκολογήσῃ μετὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ ἐξορύξῃ προηγουμένως τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν πάντων τούτων. Τὸ ἱερὸ κείμενο ἐξιστορεῖ, ὅτι ὁ βασιλεὺς οὗτος εἰς πρότασιν τῶν Ἰσραηλιτῶν: «διάθου ἡμῖν διαθήκην, καὶ δουλεύσομέν σοι»⁸ ἀπάντησε: «ἐν ταύτῃ διαθήσομαι διαθήκην ὑμῖν, ἐν τῷ ἐξορύξαι ὑμῶν πάντα ὀφθαλμὸν δεξιόν, καὶ θήσομαι ὄνειδος ἐπὶ Ἰσραὴλ»⁹.

Οἱ Χαλδαῖοι ἐπιπλέον προκαλέσαν ἀναπηρία εἰς τὸ μεῖζον μέρος τῆς στρατιᾶς τοῦ Νικάνορος. Τὸ ἱερὸ κείμενο ἐξιστορεῖ ἐν προκειμένῳ, ὅτι αὐτοὶ «τοῖς μέλεσιν ἀναπήρους τὸ πλεῖστον μέρος τῆς τοῦ Νικάνορος στρατιᾶς ἐποίησαν»¹⁰.

δ) Ἀκρωτηριασμὸς συνεπεῖρα συμμορφώσεως πρὸς τὴν ἐπιταγὴν τοῦ Νόμου.

Ὡς γνωστὸν ἡ περιτομή, ἥτοι ἡ χειρουργικὴ ἐξαίρεση τῆς ἀκροποσθίας, ἄλλως ἀκροβουστίας, ἀποτελοῦσε «σημεῖον διαθήκης ἀνά μέσον» τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν¹². Κατὰ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ Ὁ Θεὸς ἐδωκε ἐντολὴν εἰς τὸν Ἀβραάμ διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς περιτομῆς καὶ ὥρισεν νὰ διενεργῆται κατὰ τὴν 8ῃ ἀπὸ

4. Κριταί, α', 7.

5. Ἐνθ' ἄνωτ. α', 6.

6. Ἐνθ' ἄνωτ. ιστ', 21.

7. Βασιλειῶν Δ', κε', 7.

8. Ἰερσμίας, γβ', 11.

9. Βασιλειῶν Α', ια', 1.

10. Ἐνθ' ἄνωτ. ια', 2.

11. Μακκαβαίων Β', η', 24.

12. Γένεσις, ιζ', 11.

1. Ἐξοδος, α', 11, 13, 14.

2. Ἐνθ' ἄνωτ. θ', 10.

3. Βασιλειῶν Δ', η', 28, 29.

τῆς γεννήσεως τοῦ παιδιοῦ ἡμέρα. Ἐπὶ παντὸς παιδιοῦ Ἰσραηλιτῶν, καθὼς καὶ ἐπὶ παντὸς παιδιοῦ ξένου, συγκοιτοῦντος μὲ αὐτούς. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ παντὸς δούλου γεννηθέντος εἰς τὴν οἰκίαν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἢ ἀγορασθέντος ὑπ' αὐτῶν, ἐπισημαίνων τις φοβερὸς συνέπειες τῆς ἀπειθείας πρὸς τὴν ἐν λόγῳ ἐντολή. Σχετικῶς τὸ ἱερὸ κείμενο ἀναφέρει τὰ ἑξῆς: «καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς Ἀβραάμ· σὺ δὲ τὴν διαθήκην μου διατηρήσεις, σὺ καὶ τὸ σπέρμα σου μετὰ σέ εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν. καὶ αὕτη ἢ διαθήκη, ἣν διατηρήσης, ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου μετὰ σέ εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν· περιμηθήσεται ὑμῶν πᾶν ἄρσενικόν, καὶ περιμηθήσεθε τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας ὑμῶν, καὶ ἔσται εἰς σημεῖον διαθήκης ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν. καὶ παιδίον ὄκτῳ ἡμερῶν περιμηθήσεται ὑμῖν, πᾶν ἄρσενικόν εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, ὃ οἰκογενὴς καὶ ὃ ἀργυρώνητος, ἀπὸ παντὸς υἱοῦ ἄλλοτρίου, ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σπέρματός σου. περιτομῆ περιμηθήσεται ὃ οἰκογενὴς τῆς οἰκίας σου καὶ ὃ ἀργυρώνητος, καὶ ἔσται ἢ διαθήκη μου ἐπὶ τῆς σαρκὸς ὑμῶν εἰς διαθήκην αἰώνιον. καὶ ἀπερίτμητος ἄρσεν, ὃς οὐ περιμηθήσεται τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ τῆ ὀγδόῃ, ἐξολοθρευθήσεται ἢ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ γένους αὐτῆς, ὅτι τὴν διαθήκην μου διεσκέδασε»¹³. Ὁ Ἀβραάμ συμμορφούμενος πρὸς τὴν ἐντολὴν αὐτὴν «ἔλαβεν... Ἰσμαὴλ τὸν υἱὸν ἑαυτοῦ καὶ πάντας τοὺς ἀργυρώνητους καὶ πᾶν ἄρσεν τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐν τῷ οἴκῳ Ἀβραάμ καὶ περιέτεμε τὰς ἀκροβυστίας αὐτῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθὰ ἐλάλησεν αὐτῷ ὁ Θεός. Ἀβραάμ δὲ ἐνενηκονταεννέα ἦν ἐτῶν, ἠνίκα περιέτεμετο τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτοῦ. Ἰσμαὴλ δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἦν ἐτῶν δεκατριῶν, ἠνίκα περιέτεμετο τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς ἡμέρας ἐκείνης περιετιμήθη Ἀβραάμ καὶ Ἰσμαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἄνδρες τοῦ οἴκου αὐτοῦ καὶ οἱ οἰκογενεῖς αὐτοῦ καὶ οἱ ἀργυρώνητοι ἐξ ἄλλογενῶν ἐθνῶν»¹⁴. Προσέτι ὁ Ἀβραάμ «περιέτεμε... τὸν Ἰσαὰκ τῇ ἡμέρᾳ τῆ ὀγδόῃ, καθὰ ἐνετείλατο αὐτῷ ὁ Θεός. καὶ Ἀβραάμ ἦν ἑκατὸν ἐτῶν, ἠνίκα ἐγένετο αὐτῷ Ἰσαὰκ ὁ υἱὸς αὐτοῦ»¹⁵. Πολλὰ σχετικὰ ἀναφέρονται εἰς τὴν

Παλαιὰ Διαθήκη¹⁶.

ε) Ἀκρωτηριασμός καὶ κακώσεις ἀπὸ μαστίγωση συνεπείᾳ ἐπιβολῆς ποινῶν προβλεπομένων ἀπὸ τὸν Νόμο.

Ὁ Νόμος προβλέπει «σύντριμμα ἀντὶ συντρίμματος, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος»¹⁷, καθὼς καὶ τὴν ποινὴν¹⁸ τῆς ἀποκοπῆς τῆς χειρὸς τῆς γυναικὸς ἐκείνης, ἢ ὅποια, προκειμένου νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν σύζυγόν της ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ δέροντος αὐτὸν ἀντιπάλου, θὰ ἀποτολήσῃ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐν προκειμένῳ συμπλοκῆς νὰ συλλάβῃ ἐκ τῶν ὄρχεων τὸν ἐν λόγῳ ἀντίπαλο. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη διαλαμβάνει σχετικῶς τὰ ἑξῆς: «Ἐὰν μάχωνται ἄνθρωποι ἐπὶ τὸ αὐτό, ἄνθρωπος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ προσέλθῃ ἢ γυνὴ ἐνός αὐτῶν ἐξελέσθαι τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἐκ χειρὸς τοῦ τύπτοντος αὐτὸν καὶ ἐκτείνασα τὴν χεῖρα ἐπιλάβηται τῶν διδύμων αὐτοῦ, ἀποκόψεις τὴν χεῖρα αὐτῆς»¹⁹.

Ἐξ ἄλλου ὁ Νόμος προβλέπει καὶ τὴν μαστίγωση. Συγκεκριμένως διαλαμβάνει σχετικῶς τὰ ἑξῆς: «Ἐὰν ἄξιος ἢ πληγῶν ὁ ἀσεβῶν, καθιεῖς αὐτὸν ἔναντι τῶν κριτῶν καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν ἔναντιον αὐτῶν κατὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτοῦ. ἀριθμῶ τεσσαράκοντα μαστιγώσουσιν αὐτόν, οὐ προσθήσουσιν»²⁰.

Δρ ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ἱατρός Παθολόγος

Διευθυντῆς τῆς Ἐπιθεωρήσεως τῶν Ὑγειονομικῶν

Ἰπηρεσιῶν τοῦ Ι.Κ.Α.

Ἄμισθος Ἐπίκ. Καθηγητῆς Παν)μίου Ἀθηνῶν

16. Παπαγιαννοπούλου, Ἰ.: Ἡ περιτομὴ παρ' ἀρχαίους Ἰσραηλίταις. Ἱατρικὰ Χρονικά, 2: 121 - 126, 1979.

17. Λευϊτικόν, κδ', 20.

18. Παπαγιαννοπούλου, Ἰ.: Ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πληροφορίαι περὶ τῶν αἰτίων καὶ τῶν εἰδῶν τῆς ἀναπηρίας. Ἱατρικὰ Χρονικά τοῦ Ι.Κ.Α. 8: 83 - 87, 1978.

19. Δευτερονόμιον, κε', 11-12.

20. Ἐνθ' ἀνωτ., κε', 23.

13. Ἐνθ' ἀνωτ., ιζ', 9-14.

14. Ἐνθ' ἀνωτ., ιζ', 23-27.

15. Ἐνθ' ἀνωτ., κκ', 4-5.

Ο ΔΟΙΠΟΡΙΚΟ

ΣΤΑ ΙΕΡΑ ΧΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΙΟΛΙΔΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΩΝΙΑΣ *

21 Οκτωβρίου 1984, Κυριακή.

Πρωί, πρωί, ξεκινάμε. Πάμε προς το νοτιό. Περνάμε πάλι από περιοχές που θυμίζουν έλληνικά τοπία σε μορφή και χρώμα. Περιοχές γόνιμες. Φτάνομε στην Έφεσο.

Σήμερα ή Έφεσος δέν είναι ή αρχαία ζηλευτή πολιτεία της αρχαιότητας. Είναι αυτό που ξεσκεπάστηκε από κείνη. Τά έρείπια της θυμίζουν τό δοξαμένο της παρελθόν. Οι όμορφες κολόνες των δημόσιων κτιρίων και των στοών, είναι φτιαγμένες με τους τρεις βασικούς έλληνικούς ρυθμούς, δείχνοντας έτσι την καθολικότητα της σκέψης της Ιωνίας, που ήταν και είναι Έλλάδα.

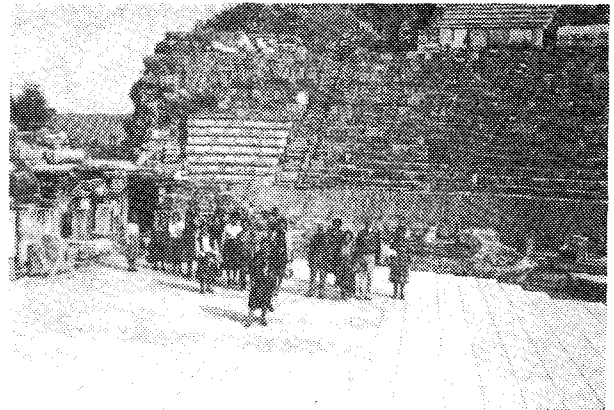
Στην αρχαιότητα ή Έφεσος —τό σημερινό Άγιασολούκ των Τούρκων— ήταν κέντρο λατρείας της Άρτέμιδας και της Κυβέλης. Κάπου εδώ κοντά, μετά τά έρείπια, στά όποια οδηγούμαστε για νά θαυμάσουμε την παλιά της δόξα, όρθωνόταν τό Άρτεμείο, φορτωμένο με άμύθητους θησαυρούς, από την αρχή του 8ου π.Χ. αιώνα. Τό κτίριο αυτό άνακκίνισαν σπουδαίοι αρχιτέκτονες της εποχής και όταν τέλειωσε και τό κμαίρωνε ό κόσμος όλος, κάποιος θεότρελλος, ό Ηρόστρατος, για νά μείνη τό όνομά του άξέχαστο στους αιώνες, τό πυρπόλησε. Αυτό έγινε στά 356 π.Χ., τή βραδυά που γεννιόταν ό Μέγας Άλέξανδρος. Έτσι θεοιώνει ή παράδοσις.

Οι Έφέςιοι, όμως, την Άρτεμι τή θεωρούσαν θεά προστάτιδα. Τό ξανακτίσανε, όλο μάριμαρο αυτή τή φορά και τό φτιάξανε τόσο όμορφο και μεγαλόπρεπο, ώστε νά καταταχθώ στα έπτά θαύματα του κόσμου της εποχής εκείνης. Τώρα, αν ψάξετε νά όρήτε «τό θαύμα» αυτό, είναι άδικο. Κάτι ύπολείμματα θά όήτε. Έτσι, κουνώντας την κεφαλή, θά αναφέρετε αυτό που έγραφε ό Πλούταρχος: «Φθίνουσι και πόλεις...».

Ό Χριστιανισμός μέσα σ' αυτή την πολιτεία έλαμψε με τό φώς του τό θεικό. Είχε την εύλογία νά την επισκεφθούν δύο μεγάλοι Άπόστολοι, ό Παύλος και ύστερα έξόριστος, ό Ιωάννης, ό μαθητής ό αγαπημένος του Κυρίου. Την Έκκλησία της την ίδρυσε ό πρώτος, ό Άπόστολος των Έθνών. Την επισκέφθηκε, στην αρχή, έρχόμενος από την Κόρινθο, στο τέλος της δευτέρας αποστολικής του περιόδειας. Τότε, μίλησε στη συναγωγή των Ιουδαίων, που, από κείνη την εποχή, ήταν εγκαταστημένοι στον έλληνικό χώρο.

Στην 3η αποστολική του περιόδειά, ό άκάματος Παύλος, βλέποντας πώς ό φλογερός λόγος του εδώ καρποφορούσε, έμεινε τρία όλόκληρα χρόνια. Μέρα με τή μέρα ό Χριστιανισμός άποκοτούσε όπαδούς, με άποτελέσματα

νά κινήση τό μίσος αυτών που τά ύλικά συμφέροντα κινδύνευαν. Τών άργυροκόπων, δηλ. των άσημοτεχνιτών, που φτιάχναν άγαλματίδια της Άρτέμιδας και τά πουλούσαν στους είδωλολάτρες προσκυνητές. Η δουλειά τους με την επέκταση του Χριστιανισμού λιγόστεψε. Και τότε, ό μεγαλύτερος απ' αυτούς, ό Δημήτριος, ξεσήκωσε όλους τους άλλους και τον όγχο και μαγιασμένοι επιτέθηκαν κατά του Παύλου και των μαθητών του. Η όρμή των επιτιθεμένων ήταν τόση, ώστε, θά έφθαναν στα άκρα. Κραύγαζαν σαν σύνθημα του φανατισμού τους: «Μεγάλη ή Άρτεμις Έφείων», όπως γράφεται στις Πράξεις των Άποστόλων. Τελικά, επενέβησαν οι ψυχραιμότεροι και έτσι, ό Παύλος με τους μαθητές του, κατώρθωσαν νά σωθούν. Όλα αυτά συνέβησαν στο Θέατρο της πόλεως που βλέπουμε μπροστά μας, μεγάλο, έντυπωσιακό, με δυνατότητα έξυπηρέτησης, τότε, 24.000 θεατών, και με ύψος 30 μέτρων.

Τό Θέατρο της Έφείου.

Στους Έφείους ό Παύλος έγραψε τή γνωστή επιστολή του από την φυλακή στη Ρώμη, κατά τό 62 ή 63 μ.Χ. Στα 431 μ.Χ. εδώ συνήλθε ή Γ' Οικουμενική Σύνοδος έναντιόν των Νεστοριανών, ενώ στα 449 μ.Χ. στην πόλι αυτή, από όπαδούς του αίρεσιάρχη Εδτυχούς, του ίδρυτή του μονοφυσιτισμού, που ένισχυόταν από τό Παλάτι, συνήλθε ή Αηστρική Σύνοδος, που τελικά άποδοκίμασθηκε από την Δ' Οικουμενική Σύνοδο της Χαλκηδόνας.

Έξω από την Έφεσο, πάνω σ' ένα κατάφυτο λόφο, δείχνεται σε μας από τον Τούρκο ξεναγό μας, ένα εκκλησάκι των Καθολικών σ' ένα αρχαίο ρωμαϊκό κτίσμα. Οι Παπικοί ύποστηρίζουν πώς εκεί έζησε μαζί με τον Άπόστολο Ιωάννη, ή Παναγία, Μητέρα του Κυρίου. Η Όρθόδοξη Έκκλησία, όπως είναι γνωστό, δέν δέχεται αυτήν την άποψη. Υποστηρίζει, μαζί με την Πα-

* Συνέχεια εκ της σελ. 249 του ύπ' άριθ. 7-8 τεύχους.

ράδοσι· και την Ὑμνολογία της, ὅτι ἡ Παναγία ἐκοιμήθη στὴ Γεθσημανή. Οἱ Καθολικοί, ὅμως, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ὅλοι οἱ ἐπιστήμονές τους δὲν συμφωνοῦν πάνω σ' αὐτὴ τὴν ἀποψη· και παρ' ὅλο ὅτι εἶναι θεσπισμένο ὅτι στὴ Γ' Οἰκουμενικῆ Σύνοδο, πού συνήλθε στὴν Ἐφεσο στὰ 431 μ.Χ. με θέμα ἀν ἡ Παναγία μας εἶναι Θεοτόκος ἢ Χριστοτόκος, δὲν ἤγινετα· οὔτε και μία συζήτηση, οὔτε και μία ψήφ· για τὴν Ἐφεσο, σὴν τόπο ζωῆς και κοιμήσεώς Τῆς, ἐδῶ ἔχουν δημιουργήσει ὀλόκληρο «προσκύνημα». Αὐτό, δέδοια, γίνεται κάτω ἀπὸ τίς εὐλογίες τοῦ τουρκικοῦ Τουρισμοῦ, πού ἔχει στήσει και στρατιωτικὴ φρουρὰ και ταχυδρομεῖο για νὰ σφραγίσουν οἱ προσκυνητές με εἰδικὴ ἀναμνηστικὴ σφραγίδα τὰ γραμματόσημα τῶν δελταρίων πού ταχυδρομοῦν για τίς πατρίδες τους.

Ὁ ἀρχαιολογικὸς χώρος τῆς Ἐφέσου εἶναι ἀπέραντος. Ἐκεῖ βλέπουμε τὸ Γυμνάσιο με τὰ λουτρά του, τὸ Στάδιο, ὅπου δίνονταν μάχες με μονομάχους και ἀκόμη τὴ μεγαλειώδη Λεωφόρο, μήκους 600 μέτρων και πλάτους 11 μέτρων, πού ἔγωνε τὸ Λιμάνι με τὴν πόλι τῆς Ἐφέσου. Σ' αὐτὴ τὴ Λεωφόρο πού κατασκευάσθηκε ἐπὶ Αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου και γι' αὐτὸ πῆρε τὸ ὄνομα τῆς «Ἀρκαδιανῆς», δεξιὰ και ἀριστερὰ ὑπῆρχαν ὠραιὲς μαρμάρινες κολόνες και τὰ πεζοδρομιά της, πλάτους ἡ μέτρων, ἤτανε στρωμένα με μωσαϊκά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα διακρίνομε ὑπολείμματα. Δεξιὰ και ἀριστερὰ τοῦ δρόμου αὐτοῦ, πού δείχνει τὴν ἀκμὴ τῆς Ἐφέσου, οἱ ἔμποροι εἶχαν τὰ καταστήματά τους, εἶναι δὲ ἀξιοσημείωτο ὅτι χαραχτήκε ἀπὸ τοὺς πολεοδόμους τῆς ἐποχῆς, κατὰ ἕνα τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ φέρνῃ τὸ ἀεράκι ἀπὸ τὸ Αἰγαῖο και νὰ θροσπίζῃ τὴν πόλι, ὅπου δταν κάνει ζέστη, τὸ θερμόμετρο σκαρφαλώνει ἀρκετὰ ψηλά. Πρὸς τὸ τέλος τῆς «Ἀρκαδιανῆς», ὑπάρχουν τέσσαρις, ψηλότερες ἀπὸ τίς ἄλλες, κολόνες, δύο ἀπὸ τὰ δεξιὰ και δύο ἀπὸ τ' ἀριστερὰ. Ὁ ξεναγὸς μᾶς λέγει ὅτι πάνω σ' αὐτὲς ἦταν τοποθετημένα ἀγάλματα τῶν Ἐθαγγελιστῶν. Δὲν μπορῶ νὰ τὸ πιστέψω. Ἡ παράσταση τῶν ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας μας, δὲν γίνεται με ἀγάλματα, πού θυμίζουν εἰδῶλα ἀρχαίων.

Σ' αὐτὸ τὸ χωρὸ βλέπομε ἀκόμα τὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Κέλσου, ἕνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα και ὠραιότερα κτίρια τῆς Ἐφέσου. Χτίστηκε στὰ 110 μ.Χ. ἀπὸ τὸ Ρωμαῖο Ὑπάτο Γάιο Ἰούλιο Ἀκουῖλα, για ἡρῶο τοῦ πατέρα του. Ἀξιόλογη εἶναι ἡ Ἐμπορικὴ Ἀγορὰ, τὸ συγκρότημα τῶν Λουτρῶν, ἡ Πηγὴ τοῦ Τραϊανοῦ, τὸ Πρυτανεῖο, τὸ Ὁδεῖο και τόσα ἄλλα πού δείχνουν ποῖα ἦτανε τότε ἡ δόξα τῆς Ἐφέσου, πού σήμερα δρῖσκειται σ' ἐρείπια. Στὸ λόφο Σελιζοῦκ — πού πῆρε τ' ὄνομά του ἀπὸ τοὺς Σελιτζουκίδες Τούρκους, κατακτητές τῆς περιοχῆς— δρῖσκονται τὰ ἐρεῖπια τῆς Βασιλικῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, πού ἀνέσκαψε στὰ 1922 ὁ ἀείμνηστος Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Γ. Σωτηρίου.

Ὁ καιρὸς εἶναι θαυμάσιος. Ὁ ἥλιος, ὅμως, ἀνελέητος. Βγαίνομε ἀπὸ τὸν ἀρχαιολογικὸ χωρὸ. Οἱ μικροπωλητές μᾶς περιμένουν. Και τί δὲν ἔχουν στὴν πραγματεία τους. Κάρτες, κομπολόγια, ἀναμνηστικά, φλογέρες, ταπέτα, κουρελοῦδες, φρούτα, ἀποξηραμένους καρπούς

και τόσα ἄλλα. Μπαίνομε στὸ πούλιμα. Πρέπει· νὰ φύγομε. Τὸ πρόγραμμα πιέζει.

Φτάνομε στὰ Δίδυμα, τὸν Γέροντα στὴ νεο-ελληνικὴ του ὀνομασία. Κάπου ἐδῶ στ' ἀνοιχτὰ τῆς θάλασσᾶς του, στὶς 28 Αὐγούστου 1824, ἔγινε ἡ φοδερὴ ναυμαχία τοῦ Μεγάλου Γέροντα, ἀνάμεσα στὸν ἑλληνικὸ και τὸν τουρκοαιγυπτιακὸ στόλο. Ἡ νίκη ἔστειλε τὰ ἑλληνικά σκάφη και δοθήγηε στὴ διάδοσι τοῦ φιλελληνισμοῦ στὶς πολιτισμένες χώρες.

Εἶναι τώρα παρασμένο μεσημέρι. Τὸ χωριὸ τῶν Διδύμων, με τὰ σπιτάκια του —φτωχικά κατὰ τὸ πλεῖστον— περισφιγγει τὰ μεγαλόπρεπα ὑπολείμματα τοῦ Ναοῦ - Μαντεῖο τοῦ Διδυμίου Ἀπόλλωνα, πού ὑψωνόταν ἐδῶ στὴν ἀρχαιότητα. Ἄν τὸ προσκύνημά μας αὐτὸ γινόταν πρὶν ἀπὸ 2.000 χρόνια και ξεκινούσαμε ἀπὸ τὴν τότε δοξαμένη Μίλητο, θὰ φτάναμε στὸν τόπο αὐτὸ περνώντας ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Ὀδὸ πού τότε ὑπῆρχε, μέσφ Πανόρμου. Τὸ τελευταῖο μέρος τῆς Ἱερᾶς Ὀδοῦ, μπροστὰ στὸ Ναὸ πού ἀντικρῶζουμε, στολιζόνταν, δεξιὰ και ἀριστερὰ, με ἀγάλματα, πού τώρα, ὅλα, δρῖσκονται — πού ἄλλου;— στὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο, στὸ Λονδίνο.

Στ' ἀνατολικά τοῦ χώρου, ὅπου ὁ Ναὸς, εἶναι ἕνα ἐστιατόριο. Ἐκεῖ ὀδηγοῦμαστε για τὸ μεσημεριανό, συνδυάζοντας τὸ τερπνὸν μετὰ τοῦ ὀφελίμου. Με κύριο φαγητὸ τὸ νόστιμο φάρι τῆς περιοχῆς, μᾶς προσφέρουν και κρασί ἐμφαλωμένο, με κολλημένη πάνω στὴ μπουκάλια του ἐτικέτα με τούρκικα γράμματα, με τὸ ἑλληνικὸ ὄνομα «ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΛΟΣ», σημάδι ὅτι τὸ περιεχόμενο προερχόταν ἀπὸ ἀμπέλια κάποιου συμπατριώτη μας. Και διηγώντας τα νὰ κλαίς...

Μετὰ τὸ φαγητό, ἀρχίζομε τὴν ἐπίσκεψι τοῦ μεγαλειώδους και ἐντυπωσιακοῦ Ναοῦ, πού, στὴν ἐποχὴ του, ἦτανε περίφημο Μαντεῖο. Ἐδῶ ὑπηρετοῦσε τὸν Διδυμαιο Ἀπόλλωνα μιὰ δλόκληρη οἰκογένεια ἱερέων - μάντεων. Αὐτοὶ κατάγονταν ἀπὸ τὴ Μίλητο και ὀποστηρίζαν πῶς εἶναι ἀπόγονοι τοῦ Βράγχου, μυθικοῦ ἥρωα, γιοῦ τοῦ Ἀπόλλωνα κατὰ τὴ μιὰ ἐκδοχὴ, ἢ γιοῦ κάποιου Σμηκοῦ, ἀπὸ τοὺς Δελφούς και μᾶς κοπέλας ἀπὸ τὴ Μίλητο. Αὐτὸς ὁ Βράγχος, μεγάλο «μνιτικὸ» τῆς ἐποχῆς, διέδωσε ὅτι ἔχει ἐμπνευσθεῖ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Ἀπόλλωνα τὴ μαντικὴ του τέχνη και ἔδωσε τὸ μαντεῖο τῶν Διδύμων, πρωτοπόρος δὲ σὲ ὅλα του, και με ποιητικὸ ὄιστρο, ἔδινε τοὺς χρησμούς του ἑμμετρα.

Ἡ φήμη τοῦ Μαντεῖο, χρόνο με τὸ χρόνο, ἔγινε ὑπερπόντια. Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει πῶς ὁ Φαρῶ Νεκῶ, γιὸς τοῦ Ψαμμητίου, πού εἶχε ἀγαθὲς σχέσεις με τοὺς Ἑλληνας, στὰ 600 π.Χ. τοῦ στέλνει πλούσια δῶρα, ζητώντας χρησμοῦ. Τὸ ἴδιο κάνει και ὁ Κροῖσος, ὁ βασιλιάς τῶν Ληθῶν, με θαυρτίμες και γαμάτες χρυσάφι προσφορές, ὅμοιες με κείνες πού ἔστειλε στοὺς Δελφούς, πού ὅπως εἶναι γνωστὸ ἀπὸ τὴν ἱστορία και τὸν ἔκαψαν... Θέλησε νὰ προσανατολίση τὴν ἐξωτερικὴ του πολιτικὴ, σύμφωνα με τίς καθοδηγήσεις τοῦ Δελφικοῦ Ἀπόλλωνα. Κι ἐκεῖνος, ἀχάριστος, τοῦ ἔδωσε διαφοροῦμενο χρησμοῦ, για νὰ εἶναι μέσα σὲ ὅλα. Τοῦ εἶπε: «Ἄλυν διαδάς, μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει». Σὴν περᾶσης τὸν

Άλυ ποταμό, που ήταν τὸ σύνορό του με τὸ Βασίλειο τῶν Περσῶν, θὰ καταλύσῃς ἕνα μεγάλο Κράτος. Εὐπίστος πέρασε τὸν Άλυ με τὸ στρατό του καὶ κατέστρεψε τὸ δικό του βασίλειο...

Ὁ Δαρεῖος, ἄλλος κατακτητὴς τῆς περιοχῆς τῆς Ἴωνίας, δὲν σήκωνε ἀπὸ τὰ παραμύθια τοῦ Ἀπόλλωνος τίποτε. Ὅταν ὁ στρατός του ἔφτασε ἐδῶ, ἐλεηλάτησε τὸ Ναὸ καὶ τὸν ἔκαψε. Καὶ ἀκόμα, κατὰ τὸ σύστημα πού εἶχανε οἱ Πέρσες, πήρε καὶ τὸ λατρευτικὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος στὰ Ἐκβάτανα, τὴν πρωτεύουσά του.

Βέβαια, ὁ τροχὸς σὲ λίγο γύρισε. Ἦρθε ὁ Ἀλέξανδρος καὶ σάρωσε, κυριολεκτικὰ, τοὺς Πέρσες. Καὶ οἱ Διάδοχοί του, ξανάκτισαν τὸ Ναὸ τοῦ Διδυμαίου Ἀπόλλωνος, με ἀπαράμιλλο κάλλος. Πρῶτος καὶ καλύτερος ἀπ' αὐτούς, ὁ Σέλευκος ὁ Α' βασιλεὺς τῆς Συρίας, πού συνέβαλε στὴν ἀποκατάστασί του καὶ ἔφερε ἀπὸ τὴν Περσία τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ.

Ἐρείπια τοῦ Ναοῦ τοῦ Διδυμαίου Ἀπόλλωνος.

Ἔτσι τὸ ἑλληνιστικὸ Διδυμαῖο, με διαστάσεις 51X 109 μέτρα, ἔγινε τὸ τρίτο μεγάλο σὲ ὄγκο κτιριακὸ θρησκευτικὸ συγκρότημα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κόσμου, με πρῶτο τὸ Ἀρτεμῖσιο καὶ δεύτερο τὸ Ναὸ τῆς Σάμου. Ὑψώθηκε πάνω σ' ἕνα κρηπίδιωμα, με ἑπτὰ σκαλοπάτια καὶ διαρρυθμίστηκε με ὅλα τὰ ἀπαραίτητα διαμερίσματα γιὰ τὴ μυστηριώδη διατύπωση τῶν χρησμάτων, κάτω ἀπὸ ὑποβλητικὲς συνθήκες.

Γιὰ τὴ τελειώση αὐτὸ τὸ κτίριο, ὁ Θεὸς μόνο ξέρει πόσοι δούλεψαν καὶ πόσα χρήματα δαπανήθηκαν. Κτι-

ζόταν ἐπὶ δύο αἰῶνες καὶ πλέον καὶ τέλειωσε στοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους.

Φεύγουμε τώρα ἀπὸ τὰ Δίδυμα καὶ σὲ λίγο φτάνουμε στὴν περιοχή τῆς ἀρχαίας Μιλήτου.

Ἡ Μίλητος, ἦταν μιὰ ἀπὸ τὶς σπουδαιότερες πολιτεῖες τῆς Ἴωνίας. Παραλιακὴ με τέσσερα λιμάνια. Ἡ ἀκμὴ τῆς εἶναι στὸν 7ο καὶ 6ο αἰῶνα π.Χ., ὅταν ἔγινε μητρόπολις τοῦ Ἴωνικοῦ κόσμου. Τότε ἔδρασε ἐνεργῶς, περίπου, ἀποικίες στὸ μεσογειακὸ χῶρο, γιὰ τὴν ἀνάπτυξι τοῦ ἐμπορίου τῆς. Ἀπὸ τὸν πνευματικὸ τῆς κόσμον φανήκαν μεγάλοι σοφοί. Μνημονεύω τὸν ἀφθαστο Θαλῆ — φιλόσοφο, γεωμέτρη, μαθηματικὸ καὶ μηχανικὸ — πού διακήρυττε ὅτι ἦταν εὐτυχημένος γιὰ τρεῖς λόγους. Πρῶτα - πρῶτα γιὰτὶ γεννήθηκε ἄνθρωπος, ἀντὶ γιὰ θηρίο, ὕστερα γιὰτὶ ἔγινε ἄντρας, ἀντὶ γιὰ γυναῖκα καὶ τελευταῖα, γιὰτὶ ἦταν Ἕλληνας, ἀντὶ θάρσαρος. Στὸν τάφο τοῦ Θαλῆ, πού κατατάχθηκε στοὺς ἑπτὰ σοφοὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, γράφτηκε ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του:

«Ἡ ὀλίγον τότε σῆμα τὸ δὲ κλέος οὐρανόμηκες».

Μιλήσιοι, ἀκόμα, ἦταν οἱ φιλόσοφοι Ἀναξίμανδρος καὶ Ἀναξίμενης, ὁ περίφημος ἱστορικὸς καὶ γεωγράφος Ἐκαταῖος, οἱ πολιορκητοὶ Ἰππόδαμος καὶ Ἰσίδωρος, πού κατασκεύασε καὶ τὸ ἀρχιτεκτονικὸ θαῦμα τῆς Ἁγίας Σοφίας στὴν Κωνσταντινούπολι.

Ἀπὸ τὴ Μίλητο, ἔχουμε καὶ κάτι ἄλλο, γιὰ νὰ τὴ θυμώμαστε καθημερινά. Κάτι πού δὲν τὸ ὑπευθυμάμαστε. Στὰ τέλη τοῦ 5ου αἰῶνα, τὸ Μιλήσιο ἀλφάθητο, πού μέχρι σήμερα χρησιμοποιοῦμε στὴ γραφὴ μας, γίνεται ἐπίσημα δεκτὸ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ γενικώτερα ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸ κόσμον.

Τὸν ἀρχαιολογικὸ χῶρον τῆς Μιλήτου ἀνέσκαψαν οἱ Γερμανοὶ καὶ με τὶς ἐργασίες τους αὐτὲς ἀποκάλυψαν τὸ θέατρό τῆς, πού τώρα ἀντικρύζουμε. Ἔχει πρόσοψι 140 μέτρων, ὕψος 30 μ. καὶ χωρητικότητα 15.000 θεατῶν. Ἀκόμα, ἀποκαλύφθηκαν τὸ Βουλευτήριον, τὸ Στάδιο, ἡ Νότια Ἀγορὰ καὶ ἄλλα δημόσια κτίρια.

(Συνεχίζεται)

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Ι. ΝΕΑΜΟΝΙΤΑΚΗΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

«*Ακούεται ἡ κραυγὴ τοῦ πόνου*».

«Όταν ἀνηγγέλθη ὁ θάνατος τοῦ Ἐμβέρο Χότζα, εἶχε ἤδη ἐκτυπωθῆ τὸ προηγούμενον τεύχος τῆς «Ἐκκλησίας», εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον καταχωρηθῆ δύο παρατηρήσεις περὶ τοῦ δράματος τῶν Βορειοηπειρωτῶν. Εἰς τὸ δράμα αὐτὸ ἀνεφέρθη καὶ ἡ πασχάλιος παιμοντορική ἐγκύκλιος τοῦ Μακαρισιτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, ἡ ὁποία ἐγκύκλιος, ἐκπὸς τῶν ἄλλων, κατήγγειλεν, ὅτι δὲν «ἐξέλειπαν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν μας οἱ Σιαρωτῆς τῶν λαῶν, οἱ δυνάμεις τῆς βίας ἢ οἱ καταπιεστές τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων», εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλεται, ὅτι «ἐδῶ, κοντὰ μας, ἀκούεται ἡ κραυγὴ τοῦ πόνου τῶν καταπιεζομένων ἀδελφῶν μας τῆς Βορείου Ἡπείρου».

Ἄς ἐλπίσωμεν, ὅτι, ὡς ὑπέδειξεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δουρανοπόλεως κ. Σεβαστιανός, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θὰ θέσῃ εἰς τὸν διάδοχον τοῦ Ἐμβέρο Χότζα τὸ ζήτημα τῆς κατοχυρώσεως τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τῶν καταδυναστευομένων Ἑλλήνων τῆς Β. Ἡπείρου.

Τὸ ζήτημα τοῦ κοινοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κορίνθου κ. Παντελεήμων, ἐν ἄρθρῳ, ὅπερ ἐδημοσιεύθη τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα εἰς τὴν «Καθημερινήν», ἀνεφέρθη εἰς τὸ ζήτημα περὶ τοῦ «κοινοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα» ὑπὸ πάντων τῶν Χριστιανῶν, τὸ ὁποῖον ζήτημα θὰ συζητηθῆ εἰς τὴν προετοιμαζομένην Μεγάλην Πανορθόδοξον Σύνοδον.

Ἡ λύσις τοῦ ζητήματος, κατὰ τὸν διακεκριμένον Ἱεράρχην, εἶναι «ὡς τὸ αὐτὸ τοῦ Κολόμβου. Νὰ παραβοῦν τὸν Κανόνα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου οἱ Ἐκκλησίαι εἶναι ὡς νὰ βάλουν δυνάμει κατὰ τοῦ οἰκοδομήματος τῆς ἰδίας τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ δοθῆναι εἶναι ἢ προσεχῆς Μεγάλῃ Πανορθόδοξῃ Συνόδῳ νὰ σκεφθῆ καὶ νὰ ἀποφασίσῃ πῶς θὰ ἐφαρμοσθῇ καλύτερα καὶ σὴν οὐσία καὶ σὶ τὸ γράμμα τὸν πανάρχαιο καὶ καθιερωμένο ἀπόλυτα Ὅρον τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου γιὰ τὸν ἑορτασμὸ τοῦ Πάσχα, καὶ τὸ κλειδί εἶναι ἢ συνεργασία μὲ τὴν σύγχρονη ἐπιστήμη τῆς ἀστρονομίας, ὅπως ἐγινόνταν μέχρι τὸν β.Χ. αἰῶνα καὶ νὰ καθορίζεται ἢ πλησιεστέρως χρονικῶς Κυριακὴ πρὸς τὸ κοσμοσωτήριον ἱστορικὸ συμβῆναι τοῦ Πάθους καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ».

Ὁ Ἅγιος Κορίνθου καταλήγει μὲ τὴν βεβαιότητα, ὅτι «μὰ τέτοια Πανορθόδοξα ἀπόφαση θὰ τύχῃ ἀποδοχῆς ἀπὸ ὅλες τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐτεροδόξου», διότι «δὲν θὰ ὑπάρξῃ Ἐκκλησία σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση, ποὺ νὰ μὴ συγκληθῆται σὶ τὰ βάθη

τῆς ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς ἀδιαίρετης Ἐκκλησίας». Ἀσφαλῶς ἐν προκειμένῳ θὰ «ἀναγορευθῆ μιά βαθειὰ συγκίνηση ἀπὸ μιά, σὲ ὅλο τῆς τὸ πλάτος, τὸ βάθος καὶ τὸ πνεῦμα ἀποδοχῆ τῆς καθιερωμένης ἀπὸ τόσους αἰῶνες ἀποφάσεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου γιὰ τὸν ἑορτασμὸ τοῦ Ἁγίου Πάσχα συγχρόνως ἀπὸ ὅλους τοὺς Χριστιανούς».

Νέα ὑπὸ ἴδρυσιν Ὁρθόδοξος Θεολογικὴ Σχολή.

Συμφώνως πρὸς εἶδησιν, μεταδοθεῖσαν διὰ τοῦ Τύπου, ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Ἀρχιεπισκοπὴ Αὐστραλίας θὰ ἀποκτήσῃ συντόμως Θεολογικὴν Σχολήν. Ἡ Σχολὴ αὕτη, ἣτις θὰ ἔχῃ τὸ ὄνομα Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Θεολογικὴ Σχολὴ «Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας», θὰ ἰδρυθῆ ἐν Σίντνεϋ καὶ θὰ ἔχῃ ὡς σκοπὸν τὴν μόρφωσιν τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς Ἰ. Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης καὶ τοῦ ἐν τοῖς σχολείοις αὐτῆς ὑπηρετοῦντος ἐκπαιδευτικοῦ προσωπικοῦ.

Ὡς ἀνεκωκώθη ὑπὸ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας κ. Στυλιανοῦ, —ὅστις χαίρει μεγάλης ἐκτιμῆσεως ἐν τῇ Χριστιανικῇ Οἰκουμένῃ διὰ τὴν λαμπρὰν θεολογικὴν του συγκροτήσιν καὶ διὰ τὴν ὄλην παρουσίαν του εἰς τοὺς διεκκλησιαστικὸς διαλόγους—, ἔχουν ἐξασφαλισθῆ οἱ διὰ τὴν Σχολὴν ἀναγκαῖοι οἰκονομικοὶ πόροι ἰδίως διὰ σχετικῆς μεγάλῃς δωρεᾶς τοῦ δημογενοῦς Σέο Ἀθῶν Τζώριτζ καὶ ἔχουν συγκροτηθῆ ἐπιτροπὴ πρὸς προώθησιν καὶ ὀλοποίησιν τοῦ σχετικοῦ προγραμματισμοῦ.

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος Σχολὴ οὐ μόνον θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν σιελέχωσιν τῆς Ἰ. Ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας διὰ καταλλήλως πεπαιδευμένων κληρικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν, ἀλλὰ καὶ θὰ καταστή λαμπρὸν φητώριον θεολογικῆς σκέψεως καὶ οἰκουμενικοῦ διαλόγου, ὡς καὶ λαμπρὰ ἐστία ἀκτινοβολίας τοῦ ἑλληνορθόδοξου πνεύματος.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας.

Συμφώνως πρὸς εἰδήσεις, μεταδοθείσας διὰ τοῦ διεθνοῦς Τύπου, πολυάριθμοι πιστοὶ κατέκλυσαν τοὺς ὀρθόδοξους ἰ. ναοὺς τῆς Μόσχας κατὰ τὴν περιόδον τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς. Ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν εἰς τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας ἦτο ἀθρόα. Οἱ ἱεροὶ ναοὶ ἐπληροῦντο ἀσφυκτικῶς εἰς τρόπον ὥστε δὲν ἠδύνατο πάντες οἱ προσερχόμενοι νὰ εἰσελθῶν εἰς αὐτοὺς.

Αἱ εἰδήσεις αὗται ἐναρμονίζονται πλήρως πρὸς ὅσα θαυραλέως ἐν προσφάτῳ συνεπεύξει του ἐπεσήμανε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κρουτίσης καὶ Κολόμβας κ. Ἰουβενάλιος, ὅστις, ἐκπὸς τῶν ἄλλων, ἐτόνισε τὰ

έξής: «Η χριστιανική πίστη και ο μαρξισμός δεν συμβιβάζονται. Αυτό νομίζω πως είναι αυτονόητο. Είναι όμως, επίσης, γεγονός ότι, ακόμη και μετά την Όκτωβριανή Έπανάσταση (1917) ή Έκκλησία κηρύττει, υπερασπίζεται και αυξάνεται μέσα στην αλήθεια του Έδαγγελίου. Η αντίφαση αυτή αποτελεί το πραγματικό αντικείμενο της ιδεολογικής πάλης στη χώρα μας. Έδώ και πάνω από 60 χρόνια ή Έκκλησία ζή σ' ένα αθεϊστικό περιβάλλον. Από την Έπανάσταση και εφεξής ή αθεϊστική προπαγάνδα δεν έπαυσε. Και όμως, όπως και πριν, ή Έκκλησία αρθρμεί δεκάδες εκατομμύρια πιστών... Ός προς το παρόν και το μέλλον της Έκκλησίας μας, δεν φοβούμεθα. Έχουμε ακράδαντη αυτή τη βεβαιότητα, γιατί βλέπουμε καθημερινά να πραγματοποιείται ο λόγος του Χριστού: «Και πάλι Άδου ού καισχύσουσιν αυτής».

«Αυτός είπε και έγενήθησαν...».

Είς μίαν περίοδο, κατά την όποιαν —έξ άφορμής του άπαραδέκτου σχολικού βιβλίου «Ιστορία του άνθρωπίνου γένους»— δημοσιεύονται σχεδόν καθημερινώς είς τον Τύπον άπόψεις περί του δαρβινισμού, είναι όλως επίκαιρον το προσφάτως κυκλοφορήσεν είς δευτέραν έκδοσιν βιβλίον του θεολόγου κ. Νικολάου Π. Βασιλειάδη, όπερ έχει τον τίτλον «Ο Δαρβίνος και ή θεωρία της εξέλιξεως» (Άθήναι - Μάρτιος 1985, σελ. 160).

Ο διακεκομμένος συγγραφέας, —ό όποιος έχει δώσει πολλά δείγματα συγγραφής έξαιρέτων βιβλίων, ως λ.χ. των βιβλίων «Τό λυκόφως του Μαρξισμού», «Η χριστιανική πίστις είς τον αιώνα της έπιστήμης», «Γιά την έλευθερία», «Έθνομάρτυρες του κυπριακού έπους 1955 - 1959» κ.ά.—, είς τό νέον βιβλίον του με έκπλήρουνσαν άξιόπαινον γνώσιν τόσον των προσφάτων και σημερινών δεδομένων της Παλαιοντολογίας, της Βιολογίας και ιδίως της Γενετικής, όσον και της συναρτωμένης προς τον Δαρβινισμόν καθ' όλου πνευματικής κινήσεως των νεωτέρων χρόνων, άφ' ένός άποδεικνύει, ότι ή θεωρία του Δαρβίνου είναι άπρηχαιωμένη μορφή της συνεχώς εξελισσομένης και συγχάκις άπιλεγόμενης θεωρίας της εξέλιξεως· άφ' έτέρου πείθει περί της άποσυνδέσεως της «μακροεξέλιξεως» εκ της «μικροεξέλιξεως»· τρίτον άποδεικνύει την είς τας τάξεις των σημερινών εξελικτικών διάδοσιν της αντιλήψεως περί της δι' άποτόμων άλμάτων συντελουμένης άσυνεχούς εξέλιξεως· τέταρτον πείθει, ότι οί κορυφαίοι των εξελικτικών δέχονται την εξέλιξιν ως τεολογικήν και κατευθυνομένην και, μηδέν του Δαρβίνου έξαιρουμένου, διακηρύττουν την πίστιν των είς τον Θεόν - Δημιουργόν· και τέλος κατά τρόπον πεισιπκόν διακηρύττει, ότι ούδεμία επιστημονική ύπόθεσις ή θεωρία είναι δυνατήν να κλονίση την αλήθειαν της πίστεως περί του ότι «Αυτός (ό Θεός) είπε και έγενήθησαν, Αυτός έντειλάτο και έκτίσθησαν» (Ψαλμ. λβ', 9).

Έκ τούτων γίνεται φανερόν, ότι τό βιβλίον είναι

σπουδαιότατον βοήθημα διά πάντας, όσοι θέλουν να προσανατολισθόν και προσανατολίουν τους άλλους προς την άκλόνητον αλήθειαν της ύπό του Θεού δημιουργίας πάντων των έμβίων όντων και του «κατ' εικόνα και καθ' όμοίωσιν» Του πλασθέντος άνθρώπου.

Δέν υπάρχουν περιθώρια δι' έφησυχασμόν.

Συμφώνως προς προσφάτους έρεύνas και στατιστικές, ή έν Ελλάδα χοήσις και διάδοσις των ναρκωτικών είς τας τάξεις των νέων έχει προσλάβει τρομακτικές διαστάσεις. Χαρακτηριστικώς ύπό της Παρελληνίου Συντονιστικής Έπιτροπής κατά των Ναρκωτικών (ΠΑΣΕΝ) άνεκρινώθησαν τά εξής:

«Στή μαθητική ήλικία (12 - 18 χρόνων), κατά μέσο όρο, ένα ποσοστό 7 - 8ο) ο συνολικά για τη χώρα έχει κάμει χρήση ναρκωτικών. Ιδιαίτερα στην Άθήνα... τό ποσοστό άνεβαίνει στο 17ο) ο για τις ήλικίες 18 - 24 χρόνων»... Τά ποσοστά αυτά είναι ιδιαίτερα άνησυχητικά, δεδομένου ότι: α) Τά πραγματικά ποσοστά είναι προφανώς μεγαλύτερα, γιατί πολλοί μαθητές και μαθήτριες, που κάνουν χρήση, άποφρεύουν να άπαντήσουν στο έρωτηματολόγιο. β) Οί άρθρμοι για την Ελλάδα είναι στα ίδια επίπεδα με τις χώρες της ΕΟΚ... και μάλιστα ο ρυθμός αύξησης στη χώρα μας είναι πολύ ταχύτερος. γ) Οί άρθρμοι θανάτων, όπως προκύπτει από τά άστυνομικά δελτία, είναι 20 και 24 για τό 1983 και 1984 αντίστοιχα. Άν ληφθεί ύπόψη τό γεγονός ότι στην περίπτωση θανάτων από άτυχήματα ή νόσο, που αίτια έχουν τά ναρκωτικά (αυτοκωρητιστικά, κατάγματα κρανίου λόγω πτώσεως, ήπατίτιδα, σπληνίτις, έμβολή κ.ά.) δέν δηλώνονται ως θάνατοι από ναρκωτικά, τότε οί πραγματικοί άρθρμοι των θανάτων είναι ακόμα μεγαλύτεροι» («Τά Νέα», 23.4.1985).

Τούτων ούτως έχόντων, όπως προστίθεται είς την αυτήν ανακοίνωση, «δέν έχουμε τό δικαίωμα να άφήσουμε περιθώρια για να καλλιεργηται ό έφησυχασμός... Τό πρόβλημα είναι πολυδιάστατο και συσταικό κάποιων προτύπων ζωής, που προσφέρονται με διάφορους τρόπους στη νεολαία μας. Τά άδιέξοδα των νέων στη μόρφωση, στη δουλειά, στην ψυχαγωγία αξιολογούνται και αξιοποιούνται έντετρα για τη μνήση στον κόσμο των ναρκωτικών με στόχο την κοινωνική άπενεργοποίηση και περιθωριοποίησή τους».

Όσον άφορξ είς τά ληπτέα μέτρα, ή ανακοίνωσις τονίζει όρθως, ότι «ιδιαιτέρα έμφαση πρέπει να δοθεί στην πρόληψη, με την έφαρμογή δέσμης τολμηρών μέτρων για την εξάλειψη των αίτιων, που γεννούν τό σοβαρό αυτό κοινωνικό πρόβλημα».

Πρέπει να προσθέσωμεν, ότι τό σπουδαιότερον των αίτιων τούτων είναι ή χειραφέσια και άπομάκρυνσις της καθ' όλον άγωγής των νέων εκ του μορφωτικού ίδεώδους της έλληνορθοδόξου παραδόσεως, ως και έπανάληψιν έχει τονισθή έν τώ περιοδικώ τούτῳ.

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Π Ρ Ο Κ Η Ρ Υ Ξ Ι Σ

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος προκηρύσσει τὴν πλήρωσιν μίας (1) θέσεως τοῦ κλάδου ΜΕ 2 Βοηθῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν διὰ τὴν Συνοδικὴν Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῶν Αἰρέσεων, δι' ἐπιλογῆς ὑπὸ Ἐπιτροπῆς κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 14 παρ. 1 ἔδ. 6' καὶ 15 τοῦ Κώδικος Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων πρὸς διακρίθωσιν τῶν τυπικῶν καὶ οὐσιαστικῶν προσόντων.

Προσόντα διὰ τὴν κατάληψιν τῆς θέσεως, πλὴν τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὸν Κλάδον ΜΕ, τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὰ ἄρθρα 6 ἕως 13 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5) 1978 Κανονισμοῦ, τὸ Ἐκκλησιαστικὸν ἦθος, ἡ γλωσσομάθεια, ἡ ἀποφοίτησις ἐκ τοῦ «Φροντιστηρίου Ἀντιμετωπίσεως Αἰρέσεων» καὶ εἰδικὴ ἐμπειρία ἢ ἐνασχόλησις εἰς θέματα συγχρόνων Αἰρέσεων.

Προθεσμία ὑποβολῆς αἰτήσεων μέχρι 20.5.1985 εἰς τὴν Ἀρχιεραγματεῖαν τῆς Ἱ. Συνόδου ἀπὸ τὴν ὁποῖαν παρέχονται καὶ περισσότεραι πληροφορίες.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 17ῃ Ἀπριλίου 1985

Ὁ Ἀρχιεραγματεῶν

Ἀρχιμ. Ἰάκωβος Παπαθανασίου - Γκίνης

Ἱερά Μητρόπολις Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 1 καὶ 2 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 1398)73 Ν.Δ. «περὶ συστάσεως ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων παρὰ τῆ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆ Ἀθηνῶν καὶ ταῖς Ἱ. Μητροπόλεσι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», τὰς διατάξεις τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 673)77 Ν. «περὶ ἀνακατανομῆς καὶ ρυθμίσεως ὀργανικῶν τιῶν θέσεων διακόνων», τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 1155)81 Ν., τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 20 παρὰ γρ. 7 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 1476)84 Ν., ὡς καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33 παρὰ γρ. 3 καὶ 34, παρ. 2 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2)69 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ προσῶμεν εἰς τὴν ἀ ν α κ ῆ ρ υ ξ ῖ ν ὑποψηφίῳ πρὸς πλήρωσιν τῆς ὑφισταμένης κενῆς ὀργανικῆς θέσεως Δ ι α κ ό ν ο υ τοῦ Ἱεροῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἀγίου Γεωργίου Ν. Ζίχνης - Φυλλίδος, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Νόμων ὀριζόμενα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ κανονικά καὶ νόμιμα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Νέᾳ Ζίχνη τῆ 2ᾳ Μαρτίου 1985

† Ὁ Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Ἱερά Μητρόπολις Δημητριάδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρὰ γρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Κοιμ. Θεοτόκου Καναλιῶν, 2) Κοιμ. Θεοτόκου Κάλων Νερῶν, 3) Ἀναλήψεως Χριστοῦ Ἀχιλλεῖου, 4) Ἀγ. Παρασκευῆς Ζαγοράς, 5) Ἀγ. Δημητρίου Νεοχωρίου, 6) Ἀγ. Μοδέστου Μελισσιᾶτικῶν, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Βόλῳ τῆ 5ῃ Ἀπριλίου 1985

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Καρπενησίου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ὑπ' ἀριθ. 606)5.7.1980 Προεδρικὸν Διάταγμα (ΦΕΚ 161/15.7.80) «Περὶ συστάσεως ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων παρὰ τῆ Ἱεράς Μητροπόλεως Καρπενησίου» καὶ τὰς διατάξεις τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2) 1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσιν τὴν κενὴν διακονικὴν θέσιν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων Ἀνατολικῆς Φραγκίστης - Εὐρυτανίας, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Καρπενησίῳ τῆ 7ῃ Ἀπριλίου 1985

† Ὁ Καρπενησίου ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Τρίκκης καὶ Σταγῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρὰ γρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Κοιμῆσεως τῆς Θεοτόκου, ἐν Δροσερῷ, 2) Ἀγίου Γεωργίου, ἐν Πατουλιᾷ, 3) Ἀγίων Ἀποστόλων, ἐν Δροσοχωρίῳ, 4) Ἀγίου Νικολάου, ἐν Ἀγίῳ Νικολάῳ, 5) Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος, ἐν Λαφίνῃ, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Τρικάλαις τῆ 8ῃ Ἀπριλίου 1985

† Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μαντινείας καὶ Κυνουρίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Τιμίου Προδρόμου Μελιγοῦς Κυνουρίας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Τριπόλει τῆ 16ῃ Ἀπριλίου 1985

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Κίτρους

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Νικολάου εἰς Λειβάδιον Πιερίας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Κατερίνῃ τῆ 18ῃ Ἀπριλίου 1985

† Ὁ Κίτρους ΒΑΡΝΑΒΑΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μονεμβασιάς καὶ Σπάρτης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Τριάδος Ταλάντων, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Σπάρτῃ τῆ 18ῃ Ἀπριλίου 1985

† Ὁ Μονεμβασιάς καὶ Σπάρτης ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ἀργολίδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου Χώνικα, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Ἀργεὶ τῆ 22ᾳ Ἀπριλίου 1985

† Ὁ Ἀργολίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱ. Μητρόπολις Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς καὶ τοῦ ἀρθροῦ 20 παράγρ. 7 τοῦ Ν. 1476)84, προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Σίμου, 2) Πωκίστας, 3) Γαύρου - Γολεμίου, 4) Ἀναβρυτῆς, 5) Περίστας, 6) Διασελακίου, 7) Ἀγ. Δημητρίου, 8) Κ. Χώρας, 9) Ἐλατοβρύσεως, 10) Πόδου, 11) Λεύκας, 12) Μανδρινῆς, 13) Γρηγορίου, 14) Δενδροχωρίου, 15) Κλεπᾶς - Ἀγ. Γεωργίου, 16) Ἀγ. Βασιλείου, καὶ 17) Διπλατάνου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Ναυπάκτῳ τῆ 23ῃ Ἀπριλίου 1985,

† Ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἀγ. Βλασίου ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟΝ ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ****ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΣ****Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον**

Συγκείμενον ἐκ τοῦ προέδρου αὐτοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μαντινείας καὶ Κυνουρίας κ. Θεοκλήτου καὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ Σεβ. Μητροπολιτῶν Πατρῶν κ. Νικοδήμου, Καστορίας κ. Γρηγορίου, Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου κ. Ἀμβροσίου, ἀναπληροῦντος τὸν κωλυόμενον Σεβ. Μητροπολίτην Καρυστίας καὶ Σκύρου κ. Σεραφείμ, καὶ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος κ. Ἀγαθαγγέλου, ἀναπληροῦντος τὸν κωλυόμενον Σεβ. Μητροπολίτην Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Δαμασκηνόν.

Συνηθὸν εἰς συνεδρίαν τῆ 6ῃ Μαρτίου 1985, ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος Τετάρτη καὶ ὥρα 5ῃ μ.μ. ἐν τῷ Συνοδικῷ Μεγάρῳ καὶ τῆ συνήθει τῶν συνεδριῶν αἰθούσης

ἐπὶ παρουσία καὶ τοῦ γραμματέως Ἀρχιμ. Ἰγνατίου Λάππα, ἵνα κρίνη καὶ δικάσῃ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἱερέως Γεωργίου Σαραντίδη, ἀγνώστου διαμονῆς.

Δ ι ἄ τ α ὤ τ α

κηρύσσει τὸν κατηγορούμενον Ἱερέα Γεώργιον Σαραντίδη, ἔνοχον κατὰ τὸ κατηγορητήριον καὶ ἐπιβάλλει εἰς αὐτὸν τὴν ποινὴν τῆς κ α θ α ι ρ έ σ ε ω ς ἀπὸ τοῦ ὕψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης ὑπουργήματος, ἐπαναφέρων αὐτὸν εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν, καταδικάζων ἅμα εἰς θάρος αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ TAKE τὰ ἐκ πεντακοσίων δραχμῶν δικαστικὰ ἔξοδα.

Ἐκρίθη, ἀπεφασίσθη καὶ ἐδημοσιεύθη αὐθημερόν.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἀ΄ βαθμοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Θεόκλητος

Τὰ Μέλη

† Ὁ Πατρῶν Νικόδημος

† Ὁ Καστορίας Γρηγόριος

† Ὁ Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου Ἀμβρόσιος

† Ὁ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος Ἀγαθάγγελος

Ὁ Γραμματεὺς

Ἀρχιμ. Ἰγνατίος Λάππας

ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΙΕΡΕΥΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΚΟΥΤΑ

Στὴν Καλκούτα τῶν Ἰνδιῶν ὑπάρχει ὀρθόδοξος ἱερός Ναός ποῦ ἀνήκει στὸ ἑλληνικὸ Δημόσιο. Ὁ Ναός αὐτὸς κινδυνεύει νὰ χαθεῖ τόσο ἀπὸ τὴν ἔλλειψη ποιμνίου, ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν ἀπουσία ὀρθοδόξου Ἱερέως, μετὰ τὴν ἐκείθεν ἀναχώρησιν τοῦ πανοσ. ἀρχιμ. π. Ἀνθίδη.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν καὶ τὴν πρεσβεία μας στὸ Ν. Δελχί ζητοῦν Ἑλληνα Ἱερέα «ὃ ὁποῖος νὰ εἶναι διατεθειμένος νὰ μεταβεῖ καὶ νὰ παραμείνῃ ἐπὶ τῆς θέσης αὐτῆς γιὰ ὄχι σὺντομο χρονικὸ διάστημα», ἐπειδὴ πιστεύουν ὅτι πρέπει νὰ διατηρηθεῖ ὁ Ναός αὐτὸς στὰ θάθη τῆς Ἀσίας καὶ ἴσως νὰ ἀποτελέσῃ καὶ ἕνα πρῶτο πυρῆνα ἱεραποστολικῆς δράσεως.

Περισσότερες πληροφορίες ἢ μποροῦν νὰ ζητήσῃ οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἀπὸ τὴν Ἱερά Σύνοδο καὶ τὴν Α8 Διεύθυνση Ἐκκλησιῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν.

Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Α

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Διορθόδοξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπευθύνει θερμὴν ἐκκλησίαν εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον, ὅπως ἔλθῃ ἀρωγὸς εἰς τὸν ἐμπλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κέντρου διὰ τῆς ἀποστολῆς παντὸς εἶδους συγγράμματος ἀναφερομένου εἰς τὴν Θεολογίαν καὶ γενικώτερον εἰς τὸ ἀντικείμενον μελέτης πασῶν τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν.

Διεύθυνσις: Διορθόδοξον Κέντρον Ἐκκλησίας Ἑλλάδος

Ἰαοῦ 1, 115 21 Ἀθήναι.

« Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Α »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΙΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας **ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ**

† Ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως **ΑΝΘΙΜΟΣ**

Δ Ι Ε Υ Θ Υ Ν Τ Η Σ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Σ Υ Ν Δ Ρ Ο Μ Α Ι

A) Ἐσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.

B) Ἐξωτερικοῦ : Δολλάρια 20 ἑτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου, Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις ἐπὶ τῷ Πάσχα.

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἐκκλησία καὶ διάλογος.

Μητροπ. Σισανίου Ἀντωνίου, Σύντομος ἱστορικὴ ἀνασκόπησις τοῦ θεσμοῦ τῆς κοινοκτημοσύνης καὶ χριστιανικῆ θεώρησις τοῦ πλοῦτου.

Μητροπ. πρ. Παραμυθίας Τίτου, Σχέσις Ἐπιστήμης καὶ Θρησκείας.

Ἀρχιμ. Ἰγνατίου Λάππα, Μητροπ. πρ. Λαρίσης καὶ Πλαταμῶνος Ἰάκωβος Σχιζας (†).

Τὸ ποιμαντικὸν ἔργον σήμερον (Χρονικόν, εἰσηγήσεις, πορίσματα Ἱερατικοῦ Συνεδρίου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δράμας).

π. Boris Bobrinsko y, Τὸ «Filioque» χθὲς καὶ σήμερα (μετάφρ. Ἀρχιμ. Συμεῶν Κούτσα).

Ἀθανασίου Μπασδέκη, Διμερῆς Θεολογικὸς Διάλογος μετὰξὺ Οἰκουμ. Πατριαρχείου καὶ Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας εἰς Καβάλαν.

Δρ. Ἰω. Γ. Παπαγιαννοπούλου, Παθήσεις ἐκ κοινωνικῶν συνθηκῶν ἀναφερόμενες ἐπὶ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη.

Χρυσοστόμου Ἱ. Νεαμονιτάκη, Στὰ ἱερά χωμάτα τῆς Αἰολίας καὶ τῆς Ἰωνίας (Ὀδοιπορικόν).

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Παράρτημα.